BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HUKUK ANABİLİM DALI
ÖZEL HUKUK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YOKSULLUK NAFAKASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
ECE YILDIRIM

ANKARA - 2020

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HUKUK ANABİLİM DALI
ÖZEL HUKUK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YOKSULLUK NAFAKASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
ECE YILDIRIM

TEZ DANIŞMANI
DOÇ. DR. İPEK YÜCER AKTÜRK

ANKARA - 2020

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS / DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORİJİNALLİK RAPORU

Tarih: 01 /07 / 2020

Öğrencinin Adı, Soyadı:ECE YILDIRIM

Öğrencinin Numarası:21410230

Anabilim Dalı:Özel Hukuk Anabilim Dalı

Programı:Özel Hukuk Tezli Yüksek Lisans Programı

Danışmanın Unvanı/Adı, Soyadı:Doç. Dr. Z. İpek YÜCER AKTÜRK

Tez Başlığı:Yoksulluk Nafakası

Yukarıda başlığı belirtilen Yüksek Lisans/Doktora tez çalışmamın; Giriş, Ana Bölümler ve Sonuç Bölümünden oluşan, toplam 92 sayfalık kısmına ilişkin, 16 /05 / 2020 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 14'dir. Uygulanan filtrelemeler:

1. Kaynakça hariç

2. Alıntılar hariç

3. Beş (5) kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

"Başkent Üniversitesi Enstitüleri Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Usul ve Esaslarını" inceledim ve bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Öğrenci İmzası:.....

ONAY

Tarih: 01 /07 /2020

Öğrenci Danışmanı Unvan, Ad, Soyad, İmza:

Doç. Dr. Z. İpek YÜCER AKTÜRK

ÖNSÖZ

Boşanmanın hukuki sonuçlarından biri olan nafaka, boşanma davalarında eşlerin en çok sorun yaşadığı ve üzerinde ortak bir anlaşmaya varamadığı konudur. Çocuklar lehine hükmedilen iştirak nafakası, boşanma ile yoksul kalan eşe verilen yoksulluk nafakası ve yardım nafakası olmak üzere bir çok nafaka çeşidi bulunmaktadır. Bu çalışmamda bir nafaka çeşidi olan yoksulluk nafakası üç bölümde ele alınmış olup, ilk bölümde boşanmanın hukuki sonuçları, ikinci bölümde yoksulluk kavramı ve yoksulluk nafakası ile şartları, son bölümde ise yoksulluk nafakasının sona ermesi ele alınmıştır.

Bu çalışmanın konusunu oluşturan "Medeni Hukuk" dersini sevdiren ve çok iyi bir şekilde öğreten, yıllar sonra bile vermiş olduğu örneklerini hatırladığım Prof. Dr. Kudret GÜVEN'e, bu çalışmada bana sabır ve yol gösteren, okul hayatımdan bu zamana kadar bana emeğini ve değerli zamanını eksik etmeyen, her an yardımcı olan, desteğini esirgemeyen tez danışmanım Doç. Dr. Zeynep İpek YÜCER'e minnet ve şükranlarımı sunarım. Yüksek lisansı tamamlamam için beni motive edip özellikle maddi desteğini hep hissettiğim annem Ülkü ÖRNEK'e ve bu tezi yazmamda yardımcı olan ve bana inancını hiç kaybetmeden beni destekleyen Sibel DEMİR'e destek ve katkıları için teşekkür ederim.

MAYIS,2020 AV. ECE YILDIRIM

ÖZET

Ülkemizde son zamanlarda boşanma davalarında artış gözlenmektedir. Boşanma davalarında meydana gelen bu artış boşanmanın hüküm ve sonuçları için de söz konusu olmaya başlamıştır. Artık taraflar sadece boşanma ile yetinmeyip, boşanmanın yan sonuçlarından biri olan mali sonuçlardan yararlanmak ister olmuşlardır. Eski tarihlerde açılmış boşanma davaları incelendiğinde tarafların sadece eşya ve ziynet eşyaları ile velayete ilişkin konular üzerinde talebi yoğunlaşırken, günümüzde ise her türlü nafaka ile maddi ve manevi tazminatlar üzerinde talepler yoğunlaşmaktadır.

Ülkemizdeki ekonomik sarsıntılar ve sosyoekonomik yapılar dikkate alındığında, boşanmanın yan sonuçlarından belki de en önemli sonucunun mali sonuçlar olduğu düşünülebilir. Bu mali sonuçlar maddi tazminat, manevi tazminat ve nafaka gibi başlıklar altında gruplandırılabilir.

Bu tezde bakım nafakalarının bir türü olan yoksulluk nafakası incelenmiştir. Yoksulluk nafakası " boşanma nedeni ile yoksulluğa düşecek tarafın, kusuru daha ağır olmamak koşulu ile geçimi için diğer taraftan mali gücü oranında süresiz olarak isteyeceği nafakadır. Kanunda yer alan süresiz ibaresi ile ilgili uygulamada sıklıkla sorun yaşanmaktadır. Bu konu ile ilgili mağduriyetlerin artmasıyla çözüm için bir çok çalıştay düzenlenmiştir. Ancak henüz nafakanın süresi ile ilgili bir fikir birliğine ulaşılamamıştır.

Her ne kadar yoksulluk nafakası süresiz olarak hükmedilse de nafakanın kaldırılması ve sonlandırılması için de kanun bazı koşulları öngörmüştür.

Anahtar Kelimeler : Yoksulluk, Yoksulluk Nafakası, Yoksulluk Nafakasının Süresi

ABSTRACT

In our country, an increase has recently been observed in divorce cases. This increase in divorce cases has also become the subject of the terms and results of the divorce. Now the parties are not content with just divorce but want to take advantage of financial results, which is one of the side results of divorce. When the divorce cases that were opened in the past are examined, the demands of the parties were only on items related to custody and custody matters, and today, the demands are concentrated on all kinds of alimony and material and moral damages.

Considering the economic turmoil and socioeconomic structures in our country, it maybe thought that one of the most important consequence of the side results of the divorce is financial results. These financial results can be grouped under titles such as financial compensation, compensation and alimony.

In this thesis, poverty alimony, as a type of child sıpport, was examined. Alimony for poverty is "the alimony that the party who will fall into poverty due to divorce will indefinitely demand for his/her livelihood, in proportion to his/her financial strength, provided that his/her defect is not heavier. There are often problems in the implementation of the indefinite phrase in the lae. Many workshops have been organized for a solution, with the increasing grievances regarding this issue. However, a concensus regarding the duration of child support has not been reached yet.

Although poverty alimony is ruled indefinitely the law has envisaged some conditions for lifting and ending alimony.

KEY WORDS : Poverty, Poverty Alimony, Duration of Poverty Alimony

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ……. I

ÖZET……... II

ABSTRACT……... III

İÇİNDEKİLER……...……... IV

KISALTMALAR…… VIII

GİRİŞ…… 1

BİRİNCİ BÖLÜM

BOŞANMANIN HUKUKİ SONUÇLARI

I. GENEL……..…….. 2

II. ŞAHSİ SONUÇLARI ……...… 3

A. Eşler Bakımından…….…… 3

i. Bekleme Süresinin İşlemeye Başlaması……..……..... 4

ii. Kayın Hısımlığının Devam Etmesi……..... 6

iii. Evlenme İle Kazanılan Erginliğin Korunması……... 6

iv. Kadının Nüfus Sicilindeki Medeni Halinin Değiştirilmesi…… 6

v. Kadının Evlenmeden Önceki Soyadına Dönmesi…….. 7

vi. Kadının Vatandaşlığı…… 10

vii. Zamanaşımının İşlemeye Başlaması……...……. 10

viii. Miras Haklarının Etkilenmesi…….. 11

B. Çocuklar Bakımından…… 12

i. Velayet Sahibinin Belirlenmesi……. 13

ii. Boşanmadan Sonra Doğan Çocukların Soybağı…… 18

iii. Bakım ve Eğitim Giderlerine Katılma……... 19

iv. Çocukla Kişisel İlişki Kurulması……... 20

v. İştirak Nafakasına Hükmedilmesi…….……. 21

III. MALİ SONUÇLARI……..….. 21

A. Maddi Tazminat…….…..… 21

B. Manevi Tazminat…….. 22

C. Mal Rejiminin Tasfiyesi……... 23

D. Evlilik Birliği İçinde Verilen Hediyeler Bakımından…… 23

E. Yoksulluk Nafakası……..... 24

İKİNCİ BÖLÜM

YOKSULLUK KAVRAMI VE YOKSULLUK NAFAKASI

I. GENEL OLARAK……... 25
A. Yoksulluk Kavramı……. 25
B. Nafaka Kavramı…….. 26
C. Nafakanın Tarihsel ve Türk Hukukundaki Gelişimi…….. 28
D. Yoksulluk Nafakası Kavramı ve Tarafları……... 30
E. Yoksulluk Nafakasının Hukuki Niteliği ve Amacı……... 31

II. YOKSULLUK NAFAKASI ŞARTLARI……... 32
A. Boşanma Koşulu……. 32
i. Genel Olarak…… 32
ii. Batıl Evlenmelerde Eşlerin Durumu…… 33
iii. Resmi Evlilik Olmadan Birlikte Yaşama Durumu…….. 34

B. Boşanma Nedeni İle Yoksulluğa Düşme Ve Yoksulluk Koşulu……. 34
i. Genel Olarak……..... 35
ii. Asgari Ücretli Bir İşte Çalışma Ya Da Sonradan Asgari Ücretli Bir İşe Girme Durumunun Yoksulluk Koşulu İle İlişkisi…… 36
iii. Emekli Maaşı Dul Ve Yetim Aylığı Sosyal Sigortalar Alacağı Vb Düzenli Gelire Sahip Olma Durumunun Yoksulluk Koşulu İle İlişkisi…….……. 38

C. Kusur Koşulu……..… 39
D. Talep Koşulu……...… 42
E. Tarafların Mali Gücü Dikkate Alınarak Karar Verilmesi Gerekliliği……... 45

III. YOKSULLUK NAFAKASININ BAŞLANGIÇ TARİHİ VE ÖDEME ŞEKLİNİN BELİRLENMESİ ……... 47
A. Yoksulluk Nafakasının Başlangıcı…… 47
B. Yoksulluk Nafakasının Miktarının Belirlenmesi……. 48
i. Hakim Tarafından Belirlenmesi……..... 48
ii. Taraflarca Sözleşme İle Kararlaştırılması…… 49
iii. Yoksulluk Nafakası Miktarının Arttırılması ve Azaltılması……... 50
iv. Yoksulluk Nafakası Miktarının Gelecek Yıllara İlişkin Olarak Uygulanması …….. 52

C. Yoksulluk Nafakasının Ödeme Şekli……. 53

IV. YOKSULLUK NAFAKASININ SÜRESİ……. 54
A. Yoksulluk Nafakasının Süreli Olması……... 54
B. Yoksulluk Nafakasının Süresiz Olması……. 55
i. Doktrindeki Görüşler……..... 55
ii. Anayasa Mahkemesi Kararı…… 59
iii. Meclis Araştırma Komisyon Raporu…….. 62

iv. Adalet Bakanlığı ve Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Çalıştay Raporu…… 63

V. ERKEĞİN YOKSULLUK NAFAKASI İSTEMİ……..... 64

VI. YOKSULLUK NAFAKASINDA USUL…… 65
A. Yoksulluk Nafakasında Görevli Ve Yetkili Mahkeme ……... 65
B. Yoksulluk Nafakasında Faiz…….. 65
C. Yoksulluk Nafakası Davalarında Avukatlık Ücreti…… 66
D. Yoksulluk Nafakasında Yargılama Gideri……... 67
E. Yoksulluk Nafakasında Zamanaşımı……..... 67

VII. YOKSULLUK NAFAKASININ İCRASI…….. 68

VIII. YOKSULLUK NAFAKASI İLE DİĞER NAFAKA TÜRLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI…… 69

A. Bakım Nafakalarından Farkları……..... 69
i. Tedbir Nafakasından Farkı…… 70
ii. İştirak Nafakasından Farkı……... 70
B. Yardım Nafakalarından Farkları…….. 71

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YOKSULLUK NAFAKASININ SONA ERMESİ

I. GENEL OLARAK……... 73
II. NAFAKANIN KENDİLİĞİNDEN SONA ERMESİ…… 73
A. Nafaka Alacaklısının Ölümü İle Sona Ermesi……. 73
B. Nafaka Alacaklısının Yeniden Evlenmesi……. 73

III. NAFAKANIN MAHKEME KARARI İLE SONA ERMESİ……. 74
A. Nafaka Alacaklısının Bir Evlenme Akdi Olmadan Başka Biri İle Fiilen Evliymiş Gibi Yaşaması Halinde ……. 74
B. Nafaka Alacaklısının Yoksulluğunun Ortadan Kalkması Halinde…… 75
C. Nafaka Alacaklısının Haysiyetsiz Hayat Sürmesi Halinde……. 75

IV. TARAF ANLAŞMASIYLA YOKSULLUK NAFAKASININ BELLİ BİR SÜRE İÇİN ÖDENECEĞİNİN KARARLAŞTIRILMASI…….. 75

SONUÇ……... 77

KAYNAKÇA……. 78

KISALTMALAR

AÜHFD	**:** Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
C.	**:** Cilt
E .	**:** Esas
f.	**:** Fıkra
HD	**:** Hukuk Dairesi
HGK	**:** Hukuk Genel Kurulu
HMK	**:** Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İ.İ.K	**:** İcra İflas Kanunu
İç.B.K.	**:** İçtihadı Birleştirme Kararı
İÜHFM	**:** İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
K.	**:** Karar
M.	**:** Madde
No.	**:** Numara
s.	**:** Sayfa
S.	**:** Sayı
vb.	**:** Ve benzeri
TBK	**:** Türk Borçlar Kanunu
TMK	**:** Türk Medeni Kanunu
Y.	**:** Yargıtay
YHGK	**:** Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
YKD	**:** Yargıtay Kararları Dergisi

GİRİŞ

Boşanmanın asli ve feri olmak üzere iki başlık altında toplanabilecek sonuçları bulunmaktadır. Boşanmanın en temel yani asli sonucu evlilik birliğinin sona ermesidir. Boşanmanın feri sonuçlarını ise şahsi ve mali sonuçlar olarak sınıflandırabilmektedir. Bu çalışmamda şahsi sonuçlar eşler ve çocuklar bakımından ayrı ayrı incelenmiştir. Boşanmanın mali sonuçlarından birisi olan yoksulluk nafakası ise bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır.

Yoksulluk nafakası incelenirken önce yoksulluk kavramının bizim hukukumuzdaki yeri ve anlamı tespit edilmeye çalışılmıştır. Zira yoksulluk kavramı her ülkeye, zamana ve yere göre değişim göstermektedir. Bizim hukukumuzda da yoksulluğun dar anlamda mı yoksa geniş anlamda mı yorumlanmasına ilişkin görüş birliği bulunmamaktadır. Doktrindeki bazı görüşlere göre yoksulluk söz konusu olabilmesi için gerçekten hayatını idame edemeyecek durumda olunması gerektiği savunulurken, bir başka görüşe göre de mevcut durumundan daha düşük bir seviyeye gelinmesinin yoksulluğa düşmek için yeterli kabul edileceği savunulmaktadır.

Ülkemizde boşanma sebebi ile yoksulluğa düşen tarafın, daha ağır kusuru olmaksızın kadın erkek ayrımı gözetilmeden diğer eşten mali gücü oranında süresiz olarak talep edebileceği nafaka hükümleri TMK 175'de yer almaktadır.

Yoksulluk nafakasının yer aldığı söz konusu madde birçok tartışmaları da beraberinde getirmiştir. Özellikle yoksulluğa düşen tarafın süresiz bir şekilde nafakayı talep etme hakkının olması uygulamada birçok mağduriyete sebebiyet vermiş ve bu konu üzerine çok sayıda çalıştay, rapor ve toplantılar düzenlenmiştir. Ancak halen mağduriyeti ortadan kaldıracak bir çözüm bulunamamıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

BOŞANMANIN HUKUKİ SONUÇLARI

I. GENEL

Boşanma, evlilik birliğini sona erdiren hukuki bir durumdur. Boşanma, eşler sağ iken, Türk Medeni Kanunu yasa hükümlerinde düzenlenen boşanma sebeplerine dayanılarak, eşlerden birinin boşanma davası açması sonucunda evlilik birliğinin sona ermesidir.[1] Boşanmanın hukuki sonuçlarını asli ve feri sonuçları olmak üzere iki başlıkta inceleyebiliriz.

Boşanmanın asıl ve en temel sonucu, evlilik birliğinin artık sona ermesidir. Boşanma hükmü kesinlik kazanmadıkça evlilik birliği devam eder. [2]Bu nedenle boşanma kararı bozucu yenilik doğuran bir karar niteliğindedir.[3] Bu nedenle geriye yürümez. Yani boşanma hükmünün kesinleşmesinden itibaren ileriye yönelik hüküm doğurur. Bu nedenle kayın hısımlığı ortadan kalkmamaktadır. Evlenme ve evlenmeye ilişkin bütün hak ve yükümlülükler ve hakim tarafından alınmış tedbir nafakası gibi geçici önlemler boşanma ilamının kesinleşmesi anından itibaren sona erer. Hüküm kesinleşmeden eşlerden birisinin vefat etmesi durumunda, boşanmanın hukuki sonucu doğmadığından diğer eş TMK 181/1 gereğince mirasçı olmaya hak kazanır. Ancak mirasçılık hakkı bakımından özel bir durum söz konusudur. Şöyle ki, miras dışındaki bütün hak ve yükümlülükler taraflardan birinin boşanmanın kesinleşmesinden önce ölmesiyle son bulurken, miras hakkı boşanma kararının kesin olmaması sebebi ile devam eder. Bu nedenle eş miras hakkından yararlanabilir. Ancak boşanma kararı kesinleşmeden eşlerden biri öldüğü hallerde, boşanma davasının konusu ortadan kalkmış olsa da, ölen tarafın mirasçılarından birinin davaya devam etmesi ve sağ kalan eşin kusurunu kanıtlaması durumunda sağ kalan eş miras hakkından yararlanamaz. Ancak eşler boşanmayı anlaşmalı boşanma olarak açmışsa, eşin kesinleşmeden önce ölmesi durumunda mirasçılar davaya devam edemez. Çünkü bu durumda eşler anlaşmalı boşanmayı

[1] AKINTÜRK, Turgut / ATEŞ, Derya, Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku İkinci Cilt, Yenilenmiş 21. Baskı, İstanbul 2019, s. 235; GENÇCAN, Ömer Uğur, Boşanma Tazminat ve Nafaka Hukuku Yargıtay Uygulaması Bilimsel Açıklama ve En Son İçtihatlar, Ankara 2015, s. 99.

[2] ÖZUĞUR, Ali İhsan, Evlilik Birliğini Sona Erdiren Nedenler Boşanma, Ayrılık ve Evlenmenin İptali Davaları, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 5. Baskı s. 827

[3] DURAL Mustafa/ÖĞÜZ Tufan/GÜMÜŞ Mustafa Alper, Türk Özel Hukuku, Cilt III. Aile Hukuku, İstanbul, 2005, s.133, GENÇCAN Ömer Uğur,4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu, I. Cilt Madde 1-351, Ankara 2004 s. 785, CEYLAN Ebru, Türk Ve İsviçre Hukukunda Boşanmanın Hukuki Sonuçları, İstanbul, 2006 s.48, TUTUMLU Mehmet Akif, Evliliğin Butlanı, Boşanma, Ayrılık Sebepleri ve Boşanmanın Hukuki Sonuçları, Ankara 2002, s. 429

kabul etmek suretiyle kusura dayanmadan boşanmayı seçmiş bulunmaktadır.[4] Aynı kural TMK madde 181/ II gereğince ölenin ölüme bağlı tasarrufları için de geçerlidir.

Boşanmanın kesinleşmesinden sonra, evlilik birliği içerisinde alınan hediyeler, yapılan hibeler, kendi iradesi ile bağış yapan eşe iade edilmez. Ancak Borçlar Kanunu 224. Maddesinde yer alan bağıştan rücu koşulları var ise bağış yapan eş dava açarak söz konusu bağışı ve hediyeleri geri isteyebilir.[5]

Boşanma hükmünün kesinleşmiş olması, boşanan kadının evlenme ile kazandığı kişisel durumunu etkilemez. Genelde boşanma kararının kesinleşmesi ile birlikte kadın evlenmeden önceki soyadına geri döner. Ancak istisnai olarak kadın boşandıktan sonra da eşinin soyadını taşımaya devam edebilir.

Boşanmanın yan sonuçları ise doğrudan kanun maddesinden doğabileceği gibi hakimin de kararlarından doğabilir. Ancak burada boşanmanın yan sonuçlarının kanundan mı yoksa hakim kararından mı doğduğuna ilişkin ayrım yapılmadan, yan sonuçların şahsi ve mali sonuçları bakımdan ele alınacaktır. Şahsi sonuçlar da eşler bakımından olduğu gibi çocuklar bakımından da söz konusu olacaktır. Konumuz nafaka olduğu için boşanmanın şahsi sonuçları bakımından eşler üzerinde daha çok durulacaktır.

II. ŞAHSİ SONUÇLARI

A. Eşler Bakımından

TMK madde 173 gereğince; "Boşanma halinde kadın, evlenme ile kazandığı kişisel durumunu korur; ancak, evlenmeden önceki soyadını yeniden alır. Eğer kadın evlenmeden önce dul idiyse hakimden bekarlık soyadını taşımasına izin verilmesini isteyebilir. Kadının, boşandığı kocasının soyadını kullanmakta menfaati bulunduğu ve bunun kocaya bir zarar vermeyeceği ispatlanırsa, istemi üzerine hakim, kocasının soyadını taşımasına izin verir. Koca, koşulların değişmesi halinde bu iznin kaldırılmasını isteyebilir.

[4] TANRIVER Sülha, Türk Aile Mahkemeleri, Ankara 2014, s.67
[5] ÖZUĞUR, Boşanma s. 827

Boşanmanın hukuki sonuçları, eşlerin statüsünde ve hısımlık ilişkilerinde boşanma gerçekleşse bile devam eder.[6] Çünkü daha önce de belirttiğimiz üzere boşanma hükmü bozucu yenilik doğuran bir hak olduğu için, geçmişe yönelik değil, geleceğe yönelik bir haktır. Türk Medeni Kanunun 173. Maddesi, boşanma halinde kadının evlenme ile kazandığı kişisel durumuna ilişkin bir düzenlemeyi öngörmüşse de, düzenleme hiç şüphesiz her iki eş için de geçerlidir.[7]

i. Bekleme Süresinin İşlemeye Başlaması

TMK 132. Maddesi "Evlilik sona ermişse, kadın, evliliğin sona ermesinden başlayarak üç yüz gün geçmedikçe evlenemez.

Doğurmakla süre biter.

Kadının önceki evliliğinden gebe olmadığının anlaşılması veya evliliği sona eren eşlerin yeniden birbiriyle evlenmek istemeleri hâllerinde mahkeme bu süreyi kaldırır."

Şeklinde kadının bekleme süresini düzenlemektedir.

Kanun koyucunun böyle bir süreyi öngörmesindeki neden, kadının boşandıktan sonraki bu süreç içinde evlenmesi halinde, doğacak çocuğun babasının kim olduğuna ilişkin karışıklığın önlenmesine ilişkindir. [8]

Kadının doğum yapması halinde bu süre sona erecektir. Boşanan tarafların yeniden evlenmek istemesi durumunda, Aile Mahkemesi hakiminden bu sürenin kaldırılmasını talep edilebileceği gibi, kadının önceki evliliğinden gebe olmadığının uzman hekimce tespiti halinde bu süre hakim tarafından kaldırılabilir.[9]

Öztan'a göre bu bekleme süresi; kadın erkek eşitliğine aykırı olup, kadının evlenme hakkıyla ve İnsan Hakları Sözleşmesinin 12. Maddesiyle bağdaşmamaktadır. Kadının ikinci

[6] KÖPRÜLÜ Bülent/KANETİ Selimi, Aile Hukuku, 2. Bası, İstanbul 1989, s.189, SAYMEN Ferit/ELBİR Halid Kemal, Türk Medeni Hukuku C.III, Aile Hukuku, 2. Bası, İstanbul 1960 s. 270, TEKİNAY Selahattin, Türk Aile Hukuku, 7. Bası, İstanbul 1987, s. 292, GENÇCAN s. 786

[7] ÖZTAN Bilge, Aile Hukuku, 6. Bası, Turhan Kitapevi, Ankara, Ekim 2015 s. 764

[8] CEYLAN Ebru, Türk Ve İsviçre Hukukunda Boşanmanın Hukuki Sonuçları, İstanbul, 2006 s.52, TUTUMLU s. 585, ZEVKLİLER Aydın/ ACABEY M. Beşir /GÖKYAYLA K. Emre, Medeni Hukuk, Giriş, Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku, Aile Hukuku 6. Bası, Ankara 2000, s.920

[9] ÖZUĞUR, Boşanma, s. 894

evliliği yapması halinde ikinci koca lehine babalık karinesinin öngörülmüş olması kadın için öngörülen bekleme süresini anlamsız hale getirir.[10]

Ben Öztan'ın bu görüşüne katılmıyorum. Zira bu süre, boşanma sonrasında yapılacak bir evlenme sırasında doğacak çocuğun soybağının kurulmasında karışıklık olmaması için alınan bir önlemdir. Bu kanun maddesinin olmadığını kabul edecek olursak, bir kadın boşanmasının üzerinden bir ay geçmeden evlendiğini ve hemen hamile kaldığını ancak bazı sebeplerden dolayı erken doğum yaptığını kabul edelim. Her ne kadar ikinci koca lehine bir babalık karinesi bulunmuş olsa da, toplumsal yapı olarak böyle bir durumda doğan çocuğun soybağı herkes tarafından şüphe ile karşılanır. İlk koca DNA testi yaptırmak suretiyle çocuğun kendi soyundan olup olmadığını araştırma yoluna gidecektir. Bu hukuki süreçlere maruz kalan kadın ikinci evliliğinde de bu olaydan dolayı sorun yaşayacak ve hukuki süreçlerin uzun olması sebebi ile zor bir döneme girecektir. Kanun maddesinin III. Fıkrası zaten kadının hamile olmadığını kanıtlaması durumunda bu sürenin kaldırılacağını belirtmiştir. Bu hükümle kadının evlenme özgürlüğüne engel olacak durum ortadan kaldırılmıştır. Kadın bu süreyi beklemeden evlenmek isterse, sağlık kuruluşundan hamile olmadığına ilişkin belgeyi öne sürerek, sürenin kaldırılmasını talep edebilir.

Fethiye Aile Mahkemesi'nde 2019/866 E. Sayılı dosyamda, boşanma kararının kesinleşmesinin üzerinden 280 gün geçtikten sonra müvekkilimin boşandığı eşi doğum yapmıştır. 300 günlük süresi içerisinde doğum yaptığı için İlçe Nüfus Müdürlüğü karine gereğince babasını boşanmış eş olan müvekkilim olarak kabul etmiş ve doğan çocuğun kaydını müvekkilim üzerine yapmıştır. Bunun üzerine Nüfus Müdürlüğünce hem müvekkilime hem de boşandığı eşine "Velayetin Düzenlenmesi" davası açarak yapmış olduğu işlemi mahkeme kararı ile sabitlemek istemiştir. Oysa müvekkilim büyük gemi kaptanı olup eşini boşanma davasından önce 5 ay görmemiş ve zaten boşanma sebebi ise eşinin kendisini başka bir adamla aldatmasıdır. Bu durumu cevap dilekçesinde bildirmiş ve DNA testi istenmiş olmasına rağmen sadece bu kanun maddesine dayanarak çocuk müvekkilim üzerine kaydedilmiş ve hakim kararında babalık ile ilgili bir şüphemizin olması halinde ayrıca soybağının reddi davasının açılmasını öngörmüştür. Oysa daha sonra açılacak olan soybağının reddi davası da Aile Mahkemesinde görüleceğinden, tarafları ve konusunun aynı olması sebebi ile yeni bir dava açılması usul ekonomisine aykırı olacaktır. Sadece bu karineye göre

[10] ÖZTAN s. 769

nüfus kayıtlarının düzenlenmesi uygulamada böyle sıkıntılar çıkarmaktadır. Bu nedenle bu maddenin, hakim tarafından karine doğruluğunun araştırılması gerektiğini gösteren şekilde düzenlenmesi gerekmektedir.

ii. Kayın Hısımlığının Devam Etmesi

TMK 18. Maddesinin II. fıkrası gereğince "Evlenme ile kurulan kayın hısımlığı, boşanma ile sona ermez.[11]

Daha önce de bahsettiğim üzere, boşanma davası bozucu yenilik doğuran bir haktır. Bu nedenle geçmişe yönelik hüküm doğurmaz. Evlenme ile kurulan hısım ilişkisi boşanma ile sona ermez.

TMK'nın 129. Maddesi 2. Bendi kayın hısımlığı meydana getirmiş olan evlilik sona ermiş olsa bile, eşlerden biri ile diğerinin üstsoyu veya altsoyu arasında evlenmek yasaktır. Evliliğin sona ermesi halinde de kayın hısımlarıyla boşanmış eş arasında evlenme engeli olduğunu hükme bağlamıştır.

iii. Evlenme İle Kazanılan Erginliğin Korunması

Medeni Kanun'un 11/II. maddesi gereğince evlenme ile kişilerin ergin olabileceğini hüküm altına almıştır. Bu nedenle boşanan eşler de erginliğine devam eder.

iv. Kadının Nüfus Sicilindeki Medeni Halinin Değiştirilmesi

Boşanma kararının kesinleşmesi ile birlikte, eşler boşanmış kimseler statüsüne girerler. Uygulamada eskiden boşanma kararının kesinleşmesinden sonra taraflar mahkemeye gelip, boşanma ilamını ve mahkemenin verdiği kesinleşme şerhini nüfus müdürlüğüne götürüp, nüfus değişikliğini yaparlardı. Şimdi ise Nüfus Hizmetlerine Ait Kuruluş Görev ve Çalışma Yönetmeliği'nin 119. Maddesi gereğince; "Boşanmanın nüfus idaresine bildirilmesi, boşanma ilamlarının kararı veren mahkemenin başkatibi tarafından o yer başmemurluğuna gönderilmesi suretiyle yapılır. Boşanma ilamlarını alan nüfus idareleri, bunlar üzerinde bir ön

[11] OĞUZMAN Kemal/ DURAL Mustafa, Aile Hukuku, 3. Bası, İstanbul 2001, s.141

inceleme yaparak; yetkili hakim tarafından kesinleşme şerhi verilip verilmediğini, örneklerin usulüne göre onaylı olup olmadıklarını ve kararda açıklamayı gerektiren bir husus bulunup bulunmadığını saptarlar. Eksiklikleri varsa iade edilerek tamamlattırılıp işleme konulur."

Boşanma kararının kesinleşmesi üzerine kararı veren mahkeme başkatibi tarafından ilamın nüfus müdürlüğüne gönderileceği hükme bağlanmıştır. Bu hükümle birlikte uygulamada boşanan taraflara büyük bir kolaylık sağlanmış oldu. Artık nüfus müdürlüğüne ilamlar resen gittiği için taraflar mahkemeye uğramadan direkt nüfus müdürlüğünden kimlik değişikliği isteyebilir oldular.

Boşanan eşin medeni hali, Nüfus Hizmetleri Kanunun Uygulamasına İlişkin Yönetmelik'in 16. Maddesi gereğince il nüfus müdürlüğü, nüfus müdürünün yönetiminde, nüfus işlemleri en çok olan illerde bir nüfus müdür yardımcısı, bir baş memur ve yeteri kadar katipten oluşur. Evlenme ve boşanmanın ve diğer kişisel durum değişikliklerinin özel kütüklere işleneceği ve bu özel kütüklerin tutulan aile kütüğünün bir alt çeşidi olduğu hükme esas alındığından, nüfus sicilinde ilgili sütuna "boşanmış" olarak yazılır.[12] Eskiden uygulamada, boşanan eşlerin boşanmalarının kesinleşmesinden sonra, nüfus müdürlüğünde çıkarttıkları nüfus cüzdanlarında medeni halleri "boşanmış" ibaresi ile belirtilirdi. Ancak şu andaki uygulamada, kişilerin medeni statüleri; dul veya boşanmış ayrımı yapılmadan sadece evli veya bekar şeklinde belirtilmektedir.

Evlenen kişinin eşi ile bir arada yaşamamış olması, onun evlenmiş ve boşanmış olgusuna etki etmez.[13]

v. Kadının Evlenmeden Önceki Soyadına Dönmesi

TMK madde 173/I gereğince "Boşanma hâlinde kadın, evlenme ile kazandığı kişisel durumunu korur; ancak, evlenmeden önceki soyadını yeniden alır. Eğer kadın evlenmeden önce dul idiyse hâkimden bekârlık soyadını taşımasına izin verilmesini isteyebilir. Boşanma hâlinde kadın, evlenme ile kazandığı kişisel durumunu korur; ancak, evlenmeden önceki soyadını yeniden alır. Eğer kadın evlenmeden önce dul idiyse hâkimden bekârlık soyadını taşımasına izin verilmesini isteyebilir.

[12] ÖZTAN s. 770,
[13] 2HD 10/03/1980 T. 1980/1907 E. 1980/2122 K.

Kadının, boşandığı kocasının soyadını kullanmakta menfaati bulunduğu ve bunun kocaya bir zarar vermeyeceği ispatlanırsa, istemi üzerine hâkim, kocasının soyadını taşımasına izin verir.

Koca, koşulların değişmesi hâlinde bu iznin kaldırılmasını isteyebilir."

Yani ana kural, kadının kocasının soyadını taşıma hakkı ve yükümlülüğü, boşanmanın kesinleşmesi ile sona bulacaktır.[14] Ancak bu kurala kanun bir istisna getirmiştir. Dul bir kadının evlenmeden önceki soyadı ölen eşinin soyadıdır. Kadın yeni eşinden boşanırken, hakimden isterse, hiç evlenmeden önceki soyadına dönebilir.[15]

Kanun koyucu kadına, belli şartlar altında eşinin soyadını kullanma izni vermiştir. Kadının talebi halinde, belli şartların da gerçekleşmesi durumunda boşanan kadının eşinin soyadını kullanmaya devam edebilir.[16]

Kadının eşinin soyadını kullanması için "iş veya meslek hayatı yönünden menfaatinin olması", "soyadının kullanımının eşine zarar vermemesi" ve "talepte bulunması" gibi bazı şartların gerçekleşmesine bağlıdır. Bu şartlar gerçekleştiğinde hakim kadının kocasının soyadını taşımasına izin verecektir.[17]

Bu şartları incelemeye ilk önce kadının soyadını taşımaya devam etmesinde iş veya meslek hayatı yönünden menfaatinin olmasından[18] başlayalım. Eğer kadın sanat bilim veya iş hayatında kocasının soyadı ile tanınmış ve artık adı ve soyadı bir bütün olmuş, herkes tarafından o soy isimle ünlenmişse, kadının talebi halinde hakim bu soyadını taşımaya devam etmesine izin verir. Ancak buradaki kriterler genel olarak değerlendirilmelidir. Yani iş hayatında birkaç kişinin soy ismi ile tanımasının bir önemi olmadığı gibi tanındığı çevrenin niteliği de önemi bulunmaktadır. Yargıtay bir kararında kadının boşandığı kocasının soyadı ile yönetim kurulu başkanı olduğu bir şirketin bulunmasının kadının kocasının soyadını

[14] DURAL/ÖĞÜZ/GÜMÜŞ s. 134

[15] CEYLAN s. 50, GENÇCAN s. 791, 2HD 27/03/2007 T. 13735- 4968, ÖZDAMAR Demet, Türk Hukukunda Özellikle Türk Medeni Kanunu Hükümleri Karşısında Kadının Hukuki Durumu, Ankara 2002 s. 273, ABİK Yıldız, Kadının Soyadı Ve Buna Bağlı Olarak Çocuğun Soyadı, Ankara, 2005 s. 245

[16] ÖZDAMAR s. 273, ABİK s. 245

[17] ABİK s. 248, AKINTÜRK/ATEŞ-KARAMAN s. 291

[18] AKINTÜRK/ATEŞ-KARAMAN s. 290, CEYLAN s. 50, GENÇCAN s. 793, 2HD 19/03/2009 2009/19005 E. 2009/5094 K.

taşıması için haklı neden olmadığına karar vererek, iş hayatının değerlendirilmesinde daha objektif kriterlere yer verildiğini karara bağlamıştır. [19]

Aynı durum velayet hakkının kadına bırakılmış olması durumunda[20] da söz konusu olabilir. Çünkü ana ile kendisine velayeti bırakılan çocuğun farklı soy ismine sahip olması birçok zorluğa sebep olabilecektir. 2002 yılından önceki zamanlarda, kadının boşanması halinde mutlaka bekarlık soyadını alması gerektiği hükme bağlanmıştı. Eski kanun maddesinin bu hükmü, boşanmaya konu olan evlilikten doğan çocuklarla kadının farklı soyadına sahip olmasına neden oluyordu. Bu yeni düzenleme ile kadına böyle bir seçimlik hak getirilmiştir.[21]

Ancak bütün bu durumlarda, kadının kocasının soy ismini kullanmaya devam edebilmesi için, bu durumun kocaya zarar vermemesi gerekir. [22] Eğer kadının o soyadını taşımasında menfaati kalmamışsa ya da soyadını taşıması kocaya zarar vermeye başlamışsa verilen kararın kaldırılmasını istemek için koca dava açabilir.[23] Koca, iddiasını ispat için her türlü delili kullanabilir.[24]

Kadının kocasının soyadını taşımaya devam etmesi için gereken bir diğer etken ise kadının bu konudaki talebidir. Hakim bu konuda resen karar veremez. Bu kararın verilmesi için, soyadı talebi boşanma davası sırasında dava dilekçesi ile talep edilebileceği gibi[25], boşanma sonrasında da dava açılmak suretiyle[26] de talep edilebilir. Boşanma sonrasındaki talep için açılacak davada görevli mahkeme aile mahkemesiyken[27], davalı olarak da eş gösterilmelidir.[28] Ancak TMK 178. Maddesinde evliliğin boşanma davası ile sona ermesinden doğan dava hakları için belirlediği zamanaşımı süresi, boşandıktan sonra kocanın soy ismini taşımaya devam etmek için açılacak dava için de geçerli olduğundan, bu davanın açılması için 1 yıllık zamanaşımı öngörülmüştür. [29]

---

[19] 2HD 26/03/1996 T. 1996/1149 E. 1996/3118 K.
[20] MOROĞLU Nazan, Kadının Soyadı, İstanbul 1999, s. 106, AKINTÜRK/ATEŞ-KARAMAN s. 290
[21] ÖZUĞUR, Boşanma, s. 830
[22] 2HD 25/01/2005 T. 2005/14935 E. 2005/675 K.
[23] DURAL/ÖĞÜZ/GÜMÜŞ s. 134, CEYLAN s. 50, AKINTÜRK/ ATEŞ-KAHRAMAN s.288
[24] GENÇCAN s. 797
[25] GENÇCAN s. 792, 2HD 27/12/2006 T. 2006/12064 E. 2006/18507 K.
[26] GENÇCAN s. 793
[27] HGK 16/11/2005 T. 2/673-617
[28] 2HD 29/01/2002 T. 2002/253 E. 2002/784 K.
[29] GENÇCAN s. 796, 2HD 26/03/2009 T. 2009/21111 E. 2009/5643 K.

vi. Kadının Vatandaşlığı

TMK madde 173; "boşanma halinde kadın evlenme ile kazandığı kişisel durumunu korur"

Kadının vatandaşlığına boşanmanın bir etkisi yoktur. Kadın boşanmadan sonra Türk vatandaşlığına devam eder. Ancak evlilik butlan nedeniyle sona ermiş ya da evlenme akdi yapılırken kadının kötüniyetli olduğu ortaya çıkmışsa, bu durumda kadının vatandaşlığı korunmaz, kadın vatandaşlığını kaybeder. Ancak bunun için İç İşleri Bakanlığına vatandaşlıktan çıkarılması için idari dava açılması gerekmektedir. Kadın evlenirken iyiniyetli ise ve boşanmadan sonra Türk vatandaşlığında kalmak istemiyorsa vatandaşlıktan çıkabilir.[30]

vii. Zamanaşımının İşlemeye Başlaması

TMK madde 178 "Evliliğin boşanma sebebiyle son ermesinden doğan dava hakları, boşanma hükmünün kesinleşmesinin üzerinden bir yıl geçmekle zamanaşımına uğrar."
hükmü ile açık bir şekilde zamanaşımı kanun da belirtilmiştir.

Eski düzenlemeye göre evliliğin boşanma sebebiyle sona ermesinden doğan hakların talep edilebilmesi herhangi bir süreye tabi değilken, yeni düzenleme ile bu hakların istenmesi süreye bağlanmıştır.[31] Boşanma davası görülürken yoksulluk nafakası hakların hükme bağlanması durumunda herhangi bir sorun yaşanmamaktadır. Çünkü daha sonra şahıslar koşulların oluşmasıyla nafakanın azaltılmasını, artırılmasını hatta kaldırılmasını talep edebilir. Ancak boşanma davası sürerken yoksulluk nafakası gibi haklar talep edilmemiş dolayısıyla bu haklar üzerine hüküm kurulmamış ise yeni yasa hükmü gereğince hükmün kesinleşmesi tarihinden itibaren bir yıl içerisinde bu haklar talep edilebilecektir. Boşanma hükmünün kesinleştiği tarihten bir yıl geçtikten sonra talep edilen dava hakları nafaka borçlusunun zamanaşımı defii ile reddedilecektir.[32]

İlam ve ilam sayılan belge dışında kararlaştırılan yoksulluk nafakalarında her ay için tahakkuk eden nafakanın, tahakkuk eden aydan itibaren beş yıllık zamanaşımına tabidir. Eğer

[30] ÖZTAN s. 768
[31] ÖZUĞUR, Boşanma s. 905
[32] ÖZUĞUR, Boşanma s. 905

yoksulluk nafakası ilama dayalı ise on yıllık genel zamanaşımına tabii olacak bu süre içerisinde tahsil edilmeyen yoksulluk nafakaları zamanaşımına uğrayacaktır.[33]

viii. Miras Haklarının Etkilenmesi

TMK madde 181'de " Boşanan eşler, bu sıfatla birbirlerinin yasal mirasçısı olamazlar ve boşanmadan önce yapılmış olan ölüme bağlı tasarruflarla kendilerine sağlanan hakları, aksi tasarruftan anlaşılmadıkça, kaybederler. Boşanma davası devam ederken, ölen eşin mirasçılarından birisinin davaya devam etmesi ve diğer eşin kusurunun ispatlanması halinde de yukarıdaki fıkra hükmü uygulanır. " Düzenlenmektedir.

Eşler, boşanmanın kesinleşmesi ile birbirlerinin mirasçısı olma hakkını kaybeder.[34] Boşanan eşler, birbirlerinin yasal mirasçısı olamadıkları gibi boşanmadan önce yapılmış olan ölüme bağlı tasarruflarla kendilerine sağlanan hakları koşulları oluşması durumunda ve aksi tasarrufta kararlaştırılmadıkça kaybederler.[35] Eşin yasal mirasçı olma hakkını kaybetmesinde esas alınacak an, kural olarak boşanma davasının açılması anı değil, boşanma davasının kesinleşmesi anıdır.[36] Akraba evliliği yapan eşlerin boşanması durumunda, boşanmadan dolayı miras hakkı son bulmuş olsa da, akrabalık bağı olarak miras hakları saklı kalır.[37]

Bir eşin boşanmadan önce, aksi ölüme bağlı tasarrufta belirtilmiş olmadıkça, ölüme bağlı bir tasarrufla diğer eş lehine yapılan bir kazandırma da, eğer boşanma kararı kesinleşirse geçersiz hale gelir. Ancak kanun koyucu TMK madde 181/1'de tasarrufta bulunan eşin, tasarrufu yaparken aksini öngörebileceğini de belirtmiştir. Boşanma davası devam ederken, eşlerden birinin vefat etmesi hali 2002 yılındaki değişiklikle yeni hüküm kazanmıştır. TMK yeni hükmüne göre, boşanma davası devam ederken, eşlerden birinin vefat etmesi halinde, diğer eş belirli koşullar gerçekleşmedikçe mirasçı olacaktır.[38]

---

[33] ÖZUĞUR, Boşanma s. 906
[34] VELİDEDEOĞLU Hıfzı Veldet Türk Medeni Kanunu C. II. Aile Hukuku 5. Bası, İstanbul 1965 s.252, FEYZİOĞLU Feyzi Necmettin / ÖZAKMAN Cumhur/ SARIAL Enis, Aile Hukuku 3. Bası, İstanbul 1986 s. 374, BERKİ Şakir, Boşanma Ve Ayrılık, AÜHFD, 1975, S.1-4 s. 135 vd. s. 323, CEYLAN s. 54, OĞUZMAN/DURAL s. 139
[35] ÖZUĞUR, Boşanma s. 827
[36] ÖZTAN s. 771,
[37] DURAL/ÖĞÜZ/GÜMÜŞ s. 734, AKINTÜRK/ATEŞ-KARAMAN s. 293
[38] ÖZUĞUR, Boşanma s. 828

Taraflardan birinin eşi için ölüme bağlı yaptığı ölüme bağlı tasarruflar boşanma ile geçersiz hale gelmişse, tarafların yeniden evlenmesi durumunda geçersiz olan tasarruf geçerli hale gelmez. Boşanan eşlerin kusurlu olup olmaması ölüme bağlı tasarrufların ortadan kaldırılması durumunda önem taşımaz, önemli olan boşanma kararının kesinleşmesidir.[39]

TMK madde 181/II maddesinden de anlaşılacağı üzere boşanma davası sırasında henüz boşanma kararı verilmeden ve bu karar kesinleşmeden eşlerden birinin ölmesi durumunda, ölen eşin mirasçıları davaya devam ettirmek suretiyle sağ kalan eşin kusurunu ispatlarsa, sağ kalan eş miras hakkından yararlanamaz.[40] Kanun koyucunun bu maddeyi düzenlemesindeki amaç, kusurlu eşin mirasçı olmasını engellemek suretiyle, doğacak olan haksız, hakkaniyetsiz ve adaletsiz sonuçları ortadan kaldırmak istemesidir.[41] Ancak Öztan'a göre anlaşmalı boşanma davası devam ederken, eşlerden birinin ölmesi halinde anlaşmalı boşanma, çekişmesiz dava niteliğinde olduğundan ve bu davada kusur unsuru aranmadığından ölen taraf mirasçılarının davaya devam edememeleri gerekir.[42]

Özetleyecek olursak, boşanma veya evliliğin iptali davası açan eşin dava sonuçlanmadan vefat etmesi durumunda davayı mirasçıları devam ettirerek diğer eşin tamamen veya daha fazla kusurlu olduğunu kanıtlaması durumunda diğer eş miras haklarını ve aksi tasarruftan anlaşılmadıkça veya kendisine ölüme bağlı tasarruflarla kazandırılmış olan haklarını kaybeder. Bu durumda hakim boşanma davasına karar vermeden sadece ve sadece eşlerin kusur durumlarını belirlemektedir.[43]

B. Çocuklar Bakımından

Boşanmanın sonuçlarından sadece eşler değil, çocuklar da etkilenmektedir. Hatta çocuklar boşanma durumunda en çok mağduriyeti yaşayacak olan kişilerdir. Bu nedenle kanun koyucu boşanmanın çocuklar üzerinde mağduriyete sebebiyet vermemesi için boşanmanın çocuklar üzerindeki sonuçlarını da düzenlemiştir. Bu sonuçları kategorize edecek olursak;

[39] ÖZTAN s. 772
[40] DURAL/ ÖĞÜZ/ GÜMÜŞ s. 138
[41] ÖZUĞUR, Boşanma s. 828
[42] ÖZTAN s. 775
[43] ÖZUĞUR, Boşanma s. 829

i. Velayet Sahibinin Belirlenmesi

TMK madde 182 gereğince; " Mahkeme boşanma ve ayrılığa karar verirken, olanak bulundukça ana ve babayı dinledikten ve çocuk vesayet altında ise vasinin ve vesayet makamının düşüncesini aldıktan sonra, ana ve babanın haklarını ve çocuk ile olan kişisel ilişkilerini düzenler. Velayetin kullanılması kendisine verilmeyen eşin çocuk ile kişisel ilişkisinin düzenlenmesinde, çocuğun özellikle sağlık, eğitim ve ahlak bakımından yararları esas tutulur. Bu eş, çocuğun bakım ve eğitim giderlerine gücü oranında katılmak zorundadır. Hakim, istem halinde irat biçiminde ödenmesine karar verilen bu giderlerin gelecek yıllarda tarafların sosyal ve ekonomik durumlarına göre ne miktarda ödeneceğini karara bağlayabilir."

Velayetin söz konusu olması için, çocuğun eşlerin ortak çocuğu olması veya eşler tarafından birlikte evlat edinilmiş olması gerekmektedir. Velayet asıl olarak ergin olmayan çocuklar için söz konusu olurken, bazen de kısıtlılık altına alınmış ve velayet altına konmuş erginler için de söz konusu olabilir.[44]

Ana, baba ve çocuk arasındaki ilişkilerin kurulması sadece anne ve babanın iradesine bırakılamaz. Bu konunun takdiri hakimindir. Hakim bu takdir hakkını kullanırken, her türlü araştırmayı doğrudan ya da dolaylı bir şekilde yapar ve yaptığı bu araştırmalar sonucunda çocuğun annede mi babada mı kalmasının çocuğun menfaatine olacağını değerlendirmelidir. Bu hakime verilen yasal bir yükümlülüktür.[45] Hakim boşanma sırasında çocuklar yönünden velayet haklarının düzenlenmesini yaparken velayet hakları verilmeyen taraf ile çocuklar arasındaki kişisel ilişkinin ne şekilde düzenleneceğini de belirlemektedir.[46]

Aile Mahkemesi hakimi velayet konusunda kendiliğinden araştırma yapabilir. Delil toplayabilir. Bu konuda eşlerin kabul beyanı da hakimi bağlamaz.[47] Velayet düzenlemesi yapılırken küçüklerin yüksek yararı anne ve baba isteklerinden önce gelir. Bu konuda uzman

[44] ÖZTAN s. 779
[45] 2HD 28/09/1995 T. 8706/9558., HGK. 12/06/1951 2/36/50, YAZICI Hilmi/ATASOY Hasan, Şahıs, Aile ve Miras Hukuku İle İlgili Yargıtay Tatbikatı, 1952-1970, Ankara, 1970. s.397 .
[46] ÖZUĞUR, Boşanma s. 830
[47] 2. HD. 20/11/2012 T. 2012/10309 E. 2012/27627 K.

görüşleri alınmadan hüküm tesisi doğru değildir.[48] Velayet konusunda asıl olan çocukların üstün yararıdır. Bu konuda uzman görüşleri alınarak sonucuna uygun hüküm tesisi gerekir.[49]

Yargıtay kararına göre de hakim velayetin düzenlenmesinde sadece ve sadece çocuğun menfaatini esas alması gerekmektedir.[50] Çocuğun velayeti tayini sırasında temel dayanak noktası çocuğun yararı olmasıdır. Hakim velayet tayinini yaparken bütün delilleri değerlendirmek, hakkaniyet kurallarını, öncelikle çocuğun yararını göz önünde tutarak karar vermek zorundadır.[51] Çocuğun menfaati ve gelişmesi tehlikeye düştüğü takdirde hakim anne ve babanın bu duruma çare bulamayacağını veya bunlara gücünün yetmeyeceğini gördüğü takdirde çocuğun korunması için uygun ve gerekli önlemleri almakla yükümlüdür. Ana ve babanın deneyimsizliği, hastalığı, başka bi yerde bulunması gibi velayet görevini gerektiği gibi yerine getiremeyen, çocuğa karşı yeterli ilgiyi göstermeyen, ona karşı yükümlülüklerini ağır biçimde ihmal eden ana ve babaya veya her ikisine velayet hakkı vermez.[52]

Velayet anne ve babadan başka bir kimseye verilemez (TMK.336/2). Yargıtay'ın bu konudaki bir kararında bu yön gözetilmeden velayet hakkının babaannesine verilmesi kanuna aykırı kabul edilmiştir.[53]

Velayetin verilmesi sırasında toplumdaki genel kanının aksine taraflar eşit durumdadır. Bu eşitlik ilkesi gereğince velayetin tayininde ana veya babanın öncelik hakkı yoktur. Her iki eş de eşit durumdadır.[54] Ancak toplumda annelerin öncelik hakkı olduğu, çocuğun velayetinin annede kalması gerektiği gibi bir kanı bulunmaktadır. Bu kanı Yargıtay Genel Kurulu tarafından da desteklenerek kararlarda, çocuğun anasının bakımına ve şefkatine muhtaç olduğu sürece, anaya bırakılmasının gerektiğinden bahsedilmiştir.[55] Ancak bu kararlar da annenin öncelik hakkının olduğunu düşündürtmemelidir. Anne bakımına ve şefkatine muhtaç küçüğün velayet hakkı anneye verilmelidir.[56] Küçük idrak çağında olmayıp anne

[48] 2. HD. 12/09/2012 T. 2012/1322 E. 2012/20964 K.
[49] 2. HD. 24/10/2011 T. 2011/16225 E. 2011/16773 K.
[50] 2HD. 10/03/1999 1999/14474 E. 1999/2147 K.
[51] ÖZTAN s. 781
[52] ÖZUĞUR, Boşanma s. 830
[53] 2. HD. 04/12/2012 T. 2012/5488 E. 2012/29123 K.
[54] ÖZTAN s. 779
[55] HGK 12/03/1975 T. 973/2-274/328, 2HD 07/10/1971 T. 1971/5916 E. 1971/5654 K., 2HD 28/12/1970 T. 1970/7142 E. 1970/7135 K., HGK 18/03/1972 T. 1971/2,15/193, ÖZTAN s. 785
[56] 2. HD. 16/05/2012 T. 2012/16868 E. 2012/13365 K.

bakım ve şefkatine muhtaç olması durumunda anneye yüklenen kusurlu davranışlar tek başına velayeti üstlenmeye engel değildir. Böyle durumlarda dahi velayet hakkı anneye verilir.[57]

Hakim velayeti tayin ederken, iki seçeneği vardır ve bu seçeneklerden en uygun olanını seçmelidir. Bu seçenekler; velayetin anne veya babaya ya da ikisine birden verilmesi ya da vasi tayin edilmesidir. Öncelikle hakim velayetin anne veya babaya birlikte ya da ayrı bir şekilde verilmesini ele almalıdır. Koşullar uygun olmazsa ya da çocuğa anne babanın bakması çocuğun menfaatine uygun değilse vasi tayini söz konusu olur.[58] Velayet haklarının düzenlenmesinde çocukların yaşı, anneye bakım ve şefkat yönünden muhtaç olup olmadıkları, anne ve babanın sosyal, ekonomik, kültürel yönden çocukların bedeni, fikri, ruhsal, ahlaki ve sosyal gelişimleri, öğrenim durumları göz önünde tutulmalıdır. Birden fazla kardeş olması durumunda kardeşlerin birbirinden ayrılmayacak şekilde düzenleme yapılmalıdır.[59]

Velayet konusunda idrak çağındaki kardeş küçüklerin düşüncesi esas alınarak kardeşlerin olağan dışı bir durum olmadıkça birbirinden ayrılmayacak şekilde velayetlerinin düzenlenmesi gerekir.[60] Velayet düzenlemesi yapılırken küçüklerin üstün yararı onların bedensel, toplumsal, zihinsel, ruhsal ve ahlaki gelişmelerinin esas alınması gerekir. Küçükler anne bakım ve şefkatine muhtaç olması durumunda da, annenin görevi yerine getirmediği kanıtlanamadıkça, küçüklerin velayet haklarının anneye verilmesi gerekir.[61]

Yargıtay'ın bir kararında annenin geçici bir süre üniversitede okuması nedeniyle küçüğe anneanne tarafından bakıyor olmasının çocuğun fiziksel ve ruhsal bakımdan gelişimine engel olmadığı, bu nedenle de velayetin değiştirilerek babaya verilmesinin doğru olmadığı beyan edilmiştir.[62] Babanın çocuğa şiddet uyguladığı, annenin ise çocuğun cinsel ve ruhsal bütünlüğünü korumaya ilişkin yükümlülüklerini ağır biçimde savsakladığı tespit edilmesi halinde, her iki eş yönünden velayet haklarının kaldırılması ve küçüğe vasi tayini için vesayet makamına ihbarı gerekir.[63]

[57] 2. HD. 15/12/2011 T. 2011/22121 E. 2011/22314 K.
[58] ÖZTAN s. 780
[59] ÖZUĞUR, Boşanma s. 830
[60] 2. HD. 28/02/2012 T. 2012/7112 E. 2012/4196 K.
[61] 2. HD. 17/01/2012 T. 2012/2955 E. 2012/533 K.
[62] 2. HD. 24/09/2012 T. 2012/15780 E. 2012/22168 K.
[63] 2. HD. 07/12/2010 T. 2010/7251 E. 2010/20509 K.

TMK madde 182/I velayetin ana babadan birine verilmesine karar verilmeden önce, hakimin re'sen araştırma yapma yükümlülüğü gereğince, hakimin ana babayı dinlenmesini zorunlu kılar. Velayet tayini sırasında tarafların kusur oranına bakılmamalıdır, çünkü kötü bir eş ya da kusurlu bir eş olması iyi bir anne veya baba olmayacağı anlamına gelmez.[64]

Velayet hakkı anne ve babaya ayrı ayrı verilebileceği gibi anne ve babaya birlikte de verilebilir. Eskiden sadece ya anneye ya da babaya velayet verilmesi söz konusuyken, artık günümüzde psikologların ortak görüşü olan anne ve babaya ortak vekalet verilmesi de söz konusu olmaya başlamıştır.[65]

Velayet hakkı ana babadan birine bırakılmışsa, bu bırakılma süreklilik arz etmektedir. Çok önemli değişiklikler olmadıkça velayet hakkı değiştirilemez. Ancak TMK 183. Maddesi gereğince velayet hakkının ana veya babadan birine verilmesi halinde, daha sonra ortaya çıkan durumlar dolayısıyla velayet hakkının düzenlenmesinde değişiklik yapılabilmesine olanak sağlanmıştır. Hakim değişiklik yapılıp yapılmayacağına ilişkin araştırmaları kendiliğinden yapmakla yükümlüdür.

Babanın küçükle annenin kişisel ilişkisini zedelediği durumlarda, küçüğün velayet hakkı anneye verilmelidir.[66] Annenin yaşantısı küçüğün bedensel ve zihinsel gelişimini olumsuz yönde etkileyeceğinden velayet hakkının babaya verilmesi uygun olur.[67]

Velayet hakkı verilirken, genel olarak şu hususlara dikkat edilir:[68]

- Velayeti alacak kişinin, istikrarlı bir yaşam sürüp sürmediği,
- Velayeti alacak kişinin, çocuğuna itina gösterecek, çocuğun bakımını ve eğitimini doğrudan doğruya yüklenecek nitelikte olup olmadığı,
- Velayet hakkı kendisine bırakılan tarafın çocuğu eğitebilme yeteneğine sahip olup olmadığı,
- Velayeti alacak olan kişinin kişiliğinin nasıl olduğu,

[64] ZEVKLİLER /ACABEY/GÖKYAYLA s. 984, TEKİNAY s. 274, 2HD 03/06/1985 T. 1985/5130 E./ 1985/5389 K., 2HD 14/09/1971 T. 1971/5218 E. 1971/5027 K.
[65] ÖZTAN s. 781
[66] 2. HD. 21/01/2004 T. 2004/14269 E. 2004/653 K.
[67] 2. HD. 12/09/2005 T. 2005/9457 E. 2005/11856 K.
[68] ÖZTAN s. 782, 783, 784,

- Velayeti alacak olan kişinin kişisel ve ekonomik durumu incelendiğinde, çocuğa bakabilecek durumda olup olmadığı,
- Çocukla velayeti alacak olan kişinin kişisel ilişkisinin nasıl olduğu,
- Çocuğun gelişmesi durumu ve yaşı gözönünde bulundurularak çocuğun arzusunun dilenmesi gerektiği
- Çocuğun açıkça ve sürekli olarak velayet hakkının belli bir tarafa verilmesini istememesi halinde, bu hakkı yine de o tarafa bırakmanın çocuğun yararına olup olmayacağını iyice araştırması
- Birden fazla çocuk olması durumunda, mümkün olduğu ölçüde birbirlerinden ayırmamaya özen gösterilmesi
- Çocuk büyükse alıştığı ortamdan okuldan arkadaşlarından uzaklaştırılmaması durumu
- Çocuğun yaşının yanında cinsiyetinin, karakterinin, ana, babanın oturduğu yerin ve çevrenin de göz önünde bulundurulmasının incelenmesi gerekmektedir.

Tarafların ayrı kentlerde yaşaması durumda babaya tanınan kişisel ilişki süresinin yeterli olması gerekmektedir. Yaz aylarında ve yatılıda kalacak şekilde baba ile daha uygun süreli ilişki tesisi gerekir.[69] Ancak babanın çocukla istediği zaman kişisel ilişki tesisine karar verilmesi annenin velayet hakkını kullanmasını engeller. Bu nedenle hakimin kişisel ilişki başlangıç ve bitiş saatlerini gösterecek şekilde kişisel ilişki tesisi gerekir.[70] Kişisel ilişki konusunda gerekçeli kararda hüküm tesis edilmemesi ise bozma nedenidir.[71] Velayeti farklı eşlere verilen küçüklerinde birbirlerini görecek şekilde ilişki düzenlenmemesi de bozma nedenidir.[72]

Hakim velayet hakkını düzenlerken, velayeti alamayan taraf ile çocuğun ilişkilerini de düzenlemelidir. Çünkü velayet hakkına sahip olmayan eşin de çocuk üzerinde hak ve sorumluluğu bulunmakla birlikte çocuğun hayatında yer sahibi olmaya da hakkı vardır.[73]

[69] 2. HD. 27/10/2010 T. 2010/15736 E. 2010/17820 K.
[70] 2. HD. 14/10/2010 T. 2010/14951 E. 2010/16853 K.
[71] 2. HD. 25/05/2010 T. 2010/21283 E. 2010/10065 K.
[72] 2. HD. 05/05/2010 T. 2010/6971 E. 2010/9055 K.
[73] ÖZTAN s. 790.

Taraflar ayrı şehirde oturmaları halinde küçük ile babası arasında babalık duygularını da tatmin edecek şekilde daha uzun süreli kişisel ilişki tesisi gerekir.[74]Ancak annenin çalışması durumunda çocukla ilişkisini zedeleyecek şekilde her hafta sonu baba ile kişisel ilişki düzenlenmesi de doğru değildir.[75] Yeni olay ve olgular ortaya çıktığında kişisel ilişkinin yeniden düzenlenmesi Aile Mahkemesi hakiminden istenebilir.[76]

Velayet hakkına sahip olmayan taraf ile çocuğun ilişkisi düzenlenirken, çocuğun yaşının büyük önemi bulunmaktadır. Zira çocuk büyüdükçe zamanının büyük bir kısmını sosyal çevresine ve arkadaşlarına ayırmalıdır. Çocukla velayet hakkına sahip olmayan tarafın ilişkisi "ziyaret hakkı" ile yani doğrudan doğruya görüşme ile olabileceği gibi mektupla, telefonla, e-mail yolu ile de olabilir. Burada önemli olan velayet hakkına sahip olmayan taraf ile iletişim kurmasıdır.[77]

ii. Boşanmadan Sonra Doğan Çocukların Soybağı

Bu durum aslında kadının bekleme süresi içerisine girmesi durumu içerisinde de ele alınmıştır. Türk Medeni Kanunumuzun belirlediği temel kural, evlilik birliği içerisinde doğan çocuğun anasının doğuran ana, babasının ise doğuranın eşi yani kocadır. Bu şekilde doğan çocuklar için sıkıntı söz konusu değilken, evlilik birliği içerisinde oluşmuş ancak boşanma kararının kesinleşmesinden sonra ortaya çıkmış bir bebeğin durumu için bu düzenleme olmasa oldukça sıkıntılı bir durum söz konusu olacaktır. Bazı durumlarda ise boşanma kararından önce eş çocuğu bilmesine rağmen diğer eşten saklar ve boşanma kararının kesinleşmesinden sonra başka biri ile beraber olarak bebeğinin babasını başka biri olarak tanıtmasıdır. Ancak kanun koyucu böyle durumlarla karşılaşmamak için 2 kural getirmiştir. Bunlardan biri kadının bekleme süresi diğeri ise çocuğun soy bağını koruyan TMK m. 282'dir.

TMK madde 282 gereğince boşanma kesinleştikten sonraki 300 gün içinde doğan çocuklar evlilik birliği içinde doğmuş sayılır. Çocuğun velayet hakkı taraflardan birinin talebi yada uygulamada sıkça görüldüğü üzere il veya ilçe nüfus müdürlüklerinin talebi üzerine aile mahkemesi hakimi tarafından düzenlenecektir. Bu konuda yetkili mahkeme boşanma ve evlilik birliğinin korunmasında yetkili olan mahkemedir. Yani yetkili mahkeme eşlerden

[74] 2. HD. 05/09/2012 T. 2012/3027 E. 2012/20376 K.
[75] 2. HD. 05/05/2004 T. 2004/4726 E. 2004/5807 K.
[76] 2. HD. 15/12/2003 T. 2003/15792 E. 2003/16686 K.
[77] ÖZTAN s. 790.

birinin yerleşim yeri veya davadan önceki son altı ay içerisinde tarafların birlikte oturdukları yer mahkemesidir. TMK madde 283 gereğince evlilik dışı çocuklarla ilgili yetkili mahkeme taraflardan birinin dava veya doğum sırasındaki yerleşim yeri mahkemesidir.[78]

iii. Bakım Ve Eğitim Giderlerine Katılma

TMK madde 182/II. maddesi gereğince, boşanma durumunda velayeti alamayan tarafın da en az velayeti kendisinde olan taraf kadar çocuğun bakım ve giderlerine katılması gerekmektedir. Bu madde sadece küçük çocuklar için geçerlidir.

Hakim boşanma durumunda çocukların yaşlarına, durum ve koşullarına göre nafakalarını belirler. TMK 328/II. gereğince eğitimi tamamlanana kadar çocuklara bakmakla yükümlü olacaklarını hükme bağlanabilir. Ergin olan çocukların nafaka talepleri var ise, boşanma davasının dışında, kendileri adına, bağımsız olarak ana ve veya babaya karşı ayrı bir dava açmaları gerekir.

Yargıtay 2. Hukuk dairesi 21/10/1969 tarihli 5037/4688 sayılı kararında belirtildiği üzere hakim boşanma kararını verirken bakım ve eğitim giderlerine katılma nafakasının miktarını belirtmelidir. [79] Boşanma kararı ile velayeti alamayan, Türk Medeni Kanunu'nun 181/II'nci maddesine göre kendi mali (ödeme) gücü oranında bir nafaka ödemekle yükümlüdür.[80] Velayet hakkı kendisine bırakılan taraf da, çocuğun sadece bakılıp gözetilmesi ile yükümlü olmayıp, eğitim giderlerine katılmakla da yükümlüdür.[81]

Hakim çocukların nafakasına hükmederken çocuğun yaşına ve gelirine dikkat etmek zorundadır. Eğer TMK 355 gereğince çocuğun geliri kendi ihtiyaçlarını karşılayacak durumda ise nafakaya hükmedilemez. [82] Velayet hakkının anneye verildiği durumlarda annenin başka bir evliliğinde mali durumunun iyi olması çocuğun biyolojik babasının bakım ve eğitim nafakası ödeme yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz. [83]

[78] ÖZUĞUR, Boşanma s. 835
[79] YAZICI/ATASOY, n 727, s. 402
[80] 2HD 10/07/1973 T. 1973/ 4711 E. 1973/4582 K., 2HD 11/06/1998 T. 1998/6412 E. 1998/7398 K.
[81] Ank. Bar. Der, 1979/1,s.51
[82] ÖZTAN s.796
[83] 2HD. 07.03.1969 T. 1969/1077 E. 1969/1206 K.

Nafaka yükümlülüğü kural olarak çocuğun ergin olmasına kadar devam eder. Buna ilişkin Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 01.10.1969 tarih 2-677/720 sayılı kararınca çocuk ergin olduktan sonra hala eğitim hayatına devam ediyorsa ana babanın da nafaka ödeme yükümlülüğü TMK 328/II gereğince devam eder.

iv. Çocukla Kişisel İlişki Kurulması

Çocukla velayet hakkına sahip olmayan taraf arasında ilişki kurulması, çocuğa hem ana hem babası ile olan kişisel ilişkilerini geliştirme imkanını verir. Belli bir yaşa gelmiş çocukların ziyaret hakkı düzenlenirken, onların isteklerini de göz önünde tutulur; fakat hakim bu istekle bağlı olmayacaktır.[84] Çocuğun ziyaret hakkı düzenlenirken dikkat edilmesi gereken en önemli kıstas çocuğun yararıdır.

Ziyaret hakkı, çocuk ile velayet hakkına sahip olmayan tarafın doğrudan doğruya iletişim kurmasıdır. Normalde velayet sahibi olmayan tarafın çocukla iletişim kurması için doğrudan doğruya temasa geçmesi zorunlu değildir. Çocuk mesaj, telefon gibi iletişim aletleri ile de velayet sahibi olmayan tarafla iletişime geçebilir. Ancak bu iletişim yüzyüze görüşme ile yapılırsa adından da anlaşılacağı üzere iletişimin adı ziyaret hakkı olmaktadır.

Ziyaret hakkı, çocukla velayet hakkına sahip olmayan taraf arasında karşılıklılık bir hak söz konusudur. Ancak bu hak kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak olmayıp, belirli sınırlar çerçevesinde kullanılan bir hak statüsündedir.

TMK 182/II gereğince hakkın belirlenmesi için çocuğun sağlığı, eğitimi ve ahlaki bakımından yararları göz önüne alınarak, çocuğun da isteğine önem verilerek değerlendirme yapılması gerekmektedir.

Çocukla velayet hakkı olmayan tarafın ilişkisi düzenlenirken, hakimin mutlaka çocuğu dinlemesi gerekmektedir. Ama bazı durumlarda çocuk velayet hakkına sahip olmayan tarafla görüşmek istemeyebilir. Bu durumlarda hakimin bu isteği ciddiye alması gerekmektedir.[85] Yalnız hakim bu durumlarda sınırı iyi belirlemelidir.

[84] TEKİNAY s. 278,
[85] ÖZTAN s. 791

v. İştirak Nafakasına Hükmedilmesi

TMK 182/II gereğince boşanma sonrası çocuğun velayeti kendisinde olmayan taraf çocuğa kendi gücü oranında nafaka vermekle yükümlüdür. Bu nafakaya doktrinde iştirak nafakası adı verilmektedir. İştirak nafakasına ilişkin hükümler toplumun en küçük yapı taşı olan ailenin geleceği olan çocukların korunmasına yönelik olduğundan bu yükümler kamu düzenine ilişkindir. Yani hakim nafakaya taraflar herhangi bir talepte bulunmasa dahi karar vermek zorundadır. [86]

Taraflar nafaka miktarını kendi aralarında yapacakları bir anlaşma ile kararlaştırabilir. Ancak yapılan bu anlaşmanın geçerli olabilmesi için hakimin bu anlaşmayı onaylaması gerekmektedir. [87]

Nafaka belirlenirken gerek boşanma protokolünde gerekse de mahkeme kararında ayrı ayrı yer almalıdır. Yine nafaka borçlusunda açıkça düzenlenmiş olması gerekmektedir.

Hakim nafaka ile ilgili hüküm kurarken re'sen kanıtları serbestçe takdir eder ve maddi olguları bizzat kendisi araştırır.[88]

III. MALİ SONUÇLARI

A. Maddi Tazminat

Maddi tazminat davası açılabilmesi için 4 unsurun aynı anda mevcut olması gerekmektedir. Öncelikle ortada kesinleşmiş bir boşanma davasının bulunması gerekmektedir. Maddi tazminat davası açacak tarafın zarara uğramış olması ve bu zarar ile boşanma arasında illiyet bağının bulunması gerekmektedir. Son unsur olarak ise boşanmaya bağlı kusur ile illiyet bağı incelenmelidir.

Öncelikle eşin tazminat talebinde bulunabilmesi için verilen boşanma kararının kesinleşmesi şarttır. Maddi tazminat davasını açacak olan tarafın TMK 174/I gereğince

[86] 2HD 08.10.1970 T. 1970/4633 E. 1970/5148 K.
[87] HGK 26.05.1937 T. 1937/51 E. 1937/28 K.
[88] ÖZTAN s. 796

boşanmaya kusuru ile sebep olmamış, kusursuz ya da diğer eşten daha az kusurlu olması gerekmektedir. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 14/02/2018 T. 2017/1576 E. 2018/207 K. sayılı kararında da yer aldığı üzere boşanmanın feri sonuçlarından biri olan maddi tazminat TMK 174/I maddesinde "mevcut veya beklenen menfaatleri boşanma yüzünden zedelenen kusursuz veya daha az kusurlu tarafın, kusurlu taraftan uygun bir tazminat isteyebileceğini…" düzenlemiştir. Bu hüküm gereğince, maddi tazminata hükmedilebilmesi için temel koşul, tazminat isteyen tarafın boşanma da kusursuz veya daha az kusurlu olması ve boşanma yüzünden mevcut veya beklenen menfaatlerinin zedelenmiş bulunması. Hukuka aykırı ve kusurlu bir davranış sonucu hakkı ihlal edilenin zararının giderilmesi menfaatinin denkleştirilmesi temel hukuk ilkesi olarak benimsenmiş ve kanun koyucu tarafından menfaati zedelenene uygun bir tazminat verileceği belirtilmiştir.[89]

Hakim tazminat miktarını belirlerken kusurun ağırlığını sosyal ve ekonomik durumlarını tarafların daha sonra evlenme olasılığını, ortalama yaşam sürelerini, yaşam kalitesini ve geçim koşullarını göz önünde bulundurarak makul ve herkesçe kabul görecek bir miktar belirlemelidir.

Maddi tazminat istemi boşanma davası içerisinde talep edilmiş ise tazminata boşanma davasına bakan hakim karar verir. Eğer boşanma davası kesinleştikten sonra maddi tazminat talep ediliyorsa yeni bir dava söz konusu olduğundan genel yetki kuralı ile davanın açıldığı tarihteki davalının yerleşim yerindeki aile mahkemesi hakimi tarafından karar verilir.[90]

B. Manevi Tazminat

Roma hukukunun temel prensiplerinden olan "Lex Specialis Derogat Legi Generali." İlkesi gereğince TMK'nın 174/II maddesi TBK'nın 58. maddesinde yer alan genel hükmün özel hükmü niteliğindedir.

TBK 58. Maddesi " Kişilik hakkının zedelenmesinden zarar gören, uğradığı manevi zarara karşılık manevi tazminat adı altında bir miktar para ödenmesini isteyebilir. Hakim, bu tazminatın ödenmesi yerine, diğer bir giderim biçimi kararlaştırabilir veya bu tazminata

[89] HGK 14/02/2018 T. 2017/1576 E. 2018/207 K.
[90] KILIÇOĞLU, Aile s.179, TUTUMLU Mehmet Akif, Teorik ve Pratik Boşanma Yargılaması Hukuku, 2. Cilt, Ankara 2005, s. 1198, TANRIVER s. 36

ekleyebilir; özellikle saldırıyı kınayan bir karar verebilir ve bu kararın yayımlanmasına hükmedebilir.” şeklinde düzenlenmiştir.

Genel hüküm olan TBK’nın bu maddesi, evli olmayan kişiler arasındaki ilişkilerde kişiliğin ihlali söz konusu olduğunda uygulama alanı bulmakta iken, boşanmanın hukuki niteliği gereğince eşler de artık evli olmayan kişiler statüsünde değerlendirildiğinden, boşanan eşlerin kişilik ihlali söz konusu olduğunda, TBK 58 hükmü uygulanması gerekmekteyken, bu kanunun istisnası olarak düzelenmiş TMK 174/II gereğince boşanma davası nedeniyle manevi tazminata hükmedilebilmesi için, bu tazminatı isteyen kişinin, boşanma nedeni ile ortaya çıkan durumlar sonucunda kişilik haklarının saldırıya uğramış olması şartı aranır.

Manevi tazminata, manevi zarara uğrayan tarafın talebi olmadığı takdirde re’sen hükmedilemez. [91] Aynı maddi tazminatta olduğu gibi manevi tazminatta da TMK 174/II gereğince eşin boşanmaya sebep olan olaylar yüzünden kişilik hakkı saldırıya uğrayan taraf, kusurlu olan diğer taraftan manevi tazminat olarak uygun miktarda bir para ödenmesini isteyebilir.

C. Mal Rejiminin Tasfiyesi

TMK madde 179 gereğince boşanma halinde eşlerin mal rejimi de sona erer. Bu sona erme evresinde tasfiye eşlerin bağlı olduğu rejim hükümlerine göre yapılır. Bu nedenle mal rejiminin tasfiyesi boşanma davası ile birlikte yürütülmelidir. Ancak çok istisnai durumlarda mal rejiminin tasfiyesi ayrı bir dava konusunu oluşturabilir.

D. Evlilik Birliği İçinde Verilen Hediyeler Bakımından

Evlilik birliği içinde verilen hediyeler hususunda kanunda açık bir hüküm bulunmamaktadır. Oysa nişanın bozulması durumunda, karşılıklı verilen hediyelerin iadesine ilişkin kanunda açık hüküm bulunmaktadır. Bu nedenle boşanma halinde evlilik birliği içinde verilen hediyelerin iadesi konusu doktrinde tartışmalıdır.

[91] KILIÇOĞLU, Aile s. 165, CEYLAN s. 101, ÖZTAN s. 826

Doktrinde hakim olan görüşe göre evlilik birliği devam ederken verilen hediyeler kural olarak geri istenemez, ancak taraflar aralarında boşanma durumunda hediyelerin iadesini kararlaştırabilir.

İsviçre doktrininde TBK'nın 295.inci maddesinde hediyeyi alan eşin bağışlamada bulunan eşe karşı kanundan doğan yükümlülüklerine önemli ölçüde aykırı davranması halinde TMK'nın 185.inci maddesinin 3. Fıkrasında sözü edilen sadakat yükümlülüğünün ihlali durumunda eşin vermiş olduğu hediyeyi geri talep etmesi söz konusu olacaktır.[92]

Türk hukukunda ise hediyelerin iadesi için hediyeyi alan eşin evlilik birliğinin beraberinde getirdiği yükümlülükleri ihlal etmiş olması gerekir. Bu hususta zaman aşımı boşanma davasının açılmasına bağlı olmaksızın boşanma sebebinin öğrenildiği andan başlar.

E. Yoksulluk Nafakası

Yoksulluk nafakasının, diğer nafaka türlerinden ayrılan en önemli özelliklerinden bazıları; boşanmanın hukuki sonuçlarından olması, talep üzerine hükmedilmesi ve süresiz olarak hükmedilmesi sayılabilir. Yoksulluk nafakası, tezin temel konusunu oluşturduğu için, üçüncü ve dördüncü bölümlerde detaylı olarak incelenmiştir.

[92] ÖZTAN s. 776

İKİNCİ BÖLÜM
YOKSULLUK KAVRAMI VE YOKSULLUK NAFAKASI

I. GENEL OLARAK

Boşanmanın mali sonuçlarından biri olan yoksulluk nafakasını detaylıca incelemeden önce, yoksulluk ve nafaka kavramlarının incelenmesi gerekmektedir. Kanun koyucu her ne kadar yoksulluk nafakası için yoksulluğa düşme şartını arıyor ise de, burada söz konusu olan yoksulluğun ne olduğu konusunda doktrinde görüş birliği bulunmamaktadır. Yoksulluk kavramının ve yoksulluk nafakası kavramının tam olarak ne anlama geldiğini tarihsel süreçlerle birlikte açıklamaya çalışacağım.

A. Yoksulluk Kavramı

Yoksulluk kavramı, kültürlere, kişilere, mekana, koşullara ve zamana göre değişiklik göstermektedir.[93] Yoksulluk kavramı daha çok 20. Yüzyılın sonlarında tartışılmaya başlayıp, 21. Yüzyılda önemli bir yere sahip olmuştur. İnsanlar ve toplumlar değiştikçe yoksulluk kavramı da farklılaşmıştır. Yoksulluk kavramı göreceli bir kavram olduğu için, kanunda bir netlik bulunmamaktadır. Böyle durumlara kural içi boşluk denir ve "Yoksulluk" kavramı da kural içi boşluk olarak değerlendirilmelidir. Burada TMK 1/II'de yer alan "kanunda uygulanabilir bir hüküm yoksa, hakim, örf ve adet hukukuna göre, bu da yoksa kendisi kanun koyucu olsaydı nasıl bir kural koyacak idiyse ona göre karar verir." Maddesinin uygulanması söz konusu olmayıp, sadece kavramın yorumlanması ve tam olarak normun anlamının ne demek istediğini bulmak söz konusudur. Kural içi boşluklarda hakim önüne gelen her davada, o somut olaya göre değerlendirmesini yapar.

Yoksulluk; gelir ve tüketim yoksulluğu ile sağlık, beslenme ve eğitim hizmetlerinden ve boş zaman vb. diğer ihtiyaçlardan yoksunluk başlıkları altında gelir kriteri esas alınarak yapılan tanımlamalarda mutlak ve göreli yoksulluk olarak iki ayrı kategoride sınıflandırılmaktadır. Mutlak yoksulluk; bir insanın temel hayatını devam ettirmesi için gerekli ve zorunlu gıda maddelerinden yoksun kalması olarak tanımlanabilirken, göreli

[93] ŞENER, Ülker: "Kadın Yoksulluğu"", Mülkiyet Dergisi, 2012, 4.Baskı, C.36, (s.51-67), s.59.

yoksulluk ise, ulusal yoksulluk düzeyi kapsamında bir toplumda kabul edilebilir tüketim düzeyinin altında kalınması olarak ifade edilmektedir. [94]

Ülkelerin gelişmişlik düzeyine göre ihtiyaçları buna bağlı olarak da yoksulluk kavramı değişse de, yoksulluğun cinsiyetle tanımlanabilen bir ilişkisi yoktur. Ancak gerek ulusal gerekse de uluslararası araştırmalarda yoksulluk kadınlarda daha yoğun olarak görülmektedir.[95]

Doktrinde tartışmalı olan yoksulluk kavramı, ÖZTAN'a göre yoksulluk nafakası talebinde bulunan tarafın evlilik birliğinde sahip olduğu olanaklardan daha düşük olanaklara sahip olması yoksulluğa düşmesi için yeterli kabul edilmeliyken[96], RUHİ'ye göre burada anlaşılması gereken yoksulluk kavramının gerçek bir yoksulluk olması yani kişinin zorunlu ihtiyaçlarını karşılayamayacak derecede bir yoksulluğa düşmüş olması gerekmektedir.[97] ZEVKLİLER/ACABEY/GÖKYAYLA'ya göre ise yoksulluğun büyük olmasının aranmaması, yoksulluğun var olmasının yeterli olacağı kabul edilmelidir.[98] her ne kadar doktrinde ve Yargıtay içtihatlarında yoksulluk kavramına ilişkin tanımlama yapılmaya çalışılmış ise de yoksulluk kavramının ne olduğu ve her somut olaya göre ayrı değerlendirilmesi hususu TMK m.4 gereğince hakime ait olacaktır.

B. Nafaka Kavramı

Nafaka kelimesi, Arapça "infak" kelimesi ile aynı kökenden gelmekte olup, beslenme ve geçinme anlamını taşımaktadır.[99] Türk Dil Kurumu sözlüklerinde ise nafaka kavramı birinin geçindirmekle yükümlü bulunduğu kimselere, mahkeme kararıyla bağlanın aylık olarak geçmektedir.

---

[94] Ülker Şener, "Kadın Yoksulluğu", Tepav Değerlendirme Notu, TEPAV Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı, Eylül 2009,

[95] DİNÇOFLAZ N. Janset, "Kentteki Kadının Yoksulluğu ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü'nün Kadın Yoksulluğuyla Mücadele Politikaları", Sosyal Yardım Uzmanlık Tezi, T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, Ankara. s. 13

[96] ÖZTAN s. 500

[97] RUHİ Ahmet Cemal, Yargıtay İçtihatları ile Nafaka Hukuku, 3. Bası, Ankara 2010, s.43

[98] ZEKLİLER/ACABEY/GÖKYAYLA s.940

[99] KÖSEOĞLU/KOCAAĞA s. 149, DEMİR Mecit, Türk Medeni Hukuk Öğreti ve Uygulamasında Yoksulluk Nafakası, 1. Baskı, Ankara, 2018 s.17, DOĞAN İzzet, Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, Türk Medeni Kanunun Düzenlemelerine Göre Tedbir, Yoksulluk ve İştirak Nafakası, Cilt 35, S.1 s. 59

Anayasamızın 2'inci maddesi uyarınca, "Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk Devleti" olup, 10'uncu maddede de; "herkesin, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşit olduğu, kadınlar ve erkeklerin eşit haklara sahip bulunduğu, devletin bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlü kılındığı ve bu maksatla alınacak tedbirlerin eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamayacağı" açıklanmıştır. Bu ilkeler paralelinde, TMK'nın 185'inci maddesinde de eşlerin, birliğin mutluluğunu elbirliğiyle sağlamak ve çocukların bakımına, eğitim ve gözetimine beraberce özen göstermekle yükümlü oldukları, birlikte yaşamak, birbirlerine sadık kalmak ve yardımcı olmak zorunda bulundukları düzenlenmiştir. Kadın ve erkek, evlenmek suretiyle ortak bir hayat sürdürmeye başlamakta, bu hayat içerisinde yeme/içme ve diğer ihtiyaçlarını aynı çatı altında karşılamaktadırlar. Bu durumda da, devletin sosyal bir devlet olması, kadın ve erkek eşitliği ve devletin eşitliğin yaşama geçmesini sağlamak zorunda bulunması ilkeleri ışığında, mağdur olan ya da mağdur olacak tarafın korunması gerekmektedir.

Kılıçoğlu'na göre kanunun belirlediği koşullar çerçevesinde yükümlü kılınan kimseler tarafından zaruret içerisinde bulunan kimseye yapılan yardım olarak tanımlanan nafaka, aile bireylerinden birinin yoksul veya yardıma muhtaç hale düşmesi durumunda ahlaki ve insani düşüncelerle birbirlerine yardım etmelerini sağlamak amacıyla kanun koyucu tarafından hükmedilir.[100]

Nafakanın temeli dayanışma ve yardımlaşma ilkesinden oluşmuştur. Yani başka bir söylemle aile içerisindeki dayanışma ve yardımlaşma duygusu nafakanın temel taşlarını oluşturur. Ülkemizde aile bireylerinden birisi yoksulluk içerisinde yaşarken diğer bireylerin refah içerisinde olması genel ahlak kuralları çerçevesinde iyi karşılanmaz ve refah içerisinde yaşayan bireylerin yoksulluk içerisinde yaşayan bireylere yardım etmesi beklenir. Bu düşüncenin bir yansıması olan hukuki düzenleme gereğince tarafların talepte bulunması halinde, hakim tarafların boşanmalarına karar verirken aynı zamanda talep edilen konu hakkında da hüküm kurmalıdır.[101]

[100] KILIÇOĞLU s.132
[101] BAKTIR Selma, Aile Mahkemeleri, Yetkin yayınları, 1. Baskı, Ocak 2003 s.123

Sonuç olarak nafaka kavramı en dar anlamda; yoksulluk içerisinde bulunan kişiye yapılan yardımdır.[102] Yargıtay'ın tanımına göre nafaka, bir kimsenin geçimini sağlamak üzere yapılan aynî veya nakdî yardımdır. En geniş anlamda nafaka kavramı ise; muhtaç durumda olan eşlerin, altsoy ve üstsoyun, kardeşlerinin birbirlerine karşı yükümlü oldukları aynî veya nakdî ödemedir.[103]

C. Nafakanın Tarihsel ve Türk Hukukundaki Gelişimi

Nafaka kavramı, tarih içerisindeki dini, ahlaki ve sosyal düşüncelerin gelişip farklılaşması ile ortaya çıkmış ve sosyal devlet anlayışının bir sonucu olarak nafaka kavramı kanun koyucu tarafından yasal düzenlemeler içerisine alınmıştır.

Türk hukukunda ise Mecelle'nin uygulandığı zamandan 1926 yılında yürürlüğe giren Medeni Kanunu'muza kadar nafakaya yönelik herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. 1917 yılına kadar Mecelle'de nafakaya ilişkin hüküm olmadığı için "Fıkıh" prensiplerine göre bu konuya ilişkin uyuşmazlıklar çözülmekteydi. 1917 yılında ise nafakalara ilişkin uyuşmazlıklar için "Kitabu'n Nafakat" düzenlemeleri getirilmiş[104] ve 1926 yılına kadar da bu düzenlemeye göre uyuşmazlıklar çözülmüştür. 1926 yılında ise Medeni Kanunu'muzda nafaka hükümleri yerini almıştır. 2001 yılında 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun yürürlüğe girmesine kadar 1926 yılındaki kanunda yer alan nafaka hükümleri uygulanmıştır. Günümüzde ise nafakaya ilişkin temel hükümler yürürlükte olan 4721 sayılı Türk Medeni Kanununda yer almış ve o hükümlere göre uyuşmazlıklar çözümlenmektedir.[105]

TMK'nın 175'inci maddesinde düzenlenen yoksulluk nafakası, Eski MK'da da yer bulmuş, 17.02.1926 tarih ve 743 sayılı Eski MK'nın "nafaka" başlıklı 144'üncü maddesinin ilk şeklinde; "Kabahatsız olan karı yahut koca, boşanma neticesi olarak büyük bir yoksulluğa düşerse, diğeri boşanmaya sebebiyet vermemiş olsa dahi kudreti ile mütenasip bir surette bir sene müddetle nafaka itasına mahkum edilebilir." Olarak düzenlenmiştir.[106] Eski MK'daki bu

[102] MUTLU LATİF, Hukuk Sözlüğü, İstanbul, Akademi-İstanbul Yayıncılık, Nisan 2004, s.241
[103] YILMAZ EJDER, Hukuk Sözlüğü, Ankara, Seçkin Kitabevi, 1985, s.533
[104] TOPÇUOĞLU Ali İhsan, Mecelle Şarihi Ali Haydar Efendi'nin Hayatı ve Hukukçuluğu, Türkiye Araştırmalar Dergisi (s.329-350) s. 335
[105] ÖZDEMİR KOL Pembe, Türk Hukukunda Tedbir Nafakası, Gazi Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2013, s.7
[106] Turgut Akıntürk, Türk Medeni Hukuku Yeni Medeni Kanuna Uyarlanmış Aile Hukuku, II. C., Yedinci Bası, Beta Basım A.Ş., İstanbul, Ekim 2002, s. 293.

düzenlemede, kusur olmayan kadın ya da erkeğin, boşanma sebebiyle büyük bir yoksulluğa düşecek olması durumunda, diğer eşten nafaka talep edebileceği, nafaka yükümlüsü olacak eşin "boşanmaya sebep verip vermediğine", bir diğer anlatımla kusuruna bakılmayacağı ve nafaka yükümlüsü olacak kişinin, diğer tarafa, mali gücü ölçüsünde bir sene süre ile nafaka ödeyeceği belirtilmiştir. 3444 sayılı kanun ile yoksulluk nafakasını talep etme hakkı kusuru daha az olan eşe süre sınırı da kaldırılarak verilmiştir. Ayrıca kadın lehine pozitif ayrımcılık yapılarak kadının hali refahta olması şartı ile erkeğe nafaka talep hakkı tanınmıştır.[107] Son olarak bu kanun ile 145. maddede yoksulluk nafakasının sona ereceği haller düzenlenmiştir.

1.1.2002 tarihinde 743 sayılı Medeni Kanun yürürlükten kaldırılarak, yürürlüğe konulan 4721 sayılı Türk Medeni Kanununda ise yoksulluk nafakası m.175'te şöyle düzenlenmiştir: "Boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek taraf, kusuru daha ağır olmamak koşuluyla geçimi için diğer taraftan mali gücü oranında süresiz olarak nafaka isteyebilir. Nafaka yükümlüsünün kusuru aranmaz" . Mevcut hali ile yoksulluk nafakasına ilişkin bu hüküm eski medeni kanunumuzun 3444 sayılı değişiklikten sonraki hali ile büyük oranda benzerlik göstermektedir.
Her iki kanunda da süresiz olarak nafakaya hükmedilebilmektedir. 4721 sayılı kanunun 176. maddesinin üçüncü fıkrası ve dördüncü fıkrası da yine önceki kanunun tekrarı niteliğindendir. Ancak yeni kanunda yoksulluk nafakasının tamamen ortadan kaldıran hallere de yer verilmiştir.

743 sayılı TMK 144. Maddesi, 04/05/1988 tarihli ve 3444 sayılı kanunun 6. Maddesi ile değiştirilmesinden önce, yoksulluk nafakası 1 yıllık süre için verilmekteydi. Hakimlerin 1 yıllık süreyi azaltıp, arttırması mümkün değildi.[108] 01/01/2002 tarihinde yürürlüğe giren ve halen uygulanan Medeni Kanunumuzda nafakaların süresiz olarak talep edilebileceği hükme bağlanmıştır.

Eski MK'nın değişiklikten sonraki 144'üncü maddesi ile TMK'nın 175'inci maddesi arasındaki en önemli farklardan biri; "erkeğin kadından yoksulluk nafakası isteyebilmesi için, kadının hali refahta bulunması gerektiği" içeriğindeki şarttır. Yapılan yeni düzenlemede, kadının hali refahta bulunması gerektiği yönündeki şart, haklı ve yerinde olarak kaldırılmıştır.

[107] Şener s. 583
[108] YAĞCI Kürşet, Yoksulluk Nafakasında Süresizlik Sorunu İstanbul Üniversitesi Yayınevi S. 76 İstanbul, Haziran 2018 (s. 323-358) s. 337

Ülkemizde, genellikle boşanma sonrasında yoksulluğa düşen taraf, kadınlar olmakta ise de, hükmün temelinde, kadın-erkek eşitliğine uygun olarak, "kadının refah halinde bulunması" şartı yeni hükme alınmamıştır. Yeni düzenleme, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin özellikle 1, 2 ve 7'inci maddelerinde kaleme alınan "herkesin eşit ve hür doğduğu, kanun önünde eşit olduğu ve dolayısıyla da bireyler arasında cinsiyet ve benzeri kriterlere göre ayrım yapılamayacağı" yönündeki evrensel ilkelere de uygundur.

D. Yoksulluk Nafakası Kavramı ve Tarafları

Yoksulluk nafakası, bir bakım nafakası türüdür. Kanundan doğan bir yükümlülük olan yoksulluk nafakası şahsa bağlı bir alacak hakkı olup, TMK madde 175 de düzenlenmiştir. Yoksulluk nafakası TMK madde 175'de " Boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek taraf, kusuru daha ağır olmamak koşuluyla geçimi için diğer taraftan mali gücü oranında süresiz olarak nafaka isteyebilir. Nafaka yükümlüsünün kusuru aranmaz." demek suretiyle yer alır.

Bu madde, 2002 öncesindeki TMK düzenlemesindeki " ancak, erkeğin kadından yoksulluk nafakası isteyebilmesi için, kadının hali refahta bulunması gerekir" yer" ibaresi kaldırılmak suretiyle kadın erkek eşitliğini koruyan bir şekilde düzenlenmiştir.[109]

Yoksulluk nafakasında temel kural gerekli geçim ihtiyacının karşılanmasıdır. Bu nedenle TMK 175. Maddesi olan "Boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek taraf, kusuru daha ağır olmamak koşuluyla geçimi için diğer taraftan mali gücü oranında süresiz olarak nafaka isteyebilir. Nafaka yükümlüsünün kusuru aranmaz. " Hükmü TMK 174. Maddesi olan "mevcut veya beklenen menfaatleri boşanma yüzünden zedelenen kusursuz veya daha az kusurlu taraf, kusurlu taraftan uygun bir maddi tazminat isteyebilir. Boşanmaya sebep olan olaylar yüzünden kişilik hakkı saldırıya uğrayan taraf, kusurlu olan diğer taraftan manevi tazminat olarak uygun miktarda bir para ödenmesini isteyebilir." hükmü uygulanmadığı durumlarda uygulama alanı bulur. Zira yoksulluk nafakasının kanunda düzenlemesindeki amaç, evlilik birliğinin eşlere yüklediği bakım yükümlülüğünün boşanma sonrasında ortadan kalkması sebebiyle, eşlerden birinin yoksulluğa düşmesi halinde, diğer eşin ona yardım etmesine devam etmesini sağlamaktır.[110]

[109] ÖZUĞUR, Boşanma s. 894
[110] ÖZTAN s. 834

Yargıtay'ın yıllarca süregelmiş yerleşmiş ihtiyaçlarına göre "yoksulluk nafakasının" tarafların maddi durumları, gelirleri ve sosyal yaşantıları ile uyumlu ve "insanca yaşamaya yeterli düzeyde" olması ve bu kriterin belirlenirken nafaka alacak eşin yeme, giyinme, barınma, sağlık, ulaşım ve kültür gibi gereksinimlerini karşılayıp karşılamayacağının göz önünde bulundurulması gerekmektedir.[111]

Boşanmanın mali sonuçlarından biri olan yoksulluk nafakasının tarafları tahmin edileceği üzere boşanan eşlerdir. Akıl hastası eş bile, koşulları var ise, yoksulluk nafakası vermekle yükümlüdür.[112]

E. Yoksulluk Nafakasının Hukuki Niteliği ve Amacı

Evlilik birliğinin boşanma ile sona ermesi sonucunda eşlerden biri kendi geçimini devam ettirme konusunda zorluk yaşayabilir. Kanun koyucu kadın erkek ayrımı yapmaksızın[113] eşlerden birinin boşanmadan sonra da evlilik birliği içerisindeki refah seviyesini korumak[114] yani başka bir söylemle boşanma nedeni ile yoksulluğa düşecek eşi korumak amacıyla kusuru diğer eşten ağır olmamak koşuluyla, diğer eşin mali gücü çerçevesinde nafaka hükümlerini düzenlemiştir.[115] Yoksulluk nafakasının düzenlenmesindeki amaç, boşanan eşlerin birbirlerine tam olarak yabancı sayılamayacağından karşılıklı olarak menfaatlerin aniden kaybedilmesi sonucu ahlaki yardım gerekliliği ile iddet müddetinin bir yansıması olarak tanımlanmıştır.[116] Yoksulluk nafakasının amacına ilişkin Anayasa Mahkemesi ve Yargıtay Hukuk Genel Kurulu kararları da mevcuttur. Söz konusu kararlarda "Bu nafakanın amacı, nafaka alacaklısını zenginleştirmek değildir. Bu nafaka ile nafaka alacaklısının evlilik birliğinde yakaladığı yaşam standardını koruması değil, boşanma sonucu yoksulluğa düşen eşin, asgari yaşam gereksinimlerinin karşılanması düşünülmüştür." Hükmü yer almaktadır.

[111] HGK 30/09/1992 T. 1992/468 E., 1992/536 K.
[112] 2. HD. 28/04/2009 T. 2009/5579 E. 2009/8147 K.
[113] KILIÇOĞLU s. 134 AKINTÜRK/ATEŞ s. 305, ÖZTAN s.836
[114] ÖZTAN s. 832, AKINTÜRK/ATEŞ s. 302
[115] ÖZTAN s. 833
[116] Ömer Uğur, GENÇCAN; Boşanma, Tazminat ve Nafaka Hukuku, Yetkin, Ankara 2015, s.1138,

Yoksulluk nafakası alacağı, aile hukukundan doğan kişiye bağlı haklardandır.[117] Kusursuz eşin de yoksulluk nafakası ödemekle yükümlü olma durumu söz konusu olduğu için yoksulluk nafakasını hukuki niteliği açısından ceza ve tazminattan farklılık gösterir. Yoksulluk nafakası bir ceza veya tazminat niteliğinde olmayıp, bakım nafakası türlerindendir.

II. YOKSULLUK NAFAKASI ŞARTLARI

Yoksulluk nafakasına hükmedilebilmesi için, 5 koşulun aynı anda gerçekleşmesi gerekmektedir. Öncelikle ilk koşul ortada boşanma nedeni ile evliliğin sona ermiş olması gerekmektedir. İkinci koşul boşanma nedeni ile eşlerden birinin yoksulluğa düşmüş olması gerekmektedir. Diğer koşul nafaka alacaklısının kusurunun olmaması ya da diğer eşe göre daha az kusurlu olmasıdır. Bir diğer koşul ise talep koşuludur. Sonuncu koşul ise tarafların mali gücüne dikkat edilmesidir. Bunları sırası ile inceleyecek olursak;

A. Boşanma Koşulu

i. Genel Olarak

Yoksulluk nafakasına hükmolunabilmesi için mutlaka ve mutlaka boşanma kararı gerekmektedir. Çünkü kanun koyucunun yoksulluk nafakasını düzenlemesindeki amaç, boşanma ile ortaya çıkacak yoksulluk durumunun ortadan kaldırılmasıdır. Boşanma kararının olmaması durumunda, boşanmadan kaynaklı bir yoksulluk söz konusu olmayacaktır. Böyle bir durumda yoksulluk nafakası şartları oluşmayacaktır.[118] Yoksulluk nafakasına hükmedilebilmesi için, boşanmaya mahkemece karar verilmiş ve bu kararın da kesinleşmiş olması gerekmektedir.[119]

TMK m. 175'in ilk cümlesinde "Boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek taraf" ibaresiyle yoksulluk nafakasının, boşanma davasının hukuki sonucu niteliğinde olduğunu ifade etmektedir.[120]

[117] AKINTÜRK/ ATEŞ KARAMAN, s. 453
[118] ÖZUĞUR, Boşanma s.896
[119] KILIÇOĞLU s. 133
[120] CEYLAN s. 106

Boşanma davası reddedildiği halde yoksulluk nafakasına hükmolunması bozma nedenidir.[121] Boşanma davası kesinleştikten sonra artık o davada yoksulluk nafakası istenemez. Yoksulluk nafakasının yasal bir yıllık süre içinde açılacak bağımsız dava ile istenmesi gerekir.[122]

ii. Batıl Evlenmelerde Eşlerin Durumu

Evliliğin butlan olduğu hallerde, örneğin resmi nikahla evli olan birinin yeniden resmi nikahla evlenmesi ya da temyiz kudretinde olmayan birinin evlenmesi gibi mutlak butlan olan hallerde ve hile, korkutma ile yapılan nisbi butlanla sakat olan evliliklerde, yoksulluk nafakasına TMK gereğince hükmedilebilir.[123]

TMK 158/2 maddesinde açıkça belirtildiği üzere, "Eşler arasındaki mal rejiminin tasfiyesi tazminat, nafaka ve soyadı hakkında boşanmaya ilişkin hükümler uygulanır." Batıl olan bir evliliğin iptal edilmesi için açılan evliliğin butlanına ilişkin davalarda da, bu hüküm gereğince, yoksulluk nafakası koşullarının varlığı halinde, eşlerden biri yoksulluk nafakasını talep edebilir.[124]

TMK 145-151 maddeleri arasında evliliğin mutlan butlan ya da nisbi butlan olarak sat olması durumu yer almaktadır. Kısaca bahsedecek olursak, eşlerden birinin evlenme sırasında daha önceden başka biri ile evli olması, ayırt etme gücünden sürekli yoksun olması ve ya evlenmeye engel teşkil edecek şekilde akıl hastalığının bulunması halleri TMK gereğince mutlak butlan olarak kabul edilmişken, iradeyi sakatlayan hallerden yanılma, korkutma, aldatma ya da ayırt etme gücünden geçici olarak yoksun kalma halleri gibi nedenler ise nisbi butlan olarak kabul edilmiştir.

Evliliğin gerek mutlan butlan gerekse de nisbi butlan hali ile sona ermesi durumunda da boşanmanın hüküm ve sonuçları hükümleri uygulanacağı için, bu tarz batıl evlenmelerde dahi boşanmanın bir fer'isi olan yoksulluk nafakasına hükmedilebilecektir.[125]

---

[121] 2. HD. 27/03/2006 T. 2006/19960 E. 2006/4251 K.
[122] 2. HD. 30/11/2004 T. 2004/1301 E. 2004/14233 K.
[123] KILIÇOĞLU s. 134
[124] KARTAL NAGİHAN, Türk Hukukunda Yoksulluk Nafakası, 2019 Tezi
[125] KILIÇOĞLU s.134, UZUN MİNE, Yargıtay Kararları Kapsamında Yoksulluk Nafakası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2013. s. 25,

iii. Resmi Evlilik Olmadan Birlikte Yaşama Durumu

Ülkemizin çoğu yerinde resmi nikah olmaksızın imam nikahı ile ya da resmi nikah olmaksızın birlikte yaşayan bir çok kişi bulunmaktadır. Resmi makamlar huzurunda evlilik akdi gerçekleştirmeyen bu kişilerin ayrılması durumunda, yoksulluk nafakasına hükmedilebilmesi için diğer şartlar gerçekleşmiş olsa dahi kesinleşmiş bir boşanmanın olmamasından dolayı yoksulluk nafakasına hükmedilemez. Zira kesinleşmiş bir boşanma hükmünden bahsedilebilmesi için önce geçerli bir evliliğin olması gerekmektedir. Boşanma Türk Medeni Kanunu hükümleri çerçevesinde resmi nikah ile yapılan evlilikler için söz konusudur. Bu nedenle resmi nikah olmaksızın beraber yaşayanların fiili ayrılıkları ya da anlaşmazlıkları neticesinde TMK'nın boşanma hükümleri uygulanmayacağından yoksulluk nafakası da söz konusu olmayacaktır.[126] Geçerli bir evlilik olmaması nedeni ile geçerli ve kesinleşmiş bir boşanmadan söz edilemeyeceği için, taraflar lehine yoksulluk nafakası hükmolunamaz.

Resmi bir nikah olmadan ya da imam nikahı ile birlikte yaşayan kişiler için TMK gereğince maddi ve manevi hak talep edebilecek hiçbir düzenleme yer almamaktadır. Bu nedenle bu durumda olan kişilerin uğradığı zararlarının tazmini için TMK değil TBK gereğince yani genel hükümler ile haksız fiil hükümleri çerçevesinde başvuru yapmaları gerekmektedir.

B. Boşanma Nedeni İle Yoksulluğa Düşme Ve Yoksulluk Koşulu

Kanun maddesinde de açıkça belirtildiği üzere, yoksulluk nafakası talep eden tarafın, talebinin mahkeme hakimince kabul edilerek nafakaya hükmedilebilmesi için boşanmadan kaynaklı talepte bulunanın yoksulluğa düşmesi gerekmektedir. Burada nafakaya hükmedilebilmesi için boşanmadan kaynaklı yoksul duruma düşürülmesini yeterli görmüştür. Ayrıca yoksulluğun ne kadar olduğuna yada yoksulluğun kişiyi ne kadar etkilediğine ilişkin ek kriterler gözetilmemiştir.

[126] UZUN s. 28

Kanun koyucunun bu maddeyi hükme almasındaki asıl gerekçe, boşanma ile tarafların sosyal ve maddi olarak evlilik birliği içerisindeki alıştığı yaşam standardını kaybeden tarafın, yoksulluk nafakası ile biraz olsun yeniden kazanmasını sağlamaktır. Çünkü çoğu zaman eşlerden birisi evlendiği sıradaki işini evlilik nedeni ile ya da eşinin talebi üzerine bırakmaktadır. Boşanma gerçekleştikten sonra da aynı statüde hemen iş bulamamaktadır. Yani boşanma ile evlenmeden önceki yaşam standardına geri dönememektedir. Hatta bazen tarafların boşanma sonucunda geçimlerini bile idame edemeyecek durumda olduğu da görülmektedir. Bu nedenle kanun koyucu yoksulluk nafakasının belirli şartların gerçekleşmesi durumunda tarafların maddi durumlarını zedelemeden iyileştirmek istemiştir.

Kanunda da açıkça belirtildiği üzere yoksulluk nafakasını talep eden taraf, boşanma nedeni ile yoksulluğa düşmüş olmalıdır. Yani boşanma davası sonuçlandığı anda eşin bu sonuca bağlı olarak yoksulluk içerisine düşmüş olması gerekmektedir. Eğer eş boşanma davasının sonuçlanması sırasında yoksulluğa düşmemiş ve daha sonra düşmesi üzerine nafaka talep etmiş ise bu talebin reddolunması gerekir. Zira arada yoksulluk ile boşanma arasındaki illiyet bağını kesen bir durum söz konusudur.

i. Genel Olarak

Boşanma sonucu, boşanma yüzünden yoksulluk nafakası talep eden eşin yoksul duruma düşmesi gerekmektedir. Boşanma nedeniyle eşlerden birinin yoksulluğa düşüp düşmeyeceğinin boşanma kararının kesinleştiği tarihe göre belirlenmesi gerekir.[127]Kendisini yoksulluktan kurtaracak derecede mal varlığı olan bir kişinin yoksulluk nafakası talep hakkı bulunmamaktadır. Boşanmadan sonra taraflar, ekonomik olarak geçimlerini mevcut olan malvarlıkları ile ya da fiilen çalışarak para kazanamayacak durumda ise, karşı taraftan yoksulluk nafakası talep edilebilir.[128]Yoksulluk nafakası için belirli şartların gerçekleşmesi gerekmektedir. Bu şartlardan birisi de boşanma ile eşin yoksul duruma düşmesidir. Ancak boşandıktan sonra tarafların sahip olduğu hayatın daha kötü olduğu gerekçesi ile talepte bulunan taraf lehine nafakaya hükmedilmemelidir.[129] Zira yoksulluk nafakası hiçbir zaman evlilik birliği devam ederkenki gibi tarafların sahip oldukları refaha sahip olacak şekilde

[127] KÖSEOĞLU/ KOCAAĞA s. 187 RUHİ s. 71
[128] AKINTÜRK/ATEŞ s.303
[129] İNAL Nihat, Uygulamada Nafaka Davaları, Ankara 1992, s. 896 , RUHİ Ahmet Cemal, Türk Hukukunda Nafaka Ve Nafaka Alacaklılarının Yabancı Ülkelerde Tahsili, Ankara 2003 s. 70

hükmedilmemelidir.[130]boşanan taraflardan biri çalışarak para kazanıp geçimini sağlayabilecek durumda ve kendi isteği ile keyfi olarak çalışmıyor ise yoksulluk nafakası talep edemez.[131] Ancak boşanan tarafın çalışarak para kazanması ve geçimini sağlaması sağlık sorunları ya da başka bir haklı ve zorunlu bir sebepten kaynaklanıyor ise karşı taraftan yoksulluk nafakası isteyebilir.

Davalının geliri onu yoksulluktan kurtaracak düzeyde değildir. Uygun yoksulluk nafakası takdiri gerekir.[132] Kendisi yoksul olan kişi aleyhine yoksulluk nafakasına hükmolunamaz.[133] Keza kişinin yoksulluğu kendi kusurundan kaynaklanması durumunda da yoksulluk nafakasına hükmedilemez.[134] Bazen de eş kendi kusuru olmaksızın da yoksulluğa düşebilir. İşte böyle durumları boşanma nedeni ile düşülen yoksulluktan ayırmak gerekmektedir.[135]

Kişinin zorunlu ihtiyacını giderecek bir gelirinin olması ya da çalışacak gücünün olması durumunda yoksulluk nafakasına hükmolunmaz. Aynı durum boşanma gerçekleştikten sonra eşlerden birinin çalışma gücünü kaybederek yoksulluğa düşmesi durumunda da söz konusudur. Ancak 18/11/1998 tarihli Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 1998/10273 E. 1998/12393 K. sayılı kararında eşlerden birinin çalışma gücü olmasına karşın, herhangi bir malvarlığı olmaması durumunda, eş lehine yoksulluk nafakasının hükmolunacağı yer almaktadır.[136] Daha sonra görülen davalarda da Yargıtay bu görüş doğrultusunda hareket etmiş ve yeni kararlarda Yargıtay 2. Hukuk Daire'sinin 28/04/2004 tarih 2008/5481 E. 2009/8176 K. Sayılı kararında olduğu gibi eşin işsiz ya da malvarlığına sahip olmaması durumunda bile nafakaya hükmedilebileceği yer almaktadır.

ii. Asgari Ücretli Bir İşte Çalışma Ya Da Sonradan Asgari Ücretli Bir İşe Girme Durumunun Yoksulluk Koşulu İle İlişkisi

[130] ARBEK Ömer, Boşanmanın Mali Sonuçları, AÜHFD, C. 54 S.1 2004, s. 140, ERGENEKON Yılmaz, Türk Medeni Hukukunda Yardım Nafakaları, Ankara 1966 s. 136, SERİM Azra Arkan, Yoksulluk Nafakası, İÜHFD C. LXV, S.1 2007, s.290
[131] KÖSEOĞLU/ KOCAAĞA s. 187
[132] 2. HD. 24/10/2005 T. 2005/12291 E. 2005/14783 K.
[133] 2. HD. 31/05/2005 T. 2005/5955 E. 2005/8214 K.
[134] İnal, s.896
[135] Doğanay, s.140
[136] Ruhi, İçtihat, s.44

Asgari ücret, bir insanın en temel ihtiyaçları olan beslenme, barınma, ısınma, ulaşım ve giyim gibi ihtiyaçlarını karşılamasına yetecek şekilde düzenlenen ve bir çalışana verilebilecek en düşük ücrettir.

Ülkemizde asgari ücretin altında geliri olan herkes yoksul sayılmaktadır. Ancak bu durum yoksulluk nafakasının talebinde biraz farklıdır. Şöyle ki, eşlerden birinin aldığı maaşın asgari ücretin altında olmasına karşın, eş boşanma sebebi ile yoksul duruma düşmüş olabilir. Boşanma sonucunda asgari ücretin altında ücret alan eş yoksul olarak kabul görmektedir. Bu konuda herhangi bir görüş ayrılığı bulunmamaktadır. Ancak boşanma ile şahıs asgari ücretin üzerinde ücret alıyor bile olsa, bazı durumlarda eş yoksulluğa düşmüş kabul edilir. Asgari ücretin üzerinde ücret alan bir eşin boşanma ile yoksulluğa düşüp düşmediği, eşin boşandıktan sonra yaşadığı çevreye ve yapmış olduğu giderler gibi değerlere bakılarak anlaşılmaktadır. Her somut olaya göre yoksulluğa düşüp düşülmediği ayrı ayrı incelenmelidir.[137]

Yargıtay, tarafların gelirlerinin birbirine denk olduğu gerekçesiyle, davacı kadın lehine yoksulluk nafakasına karar verilmesini bozma nedeni olarak görmüştür.[138] Aynı görüş doğrultusunda Yargıtay 2. Hukuk Daire'sinin 27/04/2009 T. 2008/5945 E. 2009/8100 K. Sayılı kararında da kadının çalıştığı ve denk gelire sahip olduğunun tespiti halinde nafakaya hükmedilemeyeceğini belirtmiştir. Benzer içerikteki bir başka Yargıtay kararında da kadının temizlik şirketinde çalıştığı ve düzenli bir gelire sahip olduğunun anlaşıldığı, tarafların gelirlerinin birbirine denk olduğu tespit edilerek yoksulluk nafakasına karar verilmemesi gerektiği kararını vermiştir.[139] Dolayısıyla, tarafların her ikisinin de asgari ücretli bir işte çalışmaları olasılığında, çözüm yolu; mevzuat hükümleri ve hakkaniyet ilkeleri gözetilerek, bir tarafın, diğer tarafın lehine ve kendi aleyhine olacak şekilde yoksulluk nafakası yükümlülüğü ile bağlı tutulmaması yönünde olmalıdır.

Asgari ücretle çalışma yoksulluk nafakası takdirine engel değildir.[140] Bakıcılık yapan ve düzenli geliri olan eş yoksulluk nafakası talep edemeyeceği gibi[141] kuaförlük yapan eş de yoksulluk nafakası isteyemez.[142]

[137] RUHİ, İçtihat, s. 43
[138] 2HD, 08/07/2009 T. 2009/8605 E. 2009/13522 K.
[139] 2. HD.13/04/2009 T. 2008/ 4558 E. 2009/7016 K.
[140] 2. HD. 16/09/2009 T. 2009/12759 E. 2009/15762 K.
[141] 2. HD. 23/12/2002 T. 2002/14733 E. 2002/14437 K.
[142] 2. HD. 01/07/2002 T. 2002/6351 E. 2002/8730 K.

iii. Emekli Maaşı, Dul Ve Yetim Aylığı, Sosyal Sigortalar Alacağı Vb Düzenli Gelire Sahip Olma Durumunun Yoksulluk Koşulu İle İlişkisi

Boşanma ile yoksulluğa düşecek olan eşin emekli maaşı, dul ve yetim aylığı, sosyal sigortalar alacağı gibi başka gelirinin olması yoksulluk nafakasının istenmesine engel değildir. Buradaki en önemli kıstas bu gelirin eşin yoksulluğunu ortadan kaldırıp kaldırmadığıdır. Birçok Yargıtay kararlarında[143] eşin emekli maaşı ve ya dul ve yetim aylığı gibi düzenli gelirinin olması durumunda yoksulluk durumu ortadan kalkmıyorsa yoksulluk nafakasına hükmedileceği yer alırken, Yargıtay'ın bu konudaki aksi görüşte olduğu kararları da mevcuttur. Özellikle nafakayı talep eden eşin SSK[144] ve ya BAGKUR[145] maaşlarının olması durumunda yoksulluk nafakasına hükmedilemeyeceğini içeren az da olsa kararlar da bulunmaktadır. Ancak Yargıtay dul ve yetim maaşı alan eşe yoksulluk nafakasına hükmedilebileceği konusunda görüş birliği içinde kalmış olmasına karşın, nafaka talep eden kişinin lehine emekli maaşı, SSK prim ödemeleri gibi bir alacak oluşmuş ancak eşin talep etmemesi üzerine yoksulluk durumunun varlığı durumunda, eşin niyetinin sorgulanması gerektiği konusunda görüş ayrılığı bulunmaktadır.

Tarafların özürlü maaşları dışında gelirleri olmadığından eş lehine yoksulluk nafakası hükmedilemez.[146] Askere giden koca da malice geliri bulunmadığından askerlik görevi devam ettiği sürece nafaka ile sorumlu tutulamaz.[147] Muhtaçlık aylığı alan eş, düzenli bir aylığı olduğu kabul edilerek yoksulluk nafakası ile yükümlü tutulamaz.[148] Eşin mali gücü dikkate alındığında diğer eşin asgari ücret tutarında olan geliri onu yoksulluktan kurtarmayacağından uygun yoksulluk nafakası takdiri gerekir.[149] Aylık 380 TL gelir davacıyı yoksulluktan kurtarmadığı gibi yoksulluk takdirinde nafaka yükümlüsünün de kusuru aranmaz.[150] Eşlerden birinin babasından emekli maaşı aldığı iddia edilmesi halinde de yoksulluk nafakası yönünden

[143] 2. HD 11/04/2002 T. 2004/2481 E. 2004/5110 K., 2 HD. 09/07/2009 T. 2008/11458 E. 2009/13696 K. 2 HD 10/04/2014 T. 2013/106 E. 2013/4541 K.
[144] 2 HD 25/12/2002 T. 2002/13554 E. 2002/14829 K.
[145] 2 HD 01/10/2002 T. 2002/10258 E. 2002/11123 K.
[146] 2. HD. 19/01/2012 T. 2012/22064 E. 2012/641 K
[147] 2. HD. 10/12/2012 T. 2012/12392 E. 2012/29678 K.
[148] 2. HD. 12/12/2012 T. 2012/10051 E. 2012/30059 K.
[149] 2. HD. 27/12/2011 T. 2011/2504 E. 2011/23724 K.
[150] 2. HD. 14/11/2011 T. 2011/17691 E. 2011/18483 K.

bu husus araştırılarak sonucuna göre karar verilmesi gerekir.[151] Eşin malulen emekli olduğu belirlendiği durumlarda aldığı aylık ve üç aylık maaş açıkça belirlenmeden yoksulluk nafakasıyla yükümlü tutulması doğru değildir.[152] Çalıştığı işten yurt dışında emekli olan ve düzenli geliri bulunan eş için yoksulluk nafakasına hükmolunamaz.[153]

Yargıtay birçok kararında "asgari ücret seviyesinde bir gelire sahip olma" olgusunu, yoksulluk nafakasına engel bir durum olarak görmediği gibi, "asgari ücretin altında olduğunu" dile getirdiği "dul ve yetim maaşlarını ve benzerlerini" de, nafakanın bağlanmasına engel bir durum olarak görmemektedir. Yargıtay bir kararında, "…dava tarihi itibariyle tarafların aldıkları maaşın resmi kurumlardan sorularak tespit edilmediği ve asgari ücret düzeyinde bile olmayan dul ve yetim maaşının yoksulluğu ortadan kaldırmadığı da dikkate alınmadan eksik incelemeye dayalı olarak karar verilmesinin isabetli bulunmadığı" na hükmedilmiştir. Yine Yargıtay'ın verdiği bir başka kararında; "…dul ve yetim maaşının miktar itibariyle yoksulluğu ortadan kaldırmadığı gerekçe gösterilerek", "anne ve babasının ölümü üzerine emekli maaşı almaya başlayan davalının, yoksulluktan kurtulduğu ve böylece, bağlanan yoksulluk nafakasının kaldırılması gerektiği" yönündeki yerel mahkeme kararı bozulmuştur.

Buna karşın, kira geliri ve otomobili bulunan, kendi evinde oturan ve bu mali olanakların dışında ve bunlara ek olarak, SSK'dan emekli olan davacı kadının yoksulluk nafakası talebi Yargıtay100 tarafından haklı olarak reddedilmiştir. 2008 senesinde verilen bir kararda ise, davalı kadının emekli öğretmen olduğu ve düzenli bir geliri bulunduğu gerekçesiyle, lehine yoksulluk nafakası takdir edilmesinin usul ve yasaya aykırı olduğu sonucuna ulaşılmıştır101. Keza, 2009 senesinde de benzer içerikte bir karar102 verilmiştir. Söz konusu kararda; emekli olan, sürekli ve düzenli bir geliri bulunan eş lehine, yoksulluk nafakasına karar verilemeyeceği açıklanmıştır.

C. Kusur Koşulu

Nafakayı talep eden eşin kusursuz olması ya da kendisinden nafaka talep edilen eşin kusurundan daha az kusurlu olması gerekmektedir. Zira boşanma davasında tam kusurlu olan

[151] 2. HD. 17/12/2002 T. 2002/12248 E. 2002/14129 K.
[152] 2. HD. 20/07/2005 T. 2005/9338 E. 2005/11663 K.
[153] 2. HD. 22/11/2004 T. 2004/12364 E. 2004/13563 K.

eşin yoksulluk nafakası talep etme hakkı bulunmamaktadır.[154] Nafaka alacaklısının yoksulluğa düşmesi hukukumuzda daha çok önem taşımaktadır, nafaka yükümlüsünün kusurunun bu hususu etkilemesi nadir görülen olaylardandır. Yargıtay'ın 2. Hukuk Dairesi'nin 10/02/2005 tarihli 2005/495 E. Ve 2005/1721 K. sayılı kararında da belirtildiği üzere nafaka yükümlüsünün kusuru aranmamaktadır, nafaka alacaklısının yoksulluğa düşeceğinin sabitlenmesi yoksulluk nafakası için yeterli görülecektir. Kanun koyucu tarafından kendisinden yoksulluk nafakası talep edilen nafaka yükümlüsü olacak eşin kusuru aranmamakta olup, nafaka yükümlüsü eşin boşanmada kusursuz olması yoksulluk nafakası ödemesine engel teşkil etmeyecektir.[155]

Boşanmaya neden olan olaylarda tamamen veya daha fazla kusurlu olan eş yoksulluk nafakası talep edemeyecektir.[156] Yoksulluk nafakası talep eden eşin kusuru, diğer eşin kusurundan daha ağır olması halinde, talepte bulunan eş boşanma nedeniyle yoksulluğa düşecek bile olsa yoksulluk nafakası talep edemez.[157]

Yoksulluk nafakası davalarında nafaka yükümlüsünün kusuru aranmaz.[158] Yargıtay kararlarında eşine ait eşyaları sokağa atan evin kilidini değiştiren kocayı eşit kusurlu sayarak yoksulluğa düşecek eşin yararına, uygun yoksulluk nafakası takdir edilmesine hükmetmiştir.[159]

Nafaka talebinde bulunan eşin kusursuz veya daha az kusurlu olması durumu, yoksulluk nafakasının dar ve geniş yorumlanmasına bağlı olarak değişmektedir. Şöyle ki, yoksulluk nafakası kavramının dar yorumlanması sonucunda, eşin önceki yaşam tarzına oranla daha düşük bir seviyede yaşamasından söz ediliyorsa, nafaka talep eden eşin kusurunun ağırlığı nafakanın indiriminde hesaba katılmamalıdır.[160] Ancak yoksulluk nafakası kavramı geniş yorumlanacak olursa ve eşin boşanmadan önceki hayat standardı esas alınırsa, yoksulluğa düşenin kusurunun diğer eşten daha az olması ve boşanmaya neden olan bir kusur olmaması durumunda nafakaya hükmedilebilmelidir. [161] Ancak Yargıtay Hukuk Genel

[154] 2. HD 07/12/1998 T. 1998/ 11716 E. 1998 /13181 K.
[155] ÖZUĞUR s. 499 KILIÇOĞLU s. 135
[156] 2. HD. 08/03/2002 T. 2002/2266 E. 2002/3207 K.
[157] KILIÇOĞLU s. 135 AKINTÜRK/ATEŞ s. 303
[158] 2. HD. 13/03/2006 T. 2006/18970 E. 2006/3232 K.
[159] 2. HD. 18/07/2007 T. 2007/21698 E. 2007/11500 K.
[160] ÖZTAN s. 837
[161] 3HD 22/11/2004 T. 2004/12096 E. 2004/12735 K.

Kurulu'nun vermiş olduğu karar gereğince TMK 174. Maddesi gereğince nafakayı talep eden eşin ağır kusurunun indirim sebebi yapılması gerekmektedir.[162]

Evlilik birliğinin temelinden sarsılmasına neden olan olaylarda tamamen kusurlu eş yararına yoksulluk nafakasına hükmolunmaz.[163] Başka bir erkekle fiilen karı-koca hayatı yaşayan kadın için de yoksulluk nafakası takdir edilemez.[164] Yargıtay'ın bir kararında daha ağır kusurlu eş yararına yoksulluk nafakasına hükmolunamayacağı yer almaktadır.[165]

Eşlerin kusurlarının eşit olması durumunda yoksulluk nafakasının durumu Yargıtay kararlarınca da görüş birliği içerisinde değildir. Bazı Yargıtay kararlarında[166] hakkaniyet gereği eşlerin kusurları eşit bile olsa yoksulluk nafakasına hükmedilmesi gerektiği yer alırken, HGK 27/04/2005 tarih 2005/245 E. ve 2005/289 K. sayılı kararı gereğince kusuru eşit olan eşler arasında yoksulluk nafakasına hükmedilemeyeceği yer almaktadır.

Mal ve geliri olmayan eşit kusurlu eş yararına uygun yoksulluk nafakası takdir edilmelidir.[167] Yoksulluğa düşeceği belirlenen eşit kusurlu eş yararına da uygun yoksulluk nafakası takdiri gerekir.[168]

Yoksulluk nafakasında, kanun sadece nafakayı talep edecek kişi bakımından kusur değerlendirmesi yapmaktadır. Nafakayı ödeyecek olan eşin kusurlu olup olmadığı bir önem taşımamaktadır. Bir başka söylemle nafaka ödemeye hükmedilen eşin tamamen kusursuz olması, nafaka koşulları gerçekleşmişse, nafakayı ödemeye engel teşkil etmez.[169]

Terk nedeniyle boşanma davasında kusurlu olan eş lehine yoksulluk nafakası hükmolunamaz.[170] Eşin terk nedenine dayalı açmış olduğu davalarda tüm kusur diğer eşte ise diğer eş lehine yoksulluk nafakası verilemez.[171] Güven sarsıcı davranışlarda bulunan eş

[162] HGK 02/10/2003 T. 2003/564 E. 2003/600 K.
[163] 2. HD. 25/06/2009 T. 2009/8018 E. 2009/12485 K.
[164] 2. HD. 25/06/2009 T. 2009/7801 E. 2009/12478 K.
[165] 2. HD. 16/10/2003 T. 2003/12303 E. 2003/13715 K.
[166] 2. HD 04/11/1998 T. 1998/10182 E. 1998/11805 K.
[167] 2. HD. 14/09/2009 T. 2009/13067 E. 2009/15503 K.
[168] 2. HD. 19/07/2007 T. 2007/22107 E. 2007/11516 K.
[169] FEYZİOĞLU s. 397
[170] 2. HD. 11/10/2012 T. 2012/4208 E. 2012/24294 K.
[171] 2. HD. 06/03/2012 T. 2012/3651 E. 2012/4894 K.

tamamen kusurlu olması halinde de diğer eş lehine uygun miktarda yoksulluk nafakası hükmolunmalıdır.[172]

Boşanma davasında yoksulluk nafakasına hükmedilirken nafaka talep eden eşin kusurunun diğer eşin kusurundan daha ağır olup olmadığının tespiti boşanmaya bakan mahkemece yapılacağı için, daha sonra açılacak olan nafakanın arttırılması davasında kusur durumu araştırılmaz.

D. Talep Koşulu

Yoksulluk nafakasının hükmedilebilmesi için, taraflardan birinin talep etmesi gerekmektedir. Hakimin re'sen yoksulluk nafakasına hükmetmesi söz konusu değildir. [173] Boşanma sonucunda yoksulluğa düşen veya düşecek olan eş tarafından yoksulluk nafakası talep edilmedikçe mahkeme tarafından re'sen yoksulluk nafakasına hükmedilemez.[174]

Yoksulluk nafakası talebinin yazılı ya da sözlü olmasının bir önemi bulunmamaktadır. Eğer talep duruşma sırasında sözlü olarak yapılmış ise, bu durum tutanağa geçirilir. İsteğin yazılı olması şartı bulunmadığından, dava dilekçesinde bulunması da gerekmemektedir.[175] Talep içeriğinde "yoksulluk nafakası" ifadesinin kullanılmış olması şart olmayıp, "yoksulluk nafakası" talebini işaret eden nafaka talebi yeterlidir.[176]Talebin yeterince açık olmadığını düşünen hakim tarafından 6100 sayılı kanunun 31. Maddesi uyarınca davayı aydınlatma ödevi kapsamında açık olmayan olgu ve talepler, talepte bulunan tarafa açıklattırılıp tutanak ile imza altına alınır.

Yoksulluk nafakası ile ilgili istemden feragat edildiğinde feragatten dönülemez.[177] Eşlerden birinin yoksulluk nafakası talebi olmadığı halde lehine yoksulluk nafakası takdiri doğru değildir.[178] Hatta talep olmadığı halde nafakanın gelecek yıllar için artırım kararı da bozma nedenidir.[179] Yine başka bir Yargıtay Kararında eşlerden birinin yoksulluk nafakası

[172] 2. HD. 27/01/2003 T. 2003/15310 E. 2003/996 K.
[173] İNAL, s. 124, KILIÇOĞLU, Aile Hukuku, s. 171, 2HD 13/09/1937 T, 1937/2964 E. 1937/3106 K.
[174] ÖZTAN s.836, AKINTÜRK/ATEŞ s. 303, ÖZUĞUR s. 501
[175] İNAL, s.126, SERİM s. 289
[176] RUHİ s. 47
[177] 2. HD. 08/10/2009 T. 2009/14651 E. 2009/16934 K.
[178] 2. HD. 22/06/2009 T. 2009/6951 E. 2009/12129 K.
[179] 2. HD. 30/03/2006 T. 2006/20193 E. 2006/4483 K.

talebi bulunmadığı halde kesin hüküm oluşturacak şekilde bu konuda red kararı verilmesi kanuna aykırıdır.[180] Yoksulluk nafakası istemi miktar da belirtilecek şekilde açık ve net olmadıkça yoksulluk nafakasına hükmedilmemesi gerekir.[181] Uygulamada özellikle de bir vekil yardımı olmadan hazırlanan dilekçelerde ya da vekil yardımı olmadan yürütülen yargılamalarda, ne kadar istendiği belirtilmiş olsa da istenen bu bedelin niteliği belirtilmemektedir. Yoksulluk nafakasına hükmedilebilmesi için hem miktar[182] hem de nitelik[183] açıkça belirtilmelidir. Açıkça belirtilmediği durumlarda hakim bu konuya bir açıklık getirmeli ve taraflara gerek sorularla gerekse de talebini açıklamak için vereceği süre ile talebi netleştirmelidir.[184]

Yoksulluk nafakası 3444 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği 12.05.1988 tarihinden önce ancak bir yıl süreli olarak verilebiliyordu. Bu tarihten sonra 3444 sayılı kanun ile yapılan değişiklikle, yoksulluk nafakasına süresiz olarak ve Medeni Kanunumuzun 176'ncı maddesindeki olumsuz koşullar gerçekleşinceye kadar hükmolunabilecek ve süresiz yoksulluk nafakası istenebilecektir. Söz konusu yenilik doktrinde çeşitli tartışmalara sebep olmuştur. Yoksulluk nafakasının süresiz ödenmesini, boşanılan eşin sosyal güvenlik kurumu gibi görülmemesi gerektiği yoksulluk nafakasının ödenmesinin boşanan eşler arasında yapay bir bağ olarak kalmasının eşlerin boşanmadan sonraki hayatlarını olumsuz etkilediği nafaka ödeyen eşin yeniden evlenmesi durumunda eski eşe ve yeni eşe bakma durumunda kalmasının hoş olmayan bir görünüm yarattığı süresiz dayanışmanın insan doğasına aykırı olduğu gibi gerekçelerle eleştirenler olmuştur.[185]

Eşlerden birinin miktar belirtmeksizin yoksulluk nafakası bulunması halinde süresine bakılmaksızın, yoksulluk nafakasına hükmolunması doğru değildir. Zira bu durumda mahkeme talebi aşarak karar vermiş olarak kabul edilir.[186] Yoksulluk nafakası talebi açık net bir şekilde bulunduğu gibi, nafaka koşullarının da oluşması durumunda uygun yoksulluk nafakası takdiri gerekir.[187]

---

[180] 2. HD. 25/10/2005 T. 2005/12205 E. 2005/14822 K.
[181] 2. HD. 10/11/2003 T. 2003/14144 E. 2003/15281 K.
[182] ÖZUĞUR Ali İhsan, Evlilik Birliğini Sona Erdiren Nedenler, Boşanma, Ayrılık Ve Evlenmenin İptali Davaları, Son Yargıtay Kararları İle Güncelleştirilmiş, 3. Bası Ankara, 2008, s.1009, DEMİR Mecit, Türk Medeni Hukuk Öğreti Ve Uygulamasında Yoksulluk Nafakası 2008, s. 45
[183] CEYLAN s. 106
[184] DEMİR s. 45, RUHİ s. 47
[185] RUHİ s. 46, DEMİR s. 64-65 GENÇCAN s. 529
[186] 2. HD. 20/03/2007 T. 2007/9917 E. 2007/4484 K.
[187] 2. HD. 20/09/2005 T. 2005/10101 E. 2005/12332 K.

Ancak Yargıtay'ın bazı kararlarında, anlaşmalı boşanma sırasında taraflarca hazırlanan protokolde eğer yoksulluk nafakasına yer verilmemişse, eşlerin o tarihte boşanmadan kaynaklı yoksulluğa düşmediğine ilişkin kesin hüküm oluşturduğu yönünde karar vermiştir.[188] Ancak Yargıtay'ın bu yöndeki kararları, doktrinde kabul gören yaygın görüşe göre kabul görmemiş ve boşanma davası kesinleşmiş bile olsa ayrı dava ile talep edilebilen bir durum için kesin hükmün söz konusu olmayacağı, anlaşmalı boşanmada hak sahibi olan tarafın yoksulluk nafakası istemediğini açıkça beyan etmesi halinde, daha sonra yoksulluk nafakası istenemeyeceğini benimsenmiştir.[189]

Anlaşmalı boşanmada anlaşmaya uygun yoksulluk nafakası takdiri gerekir.[190] Mahkemece müdahale edilmeyen protokol hükümlerine aykırı yoksulluk nafakası verilmesi doğru değildir.[191] Anlaşmalı boşanmada nafaka talep etmeyen eş daha sonra yoksulluk nafakası isteyemez.[192]

Davacı dava dilekçesinde nafaka v.s. hiçbir şey istemiyorum şeklinde açıklamada bulunduğu takdirde, bu açıklama yoksulluk nafakası isteminden feragat niteliğinde olduğundan yoksulluk nafakasına hükmolunamaz.[193] Yoksulluk nafakasına hakim kendiliğinden de hükmedemez.[194] Davacı yine dava dilekçesinde tazminat ve nafaka istemediğini beyan etmiş ise bu feragatı kendisini bağlar ve davacının lehine maddi tazminat ve yoksulluk nafakası hükmolunamaz. [195]

Davacı dava dilekçesinde bir yıl süre ile sınırlı yoksulluk nafakası talep etmiştir. İstek dışı bu süreye bağlı kalınmaksızın kanunun süresiz hükmedilebileceği lafsına istinaden hakimin re'sen nafaka takdiri bozma nedenidir.[196] Talep aşılarak yoksulluk nafakası takdiri doğru değildir.[197]

[188] 2HD 07/03/1997 T. 1997/1032 E. 1997/ 2584 K. VE 2HD 02/04/2002 T. 2002/4038 E. 2002/4625 K.
[189] ÖZTAN s. 836
[190] 2. HD. 25/02/2010 T. 2010/122 E. 2010/3593 K.
[191] 2. HD. 23/02/2010 T. 2010/20570 E. 2010/3238 K.
[192] 2. HD. 24/03/2003 T. 2003/3100 E. 2003/4059 K.
[193] 2. HD. 28/12/2011 T. 2011/3612 E. 2011/23912 K.
[194] 2. HD. 28/02/2012 T. 2012/7127 E. 2012/4209 K.
[195] 2. HD. 23/11/2009 T. 2009/16712 E. 2009/20321 K.
[196] 2. HD. 17/11/2009 T. 2009/14788 E. 2009/19943 K.
[197] 2. HD. 06/04/2009 T. 2009/4188 E. 2009/6493 K.

Yoksulluk nafakasını hem karı hem de koca talep edebilir. Bu yeni kanunla gelen eşitlik hakkının bir sonucudur.[198]

E. Tarafların Mali Gücü Dikkate Alınarak Karar Verilmesi Gerekliliği

Yoksulluk nafakası daha öncede defalarca belirttiğimiz üzere eşin boşanma nedeni ile düşecek olduğu yoksulluğu gidermek amacıyla kanun koyucu tarafından yasalaştırılmıştır. Ancak yoksulluk nafakasına hükmederken, diğer eşin de yoksulluğa düşecek hüküm kurulmasından kaçınılmalıdır. Hakim yoksulluk nafakasına hükmederken tarafların mali durumlarını değerlendirmek zorundadır. Nafaka ödeyecek eşin ödeme gücü ile kusursuz veya kusuru daha ağır olmayan eşin ihtiyacı arasında hakimin denge kurması gerekir. Bu nedenle nafaka miktarının belirlenmesinde hakimin geniş bir takdir yetkisi bulunmaktadır. [199]

Tarafların tespit edilen ekonomik ve sosyal durumlarına paranın alım gücüne nazaran daha uygun miktarda yoksulluk nafakası takdiri gerekir.[200] Hakim öncelikle nafaka talep edenin geçimi için gerekli asgari tutarın belirlenmesini dikkate alırken, nafaka yükümlüsünün mali gücünü de gözardı etmemelidir.[201] Yoksulluk nafakası yükümlüsünün ekonomik ve sosyal durumu nafaka miktarının tespitinde önemli olup nafaka yükümlüsü zaruret haline düşecek ve nafaka alacaklısının zorunlu ihtiyaçlarını aşacak şekilde bir miktara hükmedilemez.[202]

Nafakanın miktarı belirlenirken; evliliğin süresi, eşlerin durumu, yaşları, evlilik birliği sırasında tarafların anlaştıkları görev taksimi, evlilikten doğan çocukların bakıma muhtaç olup olmadıkları, eşlerin çalışma güçleri gibi kriterlerin yanı sıra nafaka borçlusunun ödeme gücüde göz önünde tutulur. Küçük çocukların bakımının çalışmayı engelliyor olması; uzun süren evlilikte geleneksel görev taksimine gidilmiş bulunması, evlilik birliği içinde ortaya çıkan hastalıkların, sakatlıkların, çalışmayı imkansız hale getirmesi, eşin çalışabilmesi için

[198] KILIÇOĞLU, Aile Hukuku, s. 171
[199] ÖZTAN s. 840
[200] 2. HD. 06/10/2005 T. 2005/10810 E. 2005/13588 K.
[201] VELİDEDEOĞLU s. 235, ACABEY/ZEVKLİLER/GÖKYAYLA s.938
[202] RUHİ s. 50

uzun sürecek bir eğitimden geçmesinin gerekmesi gibi hallerde, diğer eş yoksulluk nafakası ödemekle yükümlü olacaktır. [203]

Nafaka yükümlüsünün işsiz olması onu nafaka borcundan kurtarmaz.[204]

Yoksulluk nafakasına hükmedilmeden önce hakim her iki eşin çalışma gücünü değerlendirmelidir. Zira boşandıktan sonra her iki eş kendi ihtiyaçlarını mümkün olduğu ölçüde kendi kazancıyla sağlayacaktır.

Nafaka talep eden şahsın çalıştığının tespiti halinde, çalıştığı yerden gelir durumu araştırılarak yoksulluk nafakası konusunda karar verilmesi gerekir.[205] Kendisi yoksul olan kişi aleyhine yoksulluk nafakasına hükmolunamaz. [206]

Hakim nafaka yükümlüsünün mali gücünün yüksek olması durumunda, nafakayı talep eden eşin zorunlu ihtiyaçlarını gözardı ederek, sırf nafaka yükümlüsünün mali durumu yüksek diye nafaka talep eden lehine yüksek nafakaya hükmedemez.[207] Yoksulluk nafakası yükümlüsü ekonomik gücü itibariyle, nafaka talep eden eşin zorunlu ihtiyaçlarını rahatça karşılıyor ve nafaka ödemesinden sonra da ekonomik olarak refah içinde bulunuyor olsa da yoksulluk nafakasının üst sınırı evlilik birliğinin devam ettiği sürede nafaka talep eden eşin hayat standartlarının gerektirdiği ekonomik güce karşılık gelen meblağ olamaz.[208]

Boşanma davası sırasında kendi isteği ile işten ayrılan eş lehine yoksulluk nafakası hükmedilemez.[209] Yine boşanma sırasında nafaka yükümlüsü aleyhine maddi ve manevi tazminat hükmedilmişse, bu tazminatların miktarı, yoksulluk nafakasının belirlenmesinde iyi yönden dikkate alınmalıdır. Birincisi bu tazminatların nafaka yükümlüsü tarafından ödenmesi durumunda nafaka yükümlüsünün mali gücünde ciddi bir azalma olup olmayacağı, ikincisi ise nafaka alacaklısının bu ödemelerle yoksulluğunun ortadan kalkıp olmayacağıdır.[210]

---

[203] ÖZTAN s. 842
[204] 2. HD. 28/04/2009 T. 2009/5481 E. 2009/8176 K.
[205] 2. HD. 21/03/2007 T. 2007/17095 E. 2007/4512 K.
[206] 2. HD. 31/05/2005 T. 2005/5955 E. 2005/8214 K.
[207] DEMİR s60., SERİM s. 293, ERGENEKON s. 141,
[208] DURAL Mustafa /ÖĞÜZ Tufan /GÜMÜŞ Mustafa Alper, Türk Özel Hukuku Cilt 3 Aile Hukuku, Gözden Geçirilmiş 14. Baskı, İstanbul 2019 s. 156
[209] 2. HD. 19/09/2012 T. 2012/2877 E. 2012/21768 K.
[210] DURAL/ÖĞÜZ/GÜMÜŞ s. 148

III. YOKSULLUK NAFAKASININ BAŞLANGIÇ TARİHİ VE ÖDEME ŞEKLİNİN BELİRLENMESİ

A. Yoksulluk Nafakasının Başlangıcı

TMK 176. Maddesinde " Maddi tazminat ve yoksulluk nafakasının toptan veya durumun gereklerine göre irat biçiminde ödenmesine karar verilebilir.
Manevi tazminatın irat biçiminde ödenmesine karar verilemez.
İrat biçiminde ödenmesine karar verilen maddi tazminat veya nafaka, alacaklı tarafın yeniden evlenmesi ya da taraflardan birinin ölümü halinde kendiliğinden kalkar; alacaklı tarafın evlenme olmaksızın fiilen evliymiş gibi yaşaması, yoksulluğunun ortadan kalkması yada haysiyetsiz hayat sürmesi halinde mahkeme kararıyla kaldırılır.
Tarafların mali durumlarının değişmesi yada hakkaniyet gerektirdiği hallerde iradın artırılması veya azaltılmasına karar verilebilir.
Hakim, istem halinde, irat biçiminde ödenmesine karar verilen maddi tazminat veya nafakanın gelecek yıllarda tarafların sosyal ve ekonomik durumlarına ödeneceğini karara bağlayabilir."

Yoksulluk nafakasına boşanma ile ilgili hükmün kesinleşmesi tarihinden itibaren hükmolunması gerekirken karar tarihinden itibaren hükmolunması doğru değildir.[211]

Boşanma ile ilgili hükmün kesinleşmesinden sonra açılan yoksulluk nafakasına, yoksulluk nafakası dava tarihinden itibaren hükmolunması gerekir.[212]

Yoksulluk nafakası boşanma davası sırasında veya davanın kesinleşmesinden itibaren bir yıl içinde olmak üzere iki şekilde istenebilir. Yoksulluk nafakasının başlangıcı da, bu nafakanın hangi davada istenildiğine göre değişmektedir. Yoksulluk nafakasının boşanma davası sırasında istenmesi halinde yoksulluk nafakasının başlangıcı, boşanma davasının kesinleştiği tarih olacaktır. Boşanma davası sırasında talep edilen yoksulluk nafakası, dava tarihinden veya karar tarihinden başlatılamaz. Buna ilişkin Yargıtay kararlarında da görüş

[211] 2. HD. 26/01/2005 T. 2005/15581 E. 2005/808 K.
[212] 2. HD. 08/12/2004 T. 2004/13239 E. 2004/14669 K.

birliği bulunmaktadır.[213] Yoksulluk nafakasının boşanma hükmünün kesinleşmesinden sonra ayrı bir dava ile talep edilmesi halinde yoksulluk nafakasının başlangıcı, dava tarihidir.[214]

B. Yoksulluk Nafakasının Miktarının Belirlenmesi

Yoksulluk nafakası hakim tarafından belirlenebileceği gibi, taraflarca özgür irade ile hazırlanmış bir sözleşme ile de belirlenebilir.[215]

i. Hakim Tarafından Belirlenmesi

TMK.'nun 175. maddesinin birinci fıkrasında "Boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek taraf, kusuru daha ağır olmamak koşuluyla geçimi için diğer taraftan malî gücü oranında süresiz olarak nafaka isteyebilir." denmektedir.

Yargıtay uygulaması ve doktrindeki hâkim görüşe göre de hâkim gerekli koşulların bulunduğu farz edilerek yoksulluk nafakasına hükmederken; nafaka talep edenin asgari yaşam gereksinimlerinin karşılanması için nafakayı belirlerken nafaka talep edilen tarafın mali gücünü ve varsa özel durumunu göz önünde bulundurmalıdır. Yoksulluk nafakasının miktarının belirlenmesinde en önemli ölçüt, hükmedilecek nafakanın, nafaka yükümlüsünün mali gücü ile orantılı olmasıdır. Yani hakim nafakaya hükmederken; nafaka alacaklısının zorunlu gereksinimi ile nafaka yükümlüsünün mali gücü arasında denge kurmalıdır. Yoksulluk nafakasının üst sınırı, nafaka yükümlüsü olan eşin mali gücü olmalıdır.[216] Gerek kanunun özünden gerekse de hakkaniyet ilkelerinden anlaşılacağı üzere yoksulluk nafakasına hükmedilirken, nafaka alacaklısını yoksulluktan kurtaracak miktar esas alınmalıdır. Sırf nafaka yükümlüsünün mali gücü yüksek diye fazla bir yoksulluk nafakasına hükmedilmemelidir.[217] Zira yoksulluk nafakasının amacı nafaka alacaklısını zenginleştirmek değil, yaşamını idame edebilecek asgari duruma getirip, yoksulluktan kurtarmaktır.[218] Nafaka alacaklısının boşanmadan sonra da boşanmadan önceki yaşam standardında yaşama beklentisinin olması ve bunu da nafaka ile sağlayacağını düşünmesi hakkaniyete aykırı olup,

[213] 2HD. 22/04/2014 T. 2013/24559 E. 2014/9756 K., 2HD. 26/01/2005 T., 2005/15581 E. 2005/808 K, 2HD. 03/10/2006 T., 2006/6384 E. 2006/13022 K,
[214] RUHİ, s.49.
[215] DURAL/ÖĞÜZ/GÜMÜŞ, s.152; ARBEK, s.143.
[216] DURAL/ÖĞÜZ/GÜMÜŞ., s.152
[217] TEKİNAY, s.264; DURAL/ÖĞÜZ/GÜMÜŞ., s.152;
[218] DURAL/ÖĞÜZ/GÜMÜŞ, s.152; KÖSEOĞLU/ KOCAAĞA, s.192

nafakanın esas amacı olan yalnızca asgari yaşam gereksinimlerinin karşılanması esasına da aykırılık teşkil etmektedir.[219]

Yoksulluk nafakasına hükmedilirken; tarafların sosyal yaşantıları, yoksulluğu ortadan kaldıracak ölçüt ve nafaka yükümlüsünün mali gücü göz önünde bulundurulmalıdır. Bunun dışında nafaka yükümlüsü eşin nafaka alacaklısı eşe maddi ya da manevi tazminat ödemesine karar verilmişse, bu nafaka miktarının tayininde bu ödemeler de göz önünde bulundurulmalıdır.[220]

Hakim, eşlerden birinin talep etmesine istinaden, irat biçiminde ödenmesine karar verilen maddi tazminat veya nafakanın gelecek yıllarda tarafların sosyal ve ekonomik durumlarına göre ne miktarda ödeyeceğini karara bağlayabilir.[221] Hakim bu konuda takdir yetkisini kullanırken, tarafların ekonomik ve sosyal güçlerini itinalı bir şekilde, nafaka borçlusunun ödeme gücü yanında tarafların istek ve yararlarını da tespit etmelidir. Eğer nafaka borçlusunun yoksulluk nafakasını irat biçiminde ödeme dışında toptan ödeme gücü yoksa, yoksulluk nafakasının toptan ödenmesine karar vermemeli, nafakanın irat şeklinde ve aylık olarak ödenmesine karar verilmelidir.[222]

ii. Taraflarca Sözleşme ile Belirlenmesi

Yoksulluk nafakası miktarını hakim belirleyebileceği gibi, eşlerin kendi aralarında belirlemesine de hiçbir engel bulunmamaktadır. Taraflar kendi aralarında yapacakları bir sözleşme ile nafaka miktarını belirleyebilirler. Ancak tarafların yapmış olduğu bu sözleşmenin hukuki bir hüküm doğurabilmesi için mutlaka hakimin onayından geçmesi gerekir.[223] Taraflar anlaşmalı boşanma ile boşanıyorsa bu husus boşanma protokolünde, çekişmeli bir şekilde boşanıyorlarsa boşanma ilamında yer almalıdır.

Taraflar yapacakları yoksulluk nafakasına ilişkin sözleşmede, nafakanın toptan veya irat şeklinde ödenmesine de karar verebilirler.[224]

---

[219] DURAL/ÖĞÜZ/GÜMÜŞ, s.152; CEYLAN., s.111
[220] DURAL/ÖĞÜZ/GÜMÜŞ, s.152; CEYLAN., s.111
[221] ÖZTAN s. 851
[222] ÖZUĞUR, Boşanma, s. 899
[223] ÖZTAN, s. 506, CEYLAN, s. 111.
[224] DURAL/ÖĞÜZ/GÜMÜğ, s. 147-148, RUHİ, s. 53, AKINTÜRK, s. 308, CEYLAN, s. 116

Taraflar arasında yapılan sözleşme gereğince belirlenen nafaka miktarı, tarafların ekonomik ve sosyal durumlarında meydana gelen olağanüstü değişiklik sonucunda, taraflardan biri aleyhine katlanılamayacak bir boyuta gelirse, taraflar yaptıkları bu sözleşmeden sorumlu tutulamaz.[225]

iii. Yoksulluk Nafakasının Miktarının Arttırılması ve Azaltılması

TMK'nın 176. maddesinin 4. fıkrasına göre nafaka irat şeklinde hükme bağlanmış ise nafaka yükümlüsünün talebi üzerine yoksulluk nafakası azaltılabilir veya arttırılabilir. Çünkü nafaka belirli bir süre için verilebileceği gibi süresiz olarak da verilebilir. Özellikle süresiz olarak verilen nafakalarda yıllar içinde tarafların ekonomik durumunda değişmeler olabilir. Eşlerin mali durumunda meydana gelen gelişmeler nafakanın miktarının arttırılmasına, azaltılmasına hatta kaldırılmasına neden olabilir.[226] Nafakanın arttırılması, azaltılması ya da kaldırılması da aynı hükmedilebilmesi için geren talep koşulu ile ilgilidir. Bu durumda da talep edilmesi gerekir.[227] Nafakaya hükmolunması için dava sonrasında 1 yıllık zamanaşımı süresi varken, nafakanın değiştirilmesi için herhangi bir süre tanınmamıştır. Her an talep edilebilmektedir.

Nafakanın artırılması veya azaltılması için üç şart aranmaktadır; birinci şart, ekonomik durumda ciddi bir değişikliğin meydana gelmiş olması, ikinci şart bu değişikliğin süreklilik arz etmesi, üçüncü ve son şart ise nafaka alacaklısının ekonomik durumunda meydana gelen değişikliğin boşanma kararı verilirken ön görülmesinin mümkün olmaması. Nafaka miktarı ancak ve ancak nafaka yükümlüsünün talebi üzerine indirilebilir. Bu indirim nafaka yükümlüsünün boşanma anındaki ekonomik durumu ile nafakanın indirilmesini talep ettiği andaki ekonomik durumu arasında kurulacak olan oran ile hesaplanmalıdır. [228]

Ekonomik durumdaki kötüleşmenin nafaka yükümlüsünün kasıtlı hareketiyle veya ağır ihmaliyle oluşması durumunda nafakanın indirilmesi söz konusu olamaz. Yine nafaka yükümlüsünün çalışma imkanı olduğu halde çalışmayıp, nafakanın indirilmesini talep etmesi

[225] RUHİ s. 47
[226] SERİM s. 295, DEMİR s. 87
[227] ARBEK s. 149
[228] ÖZTAN s. 849

de mümkün değildir.[229] Ancak nafaka yükümlüsünün iradesi dışında gelişen bir olay sonucu ödeme gücünde azalma meydana gelmiş ise nafakanın indirilmesi hatta kaldırılması talep edilebilir. Ancak bu durumun ispatı nafaka alacaklısına aittir.

Ekonomik durumdaki değişikliğin devamlılık arz etmesi önemlidir. Örneğin eşin yaşlılık hali ve sağlık durumunun çalışmaya artık uygun olmaması gibi durumlarda ekonomik durumun kötüleşmesi söz konusu ise burada süreklilik esas kabul edilir. [230]

Nafaka yükümlüsünün ödeme gücünün nafaka ödeyemeyecek duruma gelmesi halinde yükümlü taraf nafakanın indirilmesini hatta kaldırılmasını bile talep edebilir.[231] Gelirin azalması nafaka yükümlüsünün meslek değiştirme konusundan kaynaklandığı durumlarda evlilik birliği devam etseydi mesleğini değiştirip değiştirmeyeceğinin araştırılması gerekmektedir.

Nafaka yükümlüsünün durumunun kötüleşmesi halinde nafakanın indirimi söz konusu olurken,[232] nafaka yükümlüsünün durumunun iyileşmesi halinde de nafakanın artırılması söz konusu olmayacaktır. Ancak yoksulluk nafakasının arttırılmasının talep edilebilmesi için, nafaka alacaklısının yoksulluğunun, yoksulluk nafakasına rağmen devam etmesi gerekmektedir. Bu durum tek başına da yeterli kabul edilmemektedir. Aynı zamanda nafaka yükümlüsünün gözle görülür bir şekilde mali durumunun artmış olması gerekmektedir.[233]

Nafaka alacaklısının durumunun düzelmesinden sonra nafaka kesilmiş ise daha sonradan nafaka alacaklısının durumunun kötüleşmesi neden gösterilerek yeniden nafaka talep edilemez. Yani Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin 21.11.1995 tarih 1995/11857 E. 1995/2547 K. sayılı kararında da belirtildiği üzere yoksulluk nafakası kesilen kişi tekrar yoksulluğa düşerse kendisine yeniden yoksulluk nafakası ödenmez.

[229] DEMİR s. 94
[230] ÖZTAN s.849
[231] DEMİR s.95, KÖPRÜLÜ s. 568
[232] VELİDEDEOĞLU s. 238, ÖZUĞUR, s. 1014
[233] RUHİ s.52

Nafaka alacaklısının mali durumundaki düzelmelerin aynı mali durumdaki azalmalar gibi geçici olmaması önemlidir. Zira geçici değişiklikler nafakanın artırılmasında göz önünde bulundurulmaz. [234]

Nafaka alacaklısının mali durumundaki iyileştirmeyi nafaka borçlusuna bildirme yükümlülüğü bulunmamaktadır.[235] Mali sebebinde meydana gelen iyileşmenin sebebinin bir önemi yoktur.

TMK 176. Maddesinin 5. fıkrasında açıkça belirtildiği üzere hakim tarafların talep etmesi durumunda nafakanın gelecek yıllarda sosyoekonomik duruma göre ne miktarda ödeyeceğini hüküm atına alabilir.[236] Nafakanın bu şekilde hükme bağlanması durumunda ayrıca mahkemeden artırım için bir karar alınmasına gerek yoktur. [237]

iv. Yoksulluk Nafakası Miktarının Gelecek Yıllara İlişkin Olarak Uygulanması

TMK' nın 176. maddesinin 5. fıkrasıyla hâkime talep edilmesi halinde irat şeklinde ödenmesine karar verilen yoksulluk nafakasının gelecek yıllarda tarafların sosyal ve ekonomik durumlarına göre ne miktarda ödeneceğine karar verebilmesi imkânı açıkça tanınmıştır.

Önceki medeni kanunda bulunmayan bu madde ile nafaka alacaklısının daha sonra açmak durumunda kalacağı artırım davasına gerek kalmaksızın mağduriyetinin giderildiği gibi, mahkemelerin de bu konudaki iş yükü azaltılmıştır.[238]

Bu madde kapsamında tarafların talepte bulunması halinde, hâkim Yargıtay'ın yerleşik içtihatlarına göre artırımı T.C. Başbakanlık Türkiye İstatistik Kurumu' nun açıkladığı üretici fiyatları endeksine göre yapmalıdır. Yargıtay'ın 2 Hukuk Dairesinin 26/01/2004 tarihli 2004/244 E. Ve 2004/931 K sayılı kararı ile sabit bir oran ile (örneğin her yıl % oranında artış yapılacaktır) şeklinde artırıma karar verilemeyeceğini hükme almıştır. Yargıtay'ın yine

[234] ÖZTAN s. 850
[235] DEMİR s. 88,
[236] GENÇCAN Ömer, Boşanma Hukuku, Ankara 2006, s. 1016
[237] 3HD, 20.03.2006 T. 2006/2625 E. 2006/2723 K. 3HD. 16.05.2005 T. 2005/5269 E. 2005/5441 K.
[238] AKINTÜRK/ ATEŞ KARAMAN, s.308.

bir kararında, nafaka miktarının gelecek yıllar için artırımı taraflarca istenmişse hâkim, Türkiye İstatistik Kurumu tarafından yayınlanan üretici fiyat endeksine göre nafaka miktarının artırılmasına karar verilmiştir.[239]

Yoksulluk nafakasının gelecek yıllar için artırımı konusunda bir talep varsa olumlu veya olumsuz bir karar verilmemesi doğru değildir.[240]

C. Yoksulluk Nafakasının Ödeme Şekli

TMK madde 175'e göre kural olarak yoksulluk nafakasının süresi bulunmamaktadır. Ancak yoksulluk nafakası belirli bir süre için istenmişse ve bu istek açıkça belirtilmişse hüküm kesinleştikten sonra yeniden yoksulluk nafakasına hükmedilemez. TMK m. 176 f. 1 uyarınca, yoksulluk nafakasının toptan veya irat şeklinde ödenmesi hukuken mümkündür.

İrat biçiminde hükmolunan yoksulluk nafakasının gelecek yıllarda ne miktarda ödendiğine ilişkin istem hakkında hüküm verilmemesi de doğru değildir.[241]

Yoksulluk nafakasının hayat boyu ödenebilmesi için, nafaka ödeyecek tarafın ödeme gücünün bulunması, evlilik birliği kurulduğu zaman iş bölümü yapılmış olması, nafaka isteyen eşin yaşı, engelli olması, sağlığı nedeni ile çalışmasının mümkün olmaması veya bir işte çalışacak eğitiminin bulunmaması yani kendi ekonomik bağımsızlığını sağlamasının mümkün olmaması gerekir.[242]

Uygulamada yoksulluk nafakasının genellikle irat şeklinde ödenmesine hükmolunmaktadır. Hakimin, nadiren de olsa yoksulluk nafakasının toptan (sermaye) biçimde ödenmesine karar verdiği davalarda, hakim gerekçeli kararda neden toptan ödenmesine karar verdiğini açıkça belirtmelidir. Yargıtay'ın buna ilişkin kararları da mevcuttur.[243] Hâkim, yoksulluk nafakasının toptan olarak ödenmesine karar verirken, tarafların sosyal ve ekonomik

[239] 3. HD. 18/09/2008 T. 2008/ 9521 E. 2008/14960 K.
[240] 2. HD. 28/02/2006 T. 2006/16447 E. 2006/2471 K.
[241] 2. HD. 18/10/2011 T. 2011/14969 E. 2011/16165 K.
[242] ÖZTAN s. 845
[243] 2.HD. 26.09.2002 T., 2002/9913 E, 2002/10820 K.

durumlarını tarafların yaşını, evlenme ihtimalini, ortalama yaşam süresini, paranın peşin toptan değerini dikkate almak zorundadır.[244]

Tarafların talep etmesi koşuluyla, irat şeklinde ödenen yoksulluk nafakasının, gelecek yıllarda, ne miktarda ödeneceği hakim tarafından karara bağlanır.

Nafaka yükümlülüğü boşanma kararının kesinleşmesi ile başlar. Ancak aksi taraflarca kararlaştırılabilir. TMK madde 176 gereğince tarafların sosyoekonomik durumlarının değişmesi durumunda nafakanın artırılması, indirilmesi veya kaldırılması söz konusu olabilir.

Ancak süresiz nafakaya hükmedilmesi durumu, uygulamada bazı aksaklıklara sebep olmuştur. Şöyle ki, iki ay evli kalıp da TMK 175 gereğince, ömür boyu nafaka ödemeye mahkum edilen çok sayıda insan olmuş ve bu hükümle telafisi zor olan mağduriyetler ortaya çıkmıştır. Bu nedenle nafakanın süresiz olmaması için çeşitli kanun tasarıları ve taslakları önerilmiştir. Ancak yoksulluk nafakasının hangi kritere kadar devam edeceği konusu açıklık kazanmamıştır. Zira bu çalışmaların birinde, yoksulluk nafakasının, 5 yıl ile sınırlı kalması önerilmiş ise de bu sefer 20 ve üzeri yıl evli kalan kişiler için yoksulluk nafakasının az olacağı ve onlara mağduriyet yaşatacağı düşünülmüştür.

Yoksulluk nafakasının süresinin hangi koşul göz önüne alınarak belirleneceği yasa koyucu tarafından da henüz tespit edilememiştir.

IV. YOKSULLUK NAFAKASININ SÜRESİ

A. Yoksulluk Nafakasının Süreli Olması

Genel kural itibariyle TMK 175 gereğince yoksulluk nafakası süresiz olarak talep edilebilir. Ancak bazı durumlarda süreli olarak da talep edilebilir. Bu durumlarda hakim talep edilen süre ile bağlı olup, talepten başka bir süreye hükmedememektedir. Yargıtay 2. Hukuk dairesi 20/10/1995 tarih 1995/10569 E. 1995/10750 Karar sayılı kararında da bu hususa yer verilmiştir.

[244] AKINTÜRK/ATEŞ KARAMAN, s. 307

Tarafların belirlediği ve hakim tarafından da onaylanan boşanma protokolünde yer alan nafaka eğer bir süreye tabi ise bu da süreli nafaka olarak değerlendirilmektedir.

B. Yoksulluk Nafakasının Süresiz Olması

İrat olarak ödenmesine karar verilen yoksulluk nafakası, TMK m. 176/3'te de yer alan sona erme koşulları gerçekleşmedikçe süresiz olarak ödenmeye devam edecektir. Kanun metninde yapılan değişiklikten sonra süresiz olarak nafaka ödenmesi gerek öğretide gerekse kamuoyunda çeşitli görüş ayrılıklarına sebep olmuştur. Kamuoyunun baskısı nedeniyle bu konu Meclis Araştırma komisyonunun raporuna konu olduğu gibi konu hakkında çeşitli sempozyumlar ve çalıştaylar da düzenlenmiştir. Son zamanlarda ise nafakanın süresiz olmasının yarattığı olumsuz sonuçlarla ilgili mağdur olan pek çok nafaka yükümlüsü Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi (CİMER)'ne şikayette bulunmuştur. Bu şikayetlerin çok fazla olması milletvekillerinin bu konu ile ilgili gündemini canlı tutmasına neden olmaktadır.

i. Doktrindeki Görüşler

Yoksulluk nafakasının süresiz olarak talep edilmesi halinde hâkimin nafakayı belirli bir süre ile sınırlandırarak hüküm kurması ile nafakanın süresiz olması öğretide tartışmalıdır. Bir kısım görüşe[245] ve uygulamaya göre, TMK 176/3'de belirtilen yoksulluk nafakasının sona ermesi ya da kaldırılması sebepleri söz konusu olmadıkça, nafaka süresizdir; taraflardan birinin ölümüne kadar devam eder. Nitekim Yargıtay 2. HD.'nin 11/07/2012 tarihli konuya ilişkin bir kararında "Nafakanın süresiz olarak talep edilmesine rağmen mahkemenin hakkaniyet gereğiyle nafakanın süresini dört yılla sınırlandırarak verdiği kararı " nafaka alacaklısı açıkça talep etmedikçe, yoksulluk nafakasının belirli bir süreyle sınırlandırılması yasada bulunmayan bir unsuru yasaya dahil etmek anlamına gelir" hükmü ile süresiz olarak talep edilen bir nafakanın hakimin takdiri ile sınırlandırılmasını kanuna aykırı bulmuştur.[246]

[245] RUHİ, s.46, DURAL/ÖĞÜZ/ GÜMÜŞ, s.150; Hüseyin HATEMİ /Burcu KALKAN OĞUZTÜRK, Aile Hukuku, Vedat Kitapçılık,İstanbul, 2013,s. 112; GENÇCAN, s.1092,

[246] 2.HD, 11/07/2012 T., 2012/14283 E., 2012/19487 K., GENÇCAN, s.1206.

Diğer bir görüşe göre ise[247], TMK. m. 175/1 hükmünde "kural olarak" yoksulluk nafakasını belirli bir süreyle sınırlandırarak karar verebilmesi hususunda hâkime takdir yetkisi tanınmamıştır. Ancak, taraflardan biri süresiz olarak nafaka talep etse de eğer hakim talepte bulunanın yoksulluğunun bir müddet sonra sonlanacağını açıkça öngörebiliyorsa, istisna halinde hakim nafakayı belirli bir süre ile sınırlandırarak hükmedebilir.[248]

Az önce belirttiğim üzere genel olarak doktrininde yoksulluk nafakası düzenlemesine ilişkin eleştiriler; yoksulluk nafakasının süresizliği ile süresi konusunda hâkimin takdir yetkisinin olup olmadığına ilişkindir.[249]

Doktrinde üç farklı görüş bulunmaktadır. Bunlar; yoksulluk nafakasına ilişkin mevcut düzenlemenin yerinde olduğunu savunan görüş, süresizlik kavramının tümüyle kaldırılması ve sürenin sınırlandırılması gerektiğini savunan görüş ve iki görüşü de kısmi olarak içerisinde barındıran belirli ölçütler ve hakkaniyet kaydı getirilmesi koşuluyla yoksulluk nafakasının süreli takdir edilebileceği gibi süresizlik seçeneğinin de korunması gerektiğini savunan görüştür.

Akıncı'ya göre yoksulluk nafakasına ilişkin bütün hükümlerin kanundan çıkarılması gerekmektedir. Yoksulluk nafakası yerine boşanma nedeniyle yoksul duruma düşecek eş lehine uygun bir iş kurmaya yetecek kadar tazminata hükmedilmesinin daha uygun olacağını savunmaktadır.[250]

Arbek'e göre, insanın yapmış olduğu bir davranıştan dolayı, hayatı boyunca sorumlu tutulmasını hem insafa hem hakkaniyete aykırı olduğunu belirterek yoksulluk nafakasının sona erme halleri dışında süresiz olarak ödenmesini doğru olmadığını savunur. Hukukumuzda zamanaşımı ve hak düşürücü süre gibi kavramlar olmasına karşın, nafaka alacağının belirlenen koşullar altında alacaklısına hayatı boyunca adeta mülkiyet hakkı gibi bir hak sağlamasını eleştirerek hiç kimsenin kendi kişisel haklarını bile aşırı olarak sınırlayamadığı bir hukuk sisteminde boşanan taraflardan birinin, diğer taraf yoksulluğa düştü denilerek, süresiz olarak nafaka yükümlüsü kılınmasının, adalet duygusunu zedelediğini vurgular.

[247] YILDIRIM, Abdülkerim; "Yoksulluk Nafakası ve Yoksulluk Nafakasında Süre Sorunu", Legal Hukuk Dergisi, C. 14, S. 157, Ocak 2016, s. 59-88, s.65,
[248] YAĞCI, s.340.
[249] ÖCAL, s.127.
[250] AKINCI, s.37.

Nafakadan dolayı taraflar arasında uzun sürecek bir ilişkinin zamanla birbirlerinin özel hayatına müdahale etme tehlikesi doğuracağına öngörerek, yoksulluğa düşme sebebinin sadece boşanan eşe yüklenmemesi gerektiğini savunur[251]

Burcuoğlu'na göre, yoksulluk nafakası anlayışının uygulamada amacından farklı uygulandığını ve bu nedenle yoksulluk nafakasının süresiz olması bir yana, bu kavramın tamamen kanundan çıkarılması gerektiğini, yoksulluk nafakası yerine boşanma prosedürü çerçevesinde, tazminat ve özellikle mal rejiminin tasfiyesi sonucunda elde edilecek olan alacak hakkının, yoksulluğu tümden ortadan kaldırabileceği de kesinlikle göz ardı edilmemesi gerektiği savunur.[252]

Erdem'e göre kendisinden çalışma beklenen kişinin çalışmaması durumunda nafakaya hak kazanamayacağı konusundaki hakkaniyete dikkat edildiği sürece yoksulluk nafakasının süresiz de verilmesi gerektiğini savunur. [253]

Gençcan'a göre, yoksulluk nafakasının süresiz olarak uygulanmasını insanın doğasına ve yaşam gerçeklerine uygun olmadığını, çözümün de ancak yoksulluk nafakasının süreli olarak verilmesi halinde mümkün olacağını savunur.[254]

Ruhi'ye göre, evlilik sonrası taraflar arasında süresiz nafakadan dolayı münasebetin devam etmek zorunda olduğunu, yeni hayat kuran eş için bunun hoş bir görüntü olmadığını nitekim nafaka yükümlüsünün sosyal güvenlik kurumu gibi görülmemesi gerektiğini beyan eder. Yoksulluk nafakasına ilişkin hükümlerin, boşanma kararının kesinleştiği tarihten itibaren tarafların sosyal ve ekonomik durumları doğrultusunda hâkimin takdiriyle ve tarafların evli olarak kaldıkları süre esas alınarak bir yıl ile üç yıl arasında bir süre ile sınırlandırılması şeklinde değiştirilmesini savunur.[255]

Şahin'e göre,"Süresizlik" kavramından katkı talebinde bulunan tarafın boşanmadan sonra yaşayacağı hayat ile uyumu yakalayabilmesi için gerekecek makul süre olarak anlaşılması gerektiğini nitekim bu anlayışın da evlilik sonrası katkının amacı ile

[251] ARBEK, s.145-146.
[252] BURCUOĞLU, s.10-11;
[253] ERDEM Mehmet; Aile Hukuku, İstanbul, Seçkin Yayınevi, 2018 s.203-204
[254] GENÇCAN, s.1207,
[255] RUHİ, s.46.

bağdaşmasından dolayı iyi bir çözüm yolu olabileceğini savunur. Boşandıktan sonra bir başkası ile evlenen, yeni bir hayat kuran kişinin eski eşini korumak için belirlenen nafakayı ömür boyu ödemesinin yeni evliliğine ise zarar verebileceğini ifade eden yazar kanun koyucu ile aynı fikirde olmadığını ortaya koymaktadır.[256]

Uzun'a göre, TMK m.176'da düzenlenen yoksulluk nafakasının sona erme koşullarının geniş olarak düzenlenmesinden dolayı gerçekleşmesi halinde zaten süresiz ödemenin sonlanacağını böylece nafaka borçlusunun korunacağı gerekçesiyle yeni bir düzenlemeye ihtiyaç olmadığını savunur.[257]

Yağcı'ya göre, aslında kanun koyucunun hâkime süreli olarak nafaka takdir edebilme yetkisi verdiğini, bu nedenle metinde değişikliğe gidilmeden gerekli hallerde hâkimin süreyi sınırlandırarak nafaka takdir edebileceğini savunur. Ancak kanun koyucunun vermiş olduğu takdir yetkisinin Yargıtay kararlarıyla gözardı edildiğini, kanun metni değiştirilecek ise öncelikle hükümde yer alan "süresiz olarak" ifadesinin madde metninden çıkarılması gerektiğini beyan eder.[258]

Yıldırım'a göre, yoksulluk nafakasının makul bir süre ile sınırlandırılmasını savunur. Ancak kanun koyucunun TMK. m.178'de evliliğin boşanma sebebiyle sona ermesinden doğan dava haklarının, boşanma hükmünün kesinleşmesinin üzerinden bir yıl geçmekle zamanaşımına uğrayacağı hükmünün kaldırılması gerektiğini de belirtmiştir. [259]

Doktrinde baskın olan görüşlere göre[260] TMK m. 175/1 hükmünün " süresiz" nafakaya ilişkin düzenlemesinin emredici olmadığını bu nedenle mahkemenin, tarafların ve somut olayın koşullarını dikkate alarak bu hükme göre belirli bir süreyle sınırlandırarak nafaka ödenmesine karar vermesinin mümkün olduğunu ileri sürmektedir.

[256] ŞAHİN, s.88
[257] UZUN, s.100.
[258] YAĞCI, s.355.
[259] YILDIRIM, s.67.
[260] HAMZAÇEBİ, Mehmet; "Türk Medeni Kanununa Göre Boşanma ve Ayrılık Hallerinde Tedbir, Yoksulluk ve İştirak Nafakası", Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.10, S.3-4, 2002, s.35; ÖZTAN, s.845; KÖSEOĞLU/KOCAAĞA, s.19; Mesut, ÖCAL; " Yoksulluk Nafakasının Süresi", İstanbul Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Özel Hukuk Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, s.124;

ii. Anayasa Mahkemesi Kararı

Kestel Asliye Hukuk Mahkemesi, Aile Mahkemesi sıfatı ile görmekte olduğu bir dava sırasında TMK' nın 175. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "süresiz olarak" ibaresinin Anayasa'nın 2., 10. ve 41. maddelerine aykırı olduğu gerekçesiyle somut norm denetimi yoluyla Anayasa Mahkemesi'ne başvuruda bulunarak iptalini istemiştir.

Mahkemenin itiraz gerekçeleri şöyledir: "...Anayasamızın devletin temel niteliklerini belirleyen 2. maddesinde devletimizin insan haklarına saygılı bir hukuk devleti olduğu açıklanmaktadır. Devletimiz insan haklarına riayet etmek konusunda İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesine de taraf olmuştur. Taraf olunan İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesindeki haklara uygun düzenlemeler yapmak hem bu sözleşmeye taraf olmanın bir gereği, hem de Anayasamızın 2. maddesinin bir gereğidir. Bir kişinin sürekli olarak kan bağı ile akraba olmadığı boşandığı eşine sürekli yani ömür boyu nafaka bağlanmasının insan haklarına aykırı olduğunu bunu hüküm altına alan Türk Medeni Kanununun 175. maddesinin 2. fıkrasının Anayasamızın devletin niteliklerini açıklayan ve devletimizin insan haklarına saygılı bir devlet olduğunu 2. maddesine aykırı olduğunu düşünmekteyiz. Yine bağlanacak nafakanın açıkça hangi hallerde hükmedileceğini hangi koşullarda kaldırılmasının istenebileceğini açıklamaması sebebi, davacı ve davalının ekonomik durumlarının ne şekilde dikkate alınacağı gibi hususları açıklaması sebebi ile Anayasamızın devletin niteliklerini açıklayan ve devletimizin soysal bir hukuk devleti olduğunu açıklayan 2. maddesine aykırı olduğunu düşünmekteyiz. Yine bir kişinin diğer boşandığı eşine böylece diğer bir kişiye sürekli nafaka yükümlüğü altına sokulmasının herkesin bir ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşit olduğunu açıklayan Anayasamızın 10. maddesine de aykırı olduğunu düşünmekteyiz. Yine aynı hüküm nafaka yükümlülerinin yeniden aile hayatı kurmasını engelleyici mahiyette olduğundan ailenin Türk toplumunun temeli olup eşler arasında eşitliğe dayandığını devletin ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alacağına dair 41. maddesi ile çelişen sonuçlar doğuracağını düşünmekteyiz."

Kestel Asliye Hukuk Mahkemesi bu gerekçeler ile süresiz nafakanın Anayasanın 2., 10. ve 41. Maddelerine aykırı olduğu gerekçesiyle hükmün iptalini istemiş ise de Yüksek

Mahkeme itiraza konu olan kuralın Anayasanın 10. ve 41. Madde ile ilgisi olmadığını Anayasanın 2. maddesine de aykırı olmadığını belirterek bir üyenin karşı oyu ve oy çokluğu ile mahkemenin itirazını reddetmiştir.

Anayasa mahkemesi kararının gerekçesinde ise: "…Anayasa'nın 2. maddesinde yer alan 'sosyal hukuk devleti', vatandaşlarına asgari bir yaşama düzeyi sağlamayı kendisine görev bilen ve bu yüzden devletin sosyal ve ekonomik yaşama aktif müdahalesini meşru ve gerekli gören bir anlayışı ifade eder. Vatandaşların sosyal durumlarıyla ilgilenen sosyal hukuk devleti, 'insan onurunun korunmasını amaçlar ve bunun için sosyal adaleti sağlamaya çalışır. Sosyal hukuk devleti, kişi ve toplum yararı arasında denge kuran, toplumsal dayanışmayı üst düzeyde gerçekleştiren, güçsüzleri güçlüler karşısında koruyarak eşitliği, sosyal adaleti sağlayan ve toplumsal dengeleri gözeten devlettir… İtiraz konusu 'süresiz olarak' ibaresi, nafaka alacaklısının her zaman ölünceye kadar yoksulluk nafakası alacağı anlamına gelmemektedir. Kanun koyucunun 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun 175. maddesinde 'süresiz olarak' ibaresine yer vermesinin amacı, boşanmadan dolayı yoksulluğa düşecek olan eşin diğer eş tarafından, şartları bulunduğu sürece ekonomik yönden desteklenmesi ve asgari yaşam gereksinimlerinin karşılanmasıdır....İtiraz konusu kuralda, boşanma sebebiyle yoksulluğa düşen eşi korumak için diğer eşin, koşulları bulunduğu sürece, herhangi bir süre sınırı olmaksızın yoksulluk nafakası vermesi düzenlenmiş olup bu yükümlülüğün sosyal hukuk devleti ilkesinin gereği olarak getirildiği kuşkusuzdur. Açıklanan nedenlerle, itiraz konusu kural Anayasa'nın 2. maddesine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir. Kuralın Anayasa'nın 10. ve 41. maddesi ile ilgisi görülmemiştir." İfadeleri yer almaktadır.

Oy çokluğu ile alınan bu karara karşı oy kullanan bir üye[261] ise, kanunda belirtilen şartlar altında dahi olsa yoksulluk nafakasının süresiz olarak talep edilebilmesini sosyal hukuk devleti ilkesine aykırı olduğunu ileri sürmüş ve karşı oy yazısında: " ..İnsanların boşanarak aralarındaki hukuki ilişkiyi bitirmiş olmalarına rağmen evlilik birliğinde var olan sorumluluklarının ömür boyu devam etmesi, hem insaflı değil, hem de hakkaniyete aykırıdır. Boşanmadan kaynaklanan bir nafaka alacağının varlığının belli koşullar altında, nafaka borçlusunun veya nafaka alacaklısının yaşamı boyunca, sanki mülkiyet hakkıymış gibi sürekli olması, hak düşürücü süre ve zaman aşımı kavramlarının kabul edildiği bir hukuk sisteminde

[261] Hicabi Dursun

adalet duygusunu zedelemektedir. ...Öte yandan, yoksulluk olgusunun sebebi, sadece, eşinden boşanan tarafın davranışları ve boşanmanın kendisi değildir. Bazı insanların, kendi özellikleri, doğal koşullar veya savaş gibi insan eliyle yaratılan sorunlar nedeniyle, geçimlerini sağlamakta, hatta karınlarını doyurmakta güçlük çekmeleriyle ilgili bir olgu olarak yoksulluğa tarihin her döneminde, her toplumda rastlanabilmektedir…Anayasa'nın 2. maddesinde yer alan 'sosyal hukuk devleti' vatandaşlarına asgari geçim düzeyi sağlamayı kendisine görev bilen ve bu yüzden devletin sosyal ve ekonomik yaşama aktif müdahalesini meşru ve gerekli gören bir anlayışı ifade eder. Vatandaşların sosyal durumlarıyla ilgilenen sosyal hukuk devleti, insan onurunun korunmasını amaçlar ve bunun için sosyal adaleti ve refahı sağlamaya çalışır. Anayasa Mahkemesi'nin pek kararında vurguladığı gibi, sosyal devlet, sosyal adaletin, refahın ve güvenliğin gerçekleşmesini sağlayan devlettir. Kültürümüzden kaynaklanan yardımsever eğilimlerinin, aile dayanışmasının, hayır kurumları ve vakıflar gibi geleneksel kurumların yoksullukla mücadele bağlamındaki faaliyetleri sık sık övgüyle anılmaktadır. Ancak, aynı zamanda toplumsal bir olgu olan ve Devletin aktif olarak mücadele etmesi gereken yoksulluğun sorumluluğunun, boşanan taraflardan birisinin üzerine ömür boyu yüklenmesi, kanımca, sosyal devlet ilkesine, hakkaniyete ve mantığa da uygun bir çözüm değildir. “ düşüncesini savunmuştur.

Hem oyçokluğu ile alınan kararda hem de karşı oy kullanan üyenin kararında “sosyal devlet anlayışına” vurgu yapılmaktadır. Ancak aynı sebebe dayanılarak iki farklı zıt görüş sonucuna varılmıştır. Bunun nedeni ise “sosyal devlet anlayışının” geniş ve dar yorumlanmasıdır.

Anayasa Mahkemesi kararında, yoksulluk nafakasının zorunlu yaşam gereksinimlerini karşılamanın ötesine gitmeyeceği açık bir şekilde ifade edilmiş iken[262] nafakanın süresinin belirlenmesinde hakimin takdir yetkisinin bulunup bulunmadığı konusuna ilişkin herhangi bir ifade bulunmamaktadır.[263]

Mahkeme kararı iyice incelendiğinde, “süresiz” olarak nafakaya hükmedilmesinin sebebi olarak, kanunun gerekçesinde yer aldığı üzere, boşanmadan dolayı yoksulluğa düşecek olan eşin asgari derecede yaşamını idame ettirmesinin bir süresinin olmadığıdır. Zaten eş yaşamını idare ettirebilecek bir seviyede kazancının olması ve yoksulluktan kurtulması

[262] BURCUOĞLU, s.7.
[263]YAĞCI, s.334.

durumunda TMK 176/3 gereğince yoksulluk nafakasının kaldırılması söz konusu olacak ve bu süresiz ibaresi hakkaniyete aykırı olmayacaktır. Ancak yoksulluk nafakasının sonlandırılmasına ilişkin bir neden mevcut değilse, mahkeme tarafından her zaman süresiz olarak nafakaya hükmedilmesinin doğurduğu olumsuz sonuçlar, Anayasa Mahkemesi kararında değerlendirilmemiştir.[264]

Kanaatimce, uygulamada yer alan birçok mağduriyet de göz önünde tutulacak olursa, nafakanın süresiz olması hakkaniyete aykırıdır. Ancak nafakanın belirli bir süresinin olması durumunda da, yıllarca evli kalmış ve kendini evine, eşine ve çocuklarına adamış bir kişinin boşanma sonrasında yaşayacağı yoksulluk durumuna çözüm olmayacak ve bu sefer de bu kişiler bakımından mağduriyet söz konusu olacaktır. Bu nedenle "süresiz" ibaresi yerine, beraber olunan süre ve tarafların mali durumu gözetilerek hakimin takdir edeceği süre önplana çıkmalıdır. Boşanan eşin yoksulluğa düşmesinden dolayı, sorumlu kişinin sadece diğer eş olarak görülmesi anlayışının ortadan kaldırılması ve sosyal devlet anlayışı gereğince devlet yoksulluğa düşen vatandaşına sahip çıkarak gerekli önlem ve yardımları yapmalıdır.

iii. Meclis Araştırma Komisyon Raporu

Yoksulluk nafakasının süresiz uygulanmasından dolayı birçok kişinin mağdur olduğunu daha önce de beyan etmiştik. Bu kişilerin yoğun talebi ile süresiz nafakanın adil olmadığı görüşünü benimseyenlerin baskısı sonucunda, TBMM'de aile bütünlüğünü olumsuz etkileyen unsurlar ile boşanma olaylarının araştırılması ve aile kurumunun güçlendirilmesi için alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla kurulan meclis araştırması komisyonunda yoksulluk nafakası da tartışılmış ve 14 Mayıs 2016 tarihinde bu konuya ilişkin düzenlenen rapor yayınlanmıştır.

Söz konusu raporda, yoksulluk nafakasının süresinin sınırlandırılmasına yönelik öneriler ile bunun sağlanabilmesi adına kısmen çözüm yolları belirtilmiştir. En fazla mağduriyetin söz konusu olduğu kısa süreli evliliklerde süresiz olarak takdir edilen nafakanın yükümlüsü açısından orantısız ceza haline geldiği, bunun kadının gelişimi için de bir engel teşkil ettiği yönündeki uygulamalardan edinilen bilgilere göre, özellikle eşlerin eşit kusurlu olduğu haller ile kısa süreli evliliklerde nafaka yükümlülüğünün belirli sürede olması

[264] YAĞCI, s.334

gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca nafakanın ödendiği bu süre içerisinde nafaka alacaklısı olan yoksul eşin sosyoekonomik olarak güçlendirilmesi için nafaka alacaklısı eşe meslek edindirme ve istihdam imkânlarının sağlanması ile bütün bu alınacak tedbirlere rağmen eşin yoksulluğun kalkmadığı durumlarda da oluşturulacak bir fondan nafakanın karşılanması önerilmiştir.

Yine asgari ücretli eşlerin nafaka yükümlüsü olması durumunda da oluşturulan fondan ödeme yapılmasına ilişkin bir düzenleme gerekliliğine dikkat çekilmiştir.

Yoksulluk nafakasına ilişkin hükümlerin değiştirilmesinin dahi tartışıldığı bir alanda, meclis araştırma komisyonunun sadece eşit kusur ve kısa süreli evlilikleri incelemiş ve onlara çözüm önerisinde bulunmuştur. Uzun süreli evlilikleri ve diğer durumları hiç incelememiştir. Raporda nafaka ödenmesi esnasında nafaka alacaklısına sunulacak meslek edindirme ve istihdam imkânlarından bahsedilmiş ise de bunların hangi kurumlar aracılığı ile ve ne şekilde yapılacağına ilişkin gerekli ayrıntılara yer verilmemiştir. Yoksulluk nafakasına rağmen yoksulluğu devam eden eşe verilmesi düşünülen fonun hangi kurumlarca nasıl sağlanacağına ve taraflarca suiistimal edilmemesi adına ne tür seviyelerde ödeme yapılacağına ilişkin herhangi bir izah bulunmamaktadır. Bu nedenlerle bu rapor da yetersiz olmuştur.

iv. Adalet Bakanlığı Ve Aile Çalışma Ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Çalıştay Raporu

Anayasa mahkemesinin kararı ve Meclis Komisyonu raporu, yoksulluk nafakasının süresiz şekilde ödenmesine ilişkin tartışmalar konusunda yetersiz kalmış ve bu konudaki mağduriyetler ile çözümsüzlük devam etmiştir. Bu sorunların artması sonucunda Cumhurbaşkanı tarafından, “Nafaka ödeme sisteminin adil bir hale getirilmesi” istemi üzerine bakanlıklar gerekli çalışmalara başlamıştır.

Bakanlıklarca yapılacak çalıştaya da katkıda bulunmak üzere İstanbul Aydın Üniversitesi ile Boşanmış İnsanlar ve Aile Platformu Sivil İnisiyatifi öncülüğünde 30 Eylül 2018 tarihinde düzenlenen "Süresiz Nafaka İçin Adil Çözüm" sempozyumunda nafaka ödeme sisteminin adil olarak yeniden düzenlenmesine ilişkin çözümler aranmıştır. Bakanlık çalışmalarına ışık tutması için hazırlanan bu çalıştay raporunda, istisnai durumlar haricinde

nafakanın süreli olması gerektiği, bu süre belirlenirken de evlilik süresi, tarafların kusur durumu ve yaşları gibi kriterlere bakılması görüşleri yer almıştır.

Adalet Bakanlığı ile Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 10 Ekim 2018 tarihinde "Gündem Buluşmaları: Nafaka Sistemi" adı ile bir çalıştay düzenlemiştir. Bu çalıştaya Yargıtay üyeleri, hâkim ve savcılar, sivil toplum kuruluşu temsilcileri, akademisyenler ve milletvekilleri katılmış, bu konudaki mağduriyetlere adil ve hakkaniyetli bir çözüm sunmak için öneriler geliştirmişlerdir. Adalet Bakanlığı ile Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığınca yapılan bu çalıştayın raporu kamuoyu ile resmi olarak paylaşılmamıştır. Ancak çalıştay katılımcılarından bir kısmı bu çalıştayda görüş birliğinde bulunulamadığını beyan etmiştir.

Hukukçu akademisyenlerin, avukatların ve aile mahkemesi hâkimlerinin bir kısmının görüşü yasadaki 'süresiz' ibaresinin kalkması ve bunun yerine 1-5 yıllık alt- üst süre sınırının getirilmesi yönünde iken bir kısmı da süreli olmasını ancak alt ve üst sınırların belirlenmemesi ve hâkim takdirine bırakılmasını savunmuştur.

Bir kısım katılımcının görüşü ise mevcut yasada zaten hâkimin nafakanın süresine ilişkin takdir yetkisinin bulunduğunu bu nedenle "süresiz" ibaresinin kaldırılmaması gerektiğini savunmuştur.

Bir başka görüşe göre de kadın yoksulluğunun ve kadın erkek arasındaki ekonomik eşitsizliğin ülkemizde halen devam etmesi nedeniyle nafakanın süresine ilişkin yeni bir düzenlemenin yersiz olduğu yönündedir.

V. ERKEĞİN YOKSULLUK NAFAKASI İSTEMİ

TMK madde 175 gereğince boşanma yüzünden yoksulluğa düşen eşin diğer eşten koşulları oluşması durumunda yoksulluk nafakası talep etme hakkı bulunmaktadır. Kanun koyucu bu konuda eşin karı yada koca olmasını ayırmaksızın bu hakkı her iki tarafa da vermiştir.

Yoksulluk nafakası talep eden eş erkek te olsa koşulları oluşması durumunda kadının refah hali olmasa bile kadın erkeğe yoksulluk nafakası vermekle yükümlüdür. Bu kural kadın erkek eşitliğinin kanunumuzdaki yansımalarına örnek niteliğindedir.[265]

Eski Medeni Kanunumuza göre erkeğin kadından yoksulluk nafakasını isteyebilmesi için kadının mali durumunun refah düzeyinde olması koşulu aranmaktaydı. Ancak yeni TMK ile birlikte bu cinsiyetçi ayrımcılığa son verilerek refah düzeyi koşulu kaldırılmıştır.

VI. YOKSULLUK NAFAKASINDA USUL

A. Yoksulluk Nafakasında Görevli Ve Yetkili Mahkeme

Yoksulluk nafakası boşanma davası sırasında talep edilebileceği gibi, boşanma davasından ayrı bir dava ile de talep edilebileceğini daha önce belirtmiştik. Eğer yoksulluk nafakası boşanma davası sırasında talep edilmişse boşanmaya bakan mahkeme nafakaya karar vermeye yetkili ve görevlidir.

Eğer yoksulluk nafakası ayrı bir dava ile talep ediliyorsa, görevli ve yetkili mahkeme nafaka alacaklısının yerleşim yerindeki aile mahkemesi, eğer o yerde aile mahkemesi bulunmuyorsa, nafaka alacaklısının yerleşim yerindeki aile mahkemesi sıfatıyla davayı yürütmekle görevli olan asliye hukuk mahkemeleridir.

Yoksulluk nafakası davalarına Aile Mahkemesi kurulmayan yerlerde Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca belirlenen Asliye Hukuk Mahkemesi Aile Mahkemesi sıfatıyla bakacaklardır. Davaya Asliye Hukuk Mahkemesi olarak bakılması bozma nedenidir.[266]

B. Yoksulluk Nafakasında Faiz

Yoksulluk nafakasının tahsil edilebilmesi için boşanma yargılaması sonucunda hükme bağlanmış olması gerekmektedir. Bu nedenle yoksulluk nafakasına faiz işletilebilmesi için boşanma davasının sonuçlanmış olması ve nafaka borcunun muaccel olmuş olması gerekmektedir. Faiz başlangıcı hükmün verildiği tarihten itibaren başlamaktadır. Uygulanacak

[265] ÖZUĞUR, Boşanma s. 896
[266] 2. HD. 13/2/2005 T. 2005/14679 E. 2005/17453 K.

faiz ise mahkeme kararında belirtilen faiz çeşidi, eğer belirtilmiş bir faiz yok ise adi kanuni faiz olacaktır. [267]

Nafaka alacağı muaccel hale gelmeden ve nafaka borçlusu temerrüde düşürülmeden nafakaya dava tarihinden itibaren faiz yürütülemez. [268]

C. Yoksulluk Nafakası Davalarında Avukatlık Ücreti

Boşanma davası ile birlikte talep edilmiş bir yoksulluk nafakası var ise mahkeme tarafınca yoksulluk nafakası talebinin reddedilmesi yada kabul edilmesi durumunda vekalet ücretine hükmedilmez. Boşanma davasının davacısının nafakayı talep etmesi halinde, boşanma davasının davacısı lehine boşanma ile ilgili Avukatlık Asgari Ücret Tarifesine uygun avukatlık ücreti takdir edilecektir.[269]

Boşanma davasından bağımsız bir şekilde açılmış yoksulluk nafakası davasında, vekalet ücreti, davanın reddine ve kabulüne göre değişmektedir.[270] Eğer davanın kabulüne karar verilirse, hükmolunan yoksulluk nafakasının bir yıllık tutarı üzerinden Avukatlık Asgari Ücret Tarifesine göre tespit edilen avukatlık ücretinin tamamı olacaktır. Ancak Avukatlık Ücret Tarifesi madde 9 gereğince bu hesaplamalara göre hükmedilecek avukatlık bedeli, maktu avukatlık ücretinden az olamaz. Davanın kısmen kabul kısmen reddolması durumunda, reddilen kısım için davalı yararına herhangi bir vekalet ücreti hükmedilemez. Ancak davanın tümden reddolması durumunda davalı lehine Avukatlık Ücret Tarifesi madde 10 ve 19 göre hüküm kurulacaktır.

Boşanma davası içinde istenen nafakalar boşanma davasının eki niteliğinde olduğundan ayrı bir harca tabi olmadığı gibi bu isteklerin kabul veya reddi halinde ayrıca avukatlık ücretine de tabi değildir.[271] Boşanma davası içinde boşanma ile ilgili istenen nafakalar ayrıca harca tabi olmadığı gibi, ayrıca vekalet ücretine de tabi değildir.[272] Nafaka davalarında reddedilen kısım için avukatlık ücretine hükmolunamaz.[273]

---

[267] ÖZUĞUR,Boşanma s. 907
[268] 2. HD. 19/11/2003 T. 2003/14600 E. 2003/15876 K.
[269] ÖZUĞUR,Boşanma s. 906
[270] RUHİ s. 112, DEMİR s. 124
[271] 2. HD. 14/04/2003 T. 2003/4322 E. 2003/5425 K.
[272] 2. HD. 20/04/2009 T. 2009/5320 E. 2009/7678 K.
[273] 2. HD. 08/04/2009 T. 2009/979 E. 2009/6662 K.

D. Yoksulluk Nafakasında Yargılama Giderleri

Boşanma hükmü kesinleşmeden önce, boşanma davası içerisinde talep halinde istenen yoksulluk nafakası, boşanma davasının bir feri niteliğinde olduğu için ayrıca harca tabi değildir. Ancak boşanmanın kesinleşmesinden sonra 1 yıl içerisinde talep olunan yoksulluk nafakası için ayrı bir dava gerektiğinden harca tabidir. Bu harç nisbi harçtır. Dava değerine yani yoksulluk nafakasının bedeline göre değişmektedir.

Yargıtay 2. Hukuk Dairesi 08/03/2002 tarih 2002/2044 E. Ve 2002/3218 K. Sayılı kararında belirttiği üzere "Boşanma davası içinde, bu dava sonuçlanmadan ve boşanma hükmü kesinleşmeden önce istenen yoksulluk nafakası boşanma davasının fer'i niteliğinde bulunduğundan ayrıca harca tabi değildir." Şeklinde hüküm kurulmuştur.

Ancak, boşanma ile ilgili hüküm kesinleşmiş, hüküm başka bir nedenle örneğin; velayet, kişisel ilişki, tazminat, tedbir nafakası vb. bozulmuş ise, artık aynı davada boşanma hükmü kesinleştiğinden yoksulluk nafakasına hükmedilemez. Başka bir anlatımla, boşanma davası içinde yoksulluk nafakası ancak boşanma hükmü kesinleşinceye kadar istenebilir. Boşanma hükmü kesinleştikten sonra istenemez, istense bile talep boşanma hükmü kesinleştiği nedeniyle reddedilir. Bu durumda, yoksulluk nafakası isteyen eşin harcını vererek bağımsız bir yoksulluk nafakası davası açması gerekir.[274]

Yargıtay'ın bir kararında "Davacı velayetin değiştirilmesi talebi yanında davalı için hükmolunan yoksulluk nafakasının fiilen evliymiş gibi başkası ile yaşaması nedeniyle kaldırılmasını da istemiş ancak peşin nispi harç yatırmamıştır. Harç noksanı ikmal edilmeden bu konuda karar verilemez." Şeklinde harçla ilgili kararı bulunmaktadır.[275]

E. Yoksulluk Nafakasında Zamanaşımı

[274] ÖZUĞUR, Boşanma s. 895
[275] 2. HD. 05/09/2012 T. 2012/334 E. 2012/20284 K.

Yoksulluk nafakası kural olarak aile hukuku ilişkisine ilişkin olduğu için zamanaşımına uğramaz. Ancak yoksulluk nafakası ilam ya da ilam sayılan belge de yer aldığından, bu belgelerin takip süresi olan 10 yıl içerisinde takibe koyulmamak sureti ile eşten yoksulluk nafakası talep edilmemiş ise bu ilama dayanarak bir daha yoksulluk nafakası TBK 146 gereğince talep edilemez.

Eğer yoksulluk nafakası bir ilam ya da ilam sayılan belgeler dışında yani İİK 38. Maddesinde yer alan belgeler kapsamında tarafların arasındaki bir sözleşmeye dayanarak kararlaştırılmışsa TBK 147/b.1 gereğince her ay için tahakkuk eden nafaka, tahakkuk eden aydan itibaren 5 senelik zamanaşımına tabidir.

Yoksulluk nafakasını talep eme hakkı, evliliğin boşanma ile sona ermesi nedeni ile ortaya çıkan diğer davalar gibi boşanma hükmünün kesinleşmesi üzerinden 1 yıl geçmesi ile sona erer.

VII. Yoksulluk Nafakasının İcrası

Aile hukukuna ilişkin kararların icraya konu edilebilmesi için bu kararların kesinleşmiş olması gerekmektedir. Ancak bu duruma kanun koyucu bir istisna getirerek, nafaka alacakları için kesinleşme koşulunu aramamaktadır.

Bir ilamla hükmedilen yoksulluk nafakasının ödenmemesi durumunda, Örnek No:4-5 ile yani ilamlı icraların ödenmesine ilişkin bir ödeme emri ile icra takibi başlatılır. Ödeme emrinin nafaka yükümlüsüne tebliğ tarihinden itibaren 7 gün içerisinde ödenmemesi durumunda, nafaka alacaklısının maaşına ya da ücretine, araçlarına, taşınmazlarına haciz konulabileceği gibi, fiilen ev haczi ya da kendisine ait bir işyeri varsa işyeri haczine de gidilebilir.

Nafaka borçlusunun icraya rağmen nafaka yükümlülüğünü yerine getirmemesi durumunda, İcra Ceza Mahkemesine şikayet edilmek suretiyle, nafaka borçlusunun tazyik hapsi için cezalandırılması talep edilebilir. Nafaka yükümlüsünün nafakayı ödemediği her bir ay için 3 aylık tazyik hapsi öngörülmüştür. Bu nedenle uygulamada genelde tazyik hapsi için dava açıldığında, nafaka yükümlüsü nafakayı ödemeyi tercih etmektedir. İcra İflas Kanunu madde 344'e göre "Nafakaya ilişkin kararların gereğini yerine getirmeyen borçlunun,

alacaklının şikayeti üzerine, üç aya kadar tazyik hapsine karar verilir. Hapsin tatbikine başlandıktan sonra kararın gereği yerine getirilirse, borçlu tahliye edilir. Borçlunun, nafakanın kaldırılması veya azaltılması talebiyle dava açmış olması halinde, ileri sürdüğü sebepler göz önünde bulundurularak, tazyik hapsinin uygulanması bu davanın sonuna bırakılabilir."

Bu maddeye göre hükmolunan mahkumiyet, ceza hukuku anlamındaki mahkumiyetten farklı olarak, sicile işlenmez, ertelenmez, para cezasına çevrilmez. Bu nedenle tazyik hapsi olarak adlandırılmış olup, nafakanın ödenmesinde oldukça etkili bir silah olarak kullanılmaktadır. Yalnız yapılan bu şikayette şikayette bulunan nafaka alacaklısının davasını takip etmesi çok önemlidir. Zira duruşma saatini bile kaçırdığında ya da geçerli bir mazeret sunmaksızın davaya girmediğinde, dava düşer ve bir daha bu hususta yeni bir dava açılamaz.

VIII. Yoksulluk Nafakası İle Diğer Nafaka Türlerinin Karşılaştırılması

Yoksulluk nafakasının diğer nafakalarla benzer ve onlardan farklı yönlerinin anlaşılabilmesi için diğer nafaka türlerinin de incelenmesi gerekmektedir. Türk hukukunda nafakalar iki başlık altında incelenmektedir. Bunlardan biri bakım nafakası diğeri ise yardım nafakasıdır. Bakım nafakaları da kendi içerisinde tedbir nafakası, iştirak nafakası ve yoksulluk nafakası olmak üzere 3'e ayrılmaktadır.[276]

A. Bakım Nafakaların Farkları

Bakım nafakaları aile içinde birbirine bakmakla yükümlü olan kişiler lehine hükmedilen nafakadır. Eşlerin birbirine ve ana babanın çocuklarına bakma ve geçindirme yükümlülüğü bulunmaktadır. Bu yükümlülük gereğince hükmedilen nafakalar bakım nafakası olarak sınıflandırılır.[277] 4721 sayılı TMK'nın yürürlüğe girmesi ile birlikte 185/2 maddesi gereğince eşler, evlilik birliğinin mutluluğunu sağlamak, çocukların bakımına, eğitim ve gözetimine özen göstermekle yükümlü hale gelmiştir.

Bakım nafakaları 3 gruba ayrılmıştır. Bunlar yoksulluk nafakası, iştirak nafakası ve tedbir nafakasıdır. Ancak bu bölümde bakım nafakalarından sadece tedbir ve iştirak nafakası ele alınacaktır.

[276] RUHİ, s. 23
[277] AKINTÜRK/ATEŞ KAHRAMAN s. 444

i. Tedbir Nafakalarından Farkı

Tedbir nafakası TMK 197/2 ve 169. Maddelerinde yer almaktadır. TMK 197/2'de "…Birlikte yaşamaya ara verilmesi haklı bir sebebe dayanıyorsa hakim, eşlerden birinin istemi üzerine birinin istemi üzerine birinin diğerine yapacağı parasal katkıya konut ve ev eşyasından yararlanmaya ve eşlerin mallarının yönetimine ilişkin önlemleri alır…." hükmü yer almaktadır.

TMK 169 gereğince "Boşanma veya ayrılık davası açılınca hakim, davanın devamı süresince gerekli olan, özellikle eşlerin barınmasına geçimine, eşlerin mallarının yönetimine ve çocukların bakım ve korunmasına ilişkin geçici önlemleri re'sen alır." denmektedir.

Tedbir nafakası, boşanma ve ayrılık davası açmadan önceki eşlerin evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerini yerine getirmemesi ve haklı bir nedenle ortak yaşama devam edememeler ve boşanma ve ayrılık davası açıldığı esnada nafaka isteminde bulunabilecek olan eş ve çocukların mali açıdan desteklenmesi suretiyle evlilik birliğini kurtarmak amacıyla öngörülmüş bir nafaka türüdür.[278] Bu nafakaya hakim re'sen karar verebilir, zira bu nafaka için herhangi bir talep zorunluluğu bulunmamaktadır. Ancak herhangi bir talep mevcut ise bu talebi hakim olumlu ya da olumsuz karara bağlamakla yükümlüdür. Bu nafakanın yoksulluk nafakasından ayrılan en önemli farkı da yoksulluk nafakasına re'sen hükmedilemezken, bu nafakaya re'sen hükmedilebilmesidir.

ii. İştirak Nafakalarından Farkı

İştirak nafakası TMK 182'de düzenlenmiştir. "… Velayetin kullanılması kendisine verilmeyen eşin çocuk ile kişisel ilişkisinin düzenlenmesinde, çocuğun özellikle sağlık, eğitim ve ahlak bakımından yararları esas tutulur. Bu eş, çocuğun bakım ve eğitim giderlerine gücü oranında katılmak zorundadır."

[278] RUHİ, s. 45

İştirak nafakası, çocuğun menfaatleri düşünülerek düzenlenmiş olup kamu düzenini ilgilendirir bu nedenle hakim, boşanma veya ayrılık davasında bu konuda bir talepte bulunmasa dahi, iştirak nafakasına hükmetmek zorundadır.[279]

İştirak nafakası kural olarak boşanma kararı ile hükme bağlanır. Ancak boşanma davası esnasında herhangi bir talepte bulunulmamış ise çocuğun erginliği olana kadar açılacak yeni bir dava ile hükme bağlanacaktır. [280]

İştirak nafakasının yoksulluk nafakasından farkında ise en önemli unsur nafakanın tarafları ve veriliş amacıdır. Yoksulluk nafakasında eşler birbiri için birbirine verirken, iştirak nafakasında müşterek çocuğa bakmakla yükümlü olması gereğince verilir. Ayrıca iştirak nafakası çocuğun ergin olmasına kadar hükmedilirken, yoksulluk nafakası ise süresiz olarak hükmedilebilmektedir.

B. Yardım Nafakalarından Farkı

Türk Medeni Kanununun 364, 365 ve 366. maddeleri kapsamında aile üyelerinin birbirlerine yardım etmeleri, yalnızca ahlâki bir sorumluluk olarak sınırlandırılmamış, hukuki bir yükümlülük olarak da değerlendirilmiştir. Türk Medeni Kanununda yardım nafakası ise, madde 364/1'de "Herkes, yardım etmediği takdirde yoksulluğa düşecek olan üstsoyu - altsoyu ile kardeşlerine refah içinde bulunmak koşulu ile herhangi bir süre ile sınırlı olmaksızın yardım nafakası vermekle yükümlüdür" şeklinde düzenlenmiştir.

Yardım nafakasında birbirlerine yardım etmekle yükümlü olan altsoy ve üstsoy bulunduğu için, karşılıklıdır. Yoksulluk nafakası ise tek taraflıdır. Yoksulluk nafakasının talep edilebilmesi için boşanma sonucu eşlerden birinin yoksulluğa düşmesi şartı gerekirken, yardım nafakasında, taraflardan birinin zaruret halinde bulunması karşı tarafın ise ödeme gücünün bulunması ve kardeşler arasında ise nafaka borçlusu kardeşin varlıklı olması gerekir.

[279] DOLU Serhat, İştirak Nafakası, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2010 s. 96
[280] DOLU s. 97

Yoksulluk nafakasında, nafaka alacaklısının kusurunun diğer eşten daha ağır olmaması gerekir. Yardım nafakasında ise, zarurete düşmenin kişinin kendi kusuruyla olup olmamasının önemi yoktur.

Yoksulluk nafakasına irad veya sermaye şeklinde hükmedilebilir. Yardım nafakasına sadece irad şeklinde hükmolunabilir. Yoksulluk nafakasında nafaka miktarı, hak sahibinin yoksulluğa düşmesini engelleyebilecek oranda olmalıdır. Yardım nafakasında ise, alacaklının talep edebileceği nafaka miktarı kendisinin geçimi için gerekli olan zaruri miktarı aşamaz. Yani yoksulluk nafakası miktarı, talepte bulunan kişinin boşanma davasından sonra oluşacak olan yoksulluğun engellenmesi göz önünde bulundurularak hesaplanırken, yardım nafakasının miktarı ise yardım talebinde bulunan kişinin, hayatını devam ettireceği ihtiyaçları göz önünde bulundurularak hesaplanır.

Yoksulluk nafakasına boşanma hükmünün kesinleştiği tarihten itibaren hükmolunurken, yardım nafakasına ise, talep tarihinden itibaren hükmolunur.

Her iki nafaka için de değişen ekonomik şartlara göre, talep halinde veya yeni bir dava açılmak suretiyle nafaka miktarının artırılması, eksiltilmesi veya kaldırılması söz konusudur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
YOKSULLUK NAFAKASININ SONA ERMESİ

I. GENEL OLARAK

Yoksulluk nafakası, kendiliğinden sona ereceği gibi mahkeme kararı ile ya da tarafların belirttiği sürenin dolması ile sona ermektedir. Yoksulluk nafakasının kendiliğinden sona ermesi iki durumda söz konusu olmaktadır. Bu durumlardan biri nafaka alacaklısının ölümü diğeri ise nafaka alan boşanmış eşin yeniden evlenmesidir. Yoksulluk nafakasının mahkeme kararı ile sona erme kararı üç durumda alınır. Bunlar; yoksulluk nafakası alan boşanmış eşin haysiyetsiz hayat sürmesi, yoksulluk nafakası alan boşanmış eşin başka bir kişi ile evlenme akdi olmadan fiilen karı koca gibi yaşaması ve yoksulluğun ortadan kalkması.

II. NAFAKANIN KENDİLİĞİNDEN SONA ERMESİ

A. Nafaka Alacaklısının Ölümü İle Sona Ermesi

Nafaka, alacaklısının veya borçlusunun ölümü ile sona erer. Çünkü nafaka alacağı kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak olduğu için mirasçılara geçmez. TMK 176 maddesinde açıkça belirtildiği üzere alacak taraflardan birinin ölmesi ile kendiliğinden sona erer. Ancak bu husus yine de doktrinde tartışmalıdır. Bir görüşe göre irat şeklinde ödenmesine karar verilmiş olan nafaka, alacaklısının veya borçlusunun ölümü ile sona erip sıkı sıkıya bağlı bir hak olduğundan mirasçılara geçmez.[281]

Diğer bir görüşe göre nafaka borçlunun ölümü halinde de nafaka yükümlüsünün mirasçıları tarafından ödenmeye devam edilmelidir. Bu görüşe göre yoksulluk nafakasının

[281] ÖZTAN s. 852

toptan ödemesine karar verilmiş nafaka ödemesi taksite bağlanmışsa, nafaka, nafaka borçlusunun ölümü üzerine taksitler halinde, mirasçıları tarafından ödenecektir. [282]

B. Nafaka Alacaklısının Yeniden Evlenmesi

Nafaka alacaklısı eşin yeniden evlenmesi ile bakım yükümlülüğü yeni eşe geçeceğinden yoksulluk nafakası kendiliğinden kesilir. Bu evliliğin sona ermesi yoksulluk nafakasının ödenmesine tekrardan başlanmasına neden olmaz. Ancak burada evlenen eşin evliliğini nafaka borçlusuna bildirme yükümlülüğü bulunmaktadır.

Yoksulluk nafakası ödeyen taraf için bu durum söz konusu olmaz. Yani nafaka ödemekle yükümlü olan tarafın yeniden evlenmesi nafaka ödeme yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz. Aksi taraflarca boşanma kararı kesinleşmeden önce belirlenebilir. Zira tarafların aralarında yaptıkları anlaşma TMK 184/b.5 maddesi hükmüne göre hakim tarafından kabul edilmiş olmalıdır. [283]

III. Nafakanın Mahkeme Kararı İle Sona Ermesi

A. Nafaka Alacaklısının Bir Evlenme Akdi Olmadan Başka Biri İle Fiilen Evliymiş Gibi Yaşaması Halinde

Yoksulluk nafakasını, kendiliğinden sona erdiren haller arasında nafaka alacaklısının yeniden evlenmiş olması yer almaktadır. Ancak uygulamada nafaka alacaklıları nafakalarının sona ermesini önlemek amacı ile evlenmeyip başka bir kişi ile evlenme akdi olmaksızın fiilen karı koca gibi yaşamaya başlamaktadır. Bu durumun farkına varan kanun koyucu, evlenme akdi olmaksızın fiilen karı koca gibi yaşayan nafaka alacaklısının nafakasını kaldırmak için mahkeme kararı alınmasının yolunu açmıştır. Bu maddeyi dini nikahla yapılan evliliklerde dahildir. Keza yine dini nikah olmasa da fiilen karı koca gibi yaşama halinin varlığında da nafakanın kaldırılması mahkeme kararı ile söz konusu olacaktır.

Yargıtay kararına göre yoksulluk nafakasının nafaka alacaklısının evlilik dışı yaşam nedeniyle kaldırılmasının talebi halinde, bu durumun uzman raporu ile de tespit edilmesine

[282] TEKİNAY s. 271, FEYZİOĞLU s. 402
[283] ÖZTAN s. 854

karşın, mahkemenin uzman raporu sonucuna göre karar verilmesi gerekirken yanlış nitelendirme sonucu bu konudaki talebin reddi bozmayı gerektirmiştir.[284]

Uygulamada tarafımın vekil olduğu bir dosyada bu durumun nafakanın kaldırılmasında yetersiz olduğunu görmüş bulunmaktayım. Şöyle ki müvekkil nafaka borçlusu uzun yıllar önce boşanmış iki müşterek çocuğun velayetini almış ve diğer tarafa yoksulluk nafakası ödemekle yükümlü kılınmıştır. Daha sonra ki yıllarda nafaka alacaklısının evlilik birliği olmaksızın başka bir kişiden çocuk sahibi olduğu ve bu çocuk için babalık davası açtığı öğrenilmiştir. Balıkesir 2. Aile Mahkemesine 2015/895 E. sayısı ile boşanmış eşin başka bir kişi ile evlenme akdi olmadan fiilen karı koca gibi yaşaması nedenine dayanarak nafakanın kaldırılması talep edilmiştir. Dava dilekçesi delillerine, nafaka alacaklısının açmış olduğu babalık davasının dava dilekçesinde yer alan beraber yaşadıklarını içeren samimi ikrarı konulmuş olsa da mahkemece "Çocuğun doğmuş olması beraber yaşadığının ispatı için yeterli olmamaktadır" hükmü ile red olmuştur. Dosya, Yargıtay 15. Hukuk Dairesi 2016/11381 E. ve 2017/945 K. sayılı hükmü ile kesinleşmiştir.

B. Nafaka Alacaklısının Yoksulluğunun Ortadan Kalkması Halinde

Nafaka alacaklısı eşin bir işe girmesi, ana ya da babasının ölümü üzerine sosyal güvenlik kuruluşlarınca kendisine maaş bağlanması, miras kalması gibi nedenlerle yoksulluğun sona ermesi halinde, nafaka borçlusu, nafakanın kaldırılmasını isteyebilir.

Kadın çalışmaya başladığında yoksulluk nafakasının kaldırılması davasının kabulü gerekir.[285] Davacıya miras yolu ile geçen taşınmazların gelir ve değerleri araştırılarak yoksulluk durumunun belirlenmesi gerekir.[286]

C. Nafaka Alacaklısının Haysiyetsiz Hayat Sürmesi Halinde

Haysiyetsiz hayat sürme nedeni ile yoksulluk nafakasının kaldırılabilmesi için, bu yaşam biçiminin belirli bir süre devam etmesi aranır. Haysiyetsiz hayat sürmeye örnek olarak

[284] 2. HD. 17/10/2011 T. 2011/2444 E. 2011/16066 K.
[285] 2. HD. 09/02/2006 T. 2006/16991 E. 2006/1259 K.
[286] 2. HD. 03/11/2009 T. 2009/12288 E. 2009/18767 K.

kadın ticareti yapma, uyuşturucu bağımlısı olma, hayat kadını olarak hayatını sürdürme örnek verilebilir.

IV. Taraf Anlaşmasıyla Yoksulluk Nafakasının Belirli Bir Süre İçin Ödeneceğinin Kararlaştırılması

TMK 175. Maddesinde yoksulluk nafakasının süresiz olarak talep edilebileceği ön görülmüş ise de taraflar bunun aksini kararlaştırarak yoksulluk nafakasına belirli bir süre ön görebilir. Özellikle eşlerin henüz çok genç olduğu ve bu evlilikten bir çocuğun doğmadığı durumlarda taraflar yoksulluk nafakası için belirli bir süre belirleyebilir. Yoksulluk nafakası ön görülen bu sürenin dolması ile sona erer. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi 07.03.1996 tarih 1996/949 E. 1996/2258 K. sayılı kararında yer aldığı üzere "yoksulluk nafakası belirli bir süre için öngörülmüş ise bu süre dolduktan sonra nafakanın artırılması talep edilemez"

SONUÇ

Görüldüğü gibi yoksulluk nafakasına hükmolunabilmesi için, ilk ve en önemli koşul, boşanma hükmünün kesinleşmesi ve nafaka talep eden eşin boşanmaya neden olan olaylarda da yükümlü olan eşe nazaran daha ağır kusurlu bulunmaması gerektiğidir. O halde eşit kusur halinde de yoksulluk nafakasının diğer koşulları oluşmuş ise, eşler yoksulluk nafakası talep edilebileceklerdir. Yoksulluk nafakası boşanma davası içinde ve onun devamı sırasında istenebileceği gibi, boşanma davası sonuçlandıktan sonra harcı verilerek açılacak ayrı bir dava ile de istenebilir. Ancak, sonradan açılan yoksulluk nafakası davalarında, yoksulluk nafakasının koşullarının oluşup oluşmadığı boşanma hükmünün kesinleştiği ana göre belirlenir ve koşulları varsa bu halde yoksulluk nafakasına boşanma hükmünün kesinleştiği tarihten değil, sonradan açılan yoksulluk nafakası davada tarihinden itibaren hükmolunur. Yine yoksulluk nafakası ile ilgili bağımsız açılan dava, zamanaşımı itirazı ile karşılaşılmaması için mutlaka boşanma hükmünün kesinleşmesinin üzerinden bir yıl geçmeden açılmalıdır (TMK. Md. 178).

Yoksulluk nafakasının ne kadar süre ile verileceğine ilişkin tartışmalar ve mağduriyetler günümüzde halen devam etmektedir. Bu duruma birçok çözüm önerisi getirilmiş olsa da yine de görüş birliğine varılamamıştır.

KAYNAKÇA

ABİK YILDIZ, KADININ SOYADI VE BUNA BAĞLI OLARAK ÇOCUĞUN SOYADI, ANKARA 2005

AKINTÜRK TURGUT, TÜRK MEDENİ HUKUKU YENİ MEDENİ KANUNUNA UYARLANMIŞ AİLE HUKUKU, 2. CİLT, 6. BASI, İSTANBUL 2002

AKINTÜRK TURGUT / ATEŞ – KARAMAN DERYA, TÜRK MEDENİ HUKUKU, AİLE HUKUKU, 2. CİLT, 23. BASI, ANKARA 2014

AKINTÜRK, TURGUT / ATEŞ, DERYA, TÜRK MEDENİ HUKUKU AİLE HUKUKU İKİNCİ CİLT, YENİLENMİŞ 21. BASKI, İSTANBUL 2019,

ARBEK ÖMER, BOŞANMANIN MALİ SONUÇLARI, AÜHFD C.54 S.1 2004 s.139-151

ARSEBÜK ESAT, MEDENİ HUKUK, I. CİLT AİLE HUKUKU, AİLEDE ŞAHISLAR VE HALLERİ, ANKARA 1940

BAKTIR SELMA, AİLE MAHKEMELERİ, YETKİN YAYINLARI, 1. BASKI, OCAK 2003

BERKİ ŞAKİR, BOŞANMA VE AYRILIK, AÜHFD, 1975 S.1-4

BİRSEN KEMALETTİN, MEDENİ HUKUK DERSLERİ, UMUMİ ESASLARI, ŞAHSIN HUKUKU, AİLE HUKUKU, 4. BASI, İSTANBUL 1958

BURCUOĞLU, HALÛK; "BOŞANMADA KUSUR VE YOKSULLUK NAFAKASINA İLİŞKİN GÖZLEMLER", İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ DERGİSİ, YIL 4, SAYI 2, ARALIK 2018, S.1-12.

CEYLAN EBRU, TÜRK VE İSVİÇRE HUKUKUNDA BOŞANMANIN HUKUKİ SONUÇLARI, İSTANBUL 2006

DEMİR MECİT, TÜRK MEDENİ HUKUK ÖĞRETİ VE UYGULAMASINDA YOKSULLUK NAFAKASI, 2008

DEMİR MECİT, TÜRK MEDENİ HUKUK ÖĞRETİ VE UYGULAMASINDA YOKSULLUK NAFAKASI, 1. BASKI, ANKARA, 2018

DİNÇOFLAZ N. JANSET, "KENTTEKİ KADININ YOKSULLUĞU VE SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ'NÜN KADIN YOKSULLUĞUYLA MÜCADELE POLİTİKALARI", SOSYAL YARDIM UZMANLIK TEZİ, T.C. BAŞBAKANLIK SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ, ANKARA.

DOĞAN İZZET, MİLLETLERARASI ÖZEL HUKUK BÜLTENİ, TÜRK MEDENİ KANUNUN DÜZENLEMELERİNE GÖRE TEDBİR, YOKSULLUK VE İŞTİRAK NAFAKASI, CİLT 35, S.1 S. 59

DOLU SERHAT, İŞTİRAK NAFAKASI, İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ ÖZEL HUKUK ANA BİLİM DALI YÜKSEK LİSANS TEZİ, İSTANBUL, 2010

DURAL MUSTAFA / ÖĞÜZ TUFAN / GÜMÜŞ MUSTAFA ALPER, TÜRK ÖZEL HUKUKU, CİLT III. AİLE HUKUKU, İSTANBUL 2005

ERDEM MEHMET; AİLE HUKUKU, İSTANBUL, SEÇKİN YAYINEVİ, 2018

ERGENEKON YILMAZ, TÜRK MEDENİ HUKUKUNDA YARDIM NAFAKALARI, ANKARA, 1966

FEYZİOĞLU FEYZİ NECMETTİN / ÖZAKMAN CUMHUR / SARIAL ENİS, AİLE HUKUKU, 3. BASI, İSTANBUL 1986

GENÇCAN ÖMER UĞUR, 4721 SAYILI TÜRK MEDENİ KANUNU I.CİLT MADDE 1-351, ANKARA 2004

GENÇCAN ÖMER UĞUR, BOŞANMA HUKUKU, ANKARA 2006 (BOŞANMA)

GENÇCAN ÖMER UĞUR; BOŞANMA, TAZMİNAT VE NAFAKA HUKUKU, YETKİN, ANKARA 2015, S.1138,

GENÇCAN ÖMER UĞUR, BOŞANMA TAZMİNAT VE NAFAKA HUKUKU YARGITAY UYGULAMASI BİLİMSEL AÇIKLAMA VE EN SON İÇTİHATLAR, ANKARA 2015

HAMZAÇEBİ, MEHMET; "TÜRK MEDENİ KANUNUNA GÖRE BOŞANMA VE AYRILIK HALLERİNDE TEDBİR, YOKSULLUK VE İŞTİRAK NAFAKASI", SELÇUK ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ DERGİSİ, C.10, S.3-4, 2002,

HATEMİ HÜSEYİN / KALKAN OĞUZTÜRK BURCU, AİLE HUKUKU, VEDAT KİTAPÇILIK, İSTANBUL, 2013

İNAL NİHAT, UYGULAMADA NAFAKA DAVALARI, ANKARA, 1992

KARTAL NAGİHAN, TÜRK HUKUKUNDA YOKSULLUK NAFAKASI, 2019 YÜKSEK LİSANS TEZİ

KÖPRÜLÜ BÜLENT, MEDENİ HUKUK, GENEL PRENSİPLER, KİŞİNİN HUKUKU, AİLE HUKUKU, İSTANBUL 1970-1971

KÖPRÜLÜ BÜLENT / KANETİ SELİMİ, AİLE HUKUKU, 2.BASI, İSTANBUL 1989

KÖSEOĞLU, BİLAL / KOCAAĞA, KÖKSAL : AİLE HUKUKU VE UYGULAMASI, BİLİMSEL GÖRÜŞLER VE YARGI İÇTİHATLARI, EKİN YAYINLARI, BURSA, 2011.

KILIÇOĞLU AHMET, KATKI VE KATILMA ALACAĞI, ANKARA 2014

KILIÇOĞLU AHMET, AİLE HUKUKU, ANKARA 2015 (AİLE)

MUTLU LATİF, HUKUK SÖZLÜĞÜ, İSTANBUL, AKADEMİ-İSTANBUL YAYINCILIK, NİSAN 2004,

OĞUZMAN KEMAL / DURAL MUSTAFA, AİLE HUKUKU, 3. BASI, İSTANBUL 2001

ÖCAL MESUT; " YOKSULLUK NAFAKASININ SÜRESİ", İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ/ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ/ ÖZEL HUKUK ANA BİLİM DALI, YAYINLANMAMIŞ YÜKSEK LİSANS TEZİ,

ÖZBEK ABDULKADİR, ADLİ PSİKATRİ, ANKARA 1980

ÖZDAMAR DEMET, TÜRK HUKUKUNDA ÖZELLİKLE TÜRK MEDENİ KANUNU HÜKÜMLERİ KARŞISINDA KADININ HUKUKİ DURUMU, ANKARA 2002

ÖZDEMİR NEVZAT, TÜRK İSVİÇRE HUKUKUNDA ANLAŞMALI BOŞANMA, İSTANBUL 2003

ÖZDEMİR KOL PEMBE, TÜRK HUKUKUNDA TEDBİR NAFAKASI, GAZİ ÜNİVERSİTESİ, YÜKSEK LİSANS TEZİ, ANKARA 2013,

ÖZTAN BİLGE, AİLE HUKUKU, 6. BASI, TURHAN KİTAPEVİ, ANKARA, EKİM 2015

ÖZUĞUR ALİ İHSAN, BOŞANMA VE AYRILIK, ANKARA 2010

ÖZUĞUR ALİ İHSAN, EVLİLİK BİRLİĞİNİ SONA ERDİREN NEDENLER BOŞANMA AYRILIK VE EVLENMENİN İPTALİ DAVALARI SON YARGITAY KARARLARIYLA GÜNCELLEŞTİRİLMİŞ, 3. BASI, ANKARA 2008

RUHİ AHMET CEMAL, TÜRK HUKUKUNDA NAFAKA VE NAFAKA ALACAKLILARININ YABANCI ÜLKELERDE TAHSİLİ, ANKARA 2003

RUHİ AHMET CEMAL, YARGITAY İÇTİHATLARI İLE NAFAKA HUKUKU, 3. BASI, ANKARA 2010

SAYMEN FERİT / ELBİR HALİT KEMAL, TÜRK MEDENİ HUKUKU C.III, AİLE HUKUKU, 2. BASI, İSTANBUL 1960

SERİM AZRA ARKAN, YOKSULLUK NAFAKASI, İÜHFM C. LXV, S.1 s. 277-302

SONER LÜFİ, TERK NEDENİYLE BOŞANMA DAVASI VE BUNDA KESİN HÜKÜM SORUNU, 1969 S.5

ŞENER ESAT, TÜRK MEDENİ KANUNU, ANKARA 1988

ŞENER, ÜLKER: "KADIN YOKSULLUĞU"", MÜLKİYET DERGİSİ, 2012, 4.BASKI, C.36, (S.51-67)

ŞENER ÜLKER, "KADIN YOKSULLUĞU", TEPAV DEĞERLENDİRME NOTU, TEPAV TÜRKİYE EKONOMİ POLİTİKALARI ARAŞTIRMA VAKFI, EYLÜL 2009,

TANDOĞAN HALUK, TÜRK MESULİYET HUKUKU, ANKARA 2012

TANRIVER SÜLHA, TÜRK AİLE MAHKEMELERİ, ANKARA 2014

TEKİNAY SELAHATTİN, TÜRK AİLE HUKUKU, 7. BASI, İSTANBUL 1987

TOPÇUOĞLU ALİ İHSAN, MECELLE ŞARİHİ ALİ HAYDAR EFENDİ'NİN HAYATI VE HUKUKÇULUĞU, TÜRKİYE ARAŞTIRMALAR DERGİSİ (S.329-350)

TULUMLU MEHMET AKİF, EVLİLİĞİN BUTLANI, BOŞANMA, AYRILIK SEBEPLERİ VE BOŞANMANIN HUKUKİ SONUÇLARI, ANKARA 2002

TUTUMLU MEHMET AKİF, TEORİK VE PRATİK BOŞANMA YARGILAMASI HUKUKU, 2. CİLT, ANKARA 2005 (YARGILAMA)

UZUN MİNE, YARGITAY KARARLARI KAPSAMINDA YOKSULLUK NAFAKASI, İSTANBUL, VEDAT KİTAPÇILIK, 2013.

VELİDEDEOĞLU HIFZI, VELDET TÜRK MEDENİ KANUNU C.II. AİLE HUKUKU 5. BASI, İSTANBUL 1965

YAĞCI KÜRŞET, YOKSULLUK NAFAKASINDA SÜRESİZLİK SORUNU İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ S. 76 İSTANBUL, HAZİRAN 2018 (S. 323-358)

YAZICI HİLMİ / ATASOY HASAN, ŞAHIS, AİLE VE MİRAS HUKUKU İLE İLGİLİ YARGITAY TATBİKATI 1952-1970 ANKARA 1970 ANKARA BAROSU DERGİSİ 1979/1

YILDIRIM, ABDÜLKERİM; "YOKSULLUK NAFAKASI VE YOKSULLUK NAFAKASINDA SÜRE SORUNU", LEGAL HUKUK DERGİSİ, C. 14, S. 157, OCAK 2016, S. 59-88,

YILMAZ EJDER, HUKUK SÖZLÜĞÜ, ANKARA, SEÇKİN KİTABEVİ, 1985,

ZEVKLİLER AYDIN / ACABEY M. BEŞİR / GÖKYAYLA K. EMRE, MEDENİ HUKUK, GİRİŞ, BAŞLANGIÇ HÜKÜMLERİ, KİŞİLER HUKUKU, AİLE HUKUKU 6. BASI, ANKARA 2000